



วารสาร ห้องสมุด

T. L. A. BULLETIN

ฉบับที่ ๒

เมษายน-พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๐๒

๓/-



ยสารรายคาบ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

วารสารห้องสมุด

T. L. A. BULLETIN

นิตยสารรายคาบ ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
เพื่อ

ส่งเสริมและเผยแพร่วิชาบรรณารักษศาสตร์ การศึกษา และวัฒนธรรม

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ เมษายน-พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๐๒ ๓/-

บทบรรณาธิการ

บริการห้องสมุดจะเชิงเทรา.....	นิลวรรณ อินทเคทยะ	๑
ห้องหนังสือประจำหมู่บ้าน.....	พรรคินยา ศิลธรวิสุทธิ	๖
กิจกรรมนอกหลักสูตรเกี่ยวกับห้องสมุด.....	ม.ร.ว. จีรวัฒน์ จักรพันธุ์	๑๐
จงสร้างนิสัยรักการอ่านแก่เด็ก.....	รสา วงศ์ยังอยู่	๒๘
การค้นพบที่สำคัญ.....	แม่นมัส ขวลิต	๓๓
พระเจ้าแผ่นดินกับคนสอพลอ.....	อ. บุณยะเกต	๓๖
ม.จ. หญิงพิจิตรจิราภา เทวกุล กับหนังสืออ่านสำหรับเด็ก...สมศรี บัวเล็ก		๓๕
ละครพูดเรื่อง โรคปวดหัว.....	วิเชียร ไชยคุปต์	๕๕
วรรณคดีไทยยุคสุโขทัย.....	สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์	๖๕
ใคร อะไร-ที่ไหน.....		๖๘
สมาชิกถามมา.....		๗๖

ภาพหน้าปก:

ตู้สมุดเคลื่อนที่ ได้ไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตปรับปรุงทดลองของหน่วยมูลสารทั้ง ๑๐ แห่ง ราษฎร
ได้มาชมหนังสือกันมากขึ้นเป็นลำดับ

รายชื่อคณะกรรมการประจำปี ๒๕๐๒

ของ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

๑. นายก
๒. อุปนายก
๓. เลขานุการ
๔. เกร็ดนิกร
๕. ประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์
๖. ประธานแผนกเผยแพร่วิชาการ
๗. ประธานแผนกประชาสัมพันธ์
๘. ประธานแผนกจัดทำวารสาร
๙. ประธานแผนกจัดพิมพ์
๑๐. ประธานแผนกหาทุน
๑๑. บรรณารักษ์
๑๒. ปฏิคม
๑๓. นายทะเบียน
๑๔. แผนกบรรณานุกรมแห่งชาติ
๑๕. แผนกศูนย์รวมบัตรรายการ
๑๖. กรรมการ
๑๗. ,,
๑๘. ,,
๑๙. ,,
๒๐. ,,
๒๑. ,,
๒๒. ,,
๒๓. ,,
๒๔. ,,
๒๕. ,,

- น.ส. นิลวรรณ ปิ่นทอง
 คนที่ ๑. นายตรุษ พลศิริ
 คนที่ ๒ นางสายสวาท รัดนัทสินธุ์
 ม.ร.ว. จีรวัดมน จักรพันธ์
 น.ส. กัทลี สมบัติศิริ
 นายฉุน ประภาวิวัฒน์
 น.ส. บุญเจือ องค์กรประดิษฐ์
 นางเฉลิมวรรณ ชูทรัพย์
 นายเอื้อ บุญปะเทศ หงสกุล
 นายสุข วงศาสนธิ์
 ดร. ประดิษฐ์ เขียวสกุล
 นางวิบูลเพ็ญ ชัยปาดิ
 นางจรรยาพร ผิวเหลือง
 น.ส. นิลวรรณ อินทะเคหะ
 นายตรี อมาตย์กุล
 นางเฉลิมวรรณ ชูทรัพย์
 ดร. มาเรียม เหล่าสุนทร
 น.ส. เอมอร พุกกะพันธ์
 นายชัยปรีชา บุญยาวิวัฒน์
 นายมน โอนะวงศ์
 น.ส. รสา วงศ์ยังอยู่
 นายเล็ก ไชยวสุ
 นางสาวฉวี แชนมณี
 นายบรร รีมการ
 นายสออัน ดิษยบุตร
 น.ส. ศรีทอง สหภาพศิริ

กองบรรณาธิการ

นางแม่นมาส ขวลิต
 นางเฉลิมวรรณ ชูทรัพย์
 ม.ร.ว. จีรวัดมน จักรพันธ์
 เจ้าของ
 บรรณาธิการ, ผู้จัดการ, ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา
 สำนักงาน

พิมพ์ที่
 คำบำรุง

น.ส. บุญเจือ องค์กรประดิษฐ์
 นางวิบูลเพ็ญ ชัยปาดิ
 น.ส. สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์

น.ส. กัทลี สมบัติศิริ
 นายสุข วงศาสนธิ์

: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

: นายเอื้อ บุญปะเทศ หงสกุล

: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ถนนพญาไท อ. ปทุมวัน
 พระนคร

: โรงพิมพ์รับพิมพ์ ๑๑ แพร่งกรุง

: ๑ ปี ๔ ฉบับ ๑๐ บาท จำหน่ายปลีกฉบับละ ๑ บาท

บทบรรณาธิการ

วารสารห้องสมุดเล่มนี้ ท่านผู้อ่านคงจะเห็นว่าภาพประกอบน้อยไป ไม่แพร่พราวเหมือนฉบับที่ ๑ การที่เป็นเช่นนั้นมิใช่เป็นเครื่องหมายแห่งความเลื่อม แต่หากเป็นด้วยเรื่อง ที่ต้องเข้ามานั้น ไม่มีภาพเท่านั้นเอง ส่วนเรื่องที่นำลงในเล่มนี้ ก็คงมีพร้อมทุกลักษณะเช่นเดิมไม่ดัดแปลง

เรามีทั้งภาควิชาการ ภาคปฏิบัติการ ภาคข่าว รวมทั้งภาคบันเทิง ทั้งสำหรับผู้อ่านเอง และที่ผู้อ่านจะนำไปเล่าให้เด็กฟังในโอกาสต่อไป ถ้าปรากฏว่าท่านผู้อ่านชอบเรื่องนิทานต่าง ๆ เพื่อจะได้นำเขาไป เล่าเป็น บริการของ ห้องสมุดของท่าน แล้ววารสารห้องสมุดนี้ ก็จะได้เพิ่มนิทานและสารคดีให้มากยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นก็ควรจะขอ เชิญชวน สมาชิกช่วย เขียน เรื่อง นิทานไทย ๆ ส่งไปลงบ้าง อย่าเกรงว่าถ้าเขียนไม่เข้าทำแล้วนำลงไปจะขายหน้าเขา เพราะ

เรามี กองบรรณาธิการ จะคอยตรวจ แก้หรือเขียนให้ใหม่อยู่แล้ว ถ้าได้เป็นนิทานของท้องถิ่นที่ท่านอยู่จะดีมาก ทั้งนี้เพื่อจะรักษาของเก่า ๆ ที่ไทยเรามีอยู่แล้วให้คงอยู่ เพื่อคนรุ่นหลังจะได้ใช้ศึกษากันบ้าง

อีกเรื่องหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าเราจะเฉยชาได้มิได้ นั่นก็คือคนยังรู้คุณค่าของห้องสมุดไม่พอ โดยเฉพาะท่านผู้ใหญ่ในทางราชการ และผู้นำในทางสังคม ดังนั้นกิจการห้องสมุดจึงยังขาดการสนับสนุนเท่าที่ควรจะเป็น เวลานี้ นอกจากผู้ที่อยู่ในวงการของเราแล้ว แม้ในหมู่ผู้ที่ได้รับการศึกษาก็ยังมามีผู้ที่ไม่เห็นคุณค่าของห้องสมุดอีกมาก ทั้งนี้ถึงแม้ว่าเราได้มีการอบรมและพรวนพรวนด้น กันลึกเท่าใด ก็คงรู้ ๆ อยู่แต่ในหมู่เราเท่านั้น การแสดงออกให้ประจักษ์ แก่ฝ่าย ตามหาชนของเรายังมีน้อยนัก เกือบจะเรียกได้ว่ายังไม่พอ แก่การที่จะจุดตั้งความสนใจของประชาชนให้

หันมาเข้าใจหรือสนใจข้อห้วงสมุทรได้

การแสดงออกซึ่งกิจกรรมของห้วงสมุทร
ตามทศณัฏกรรมการได้จัดทำไปอย่างวิริยอุต
สาหะ มิได้เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย และ
สิ่งที่ได้รับตอบแทนก็คือความอิมใจในอุดมคติ
นั้น เป็นสิ่งหนึ่งซึ่งได้ผลดี แต่สำหรับข้าพเจ้า
ก็ยังคิดอยู่ว่ายังไม่พออยู่นั่นเอง โดยเหตุนี้
ข้าพเจ้าจึงคิดว่า ถ้าท่านสมาธิกทั้งหลาย

จะได้ มีความคิดความเห็นที่ดีและเหมาะสมดัง
ไปบ้าง ทางวารสารห้วงสมุทรก็นำความ
คิดความเห็นของแต่ละท่านนั้นออกมาเผยแพร่
เพื่อเป็นการชักจูงและเร่งเร้าให้งานของเราได้
ก้าวหน้าไปสู่ความเจริญโดยไม่เฉื่อยช้า ข้าพ
เจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านสมาธิกและท่านผู้
อ่านทั้งหลายคงจะสดระเวลาดึกได้เล็กน้อย มา
พิจารณาปัญหาที่ข้าพเจ้าเสนอนี้ด้วยดี.

บรรณาธิการ

บริการของห้องสมุดคณะเซิงเทรา

นิลวรรณ อินทะเคหะ

คำว่า “บริการห้องสมุด^๕” นี^๕ ก่อน
ข้างจะเป็นคำใหม่อยู่มาก สำหรับความรู้รัก
ของคนทั่ว ๆ ไป ที่ยังไม่คุ้นกับงานของห้อง
สมุด เมื่อก่อน^๕คำว่าห้องสมุด ก็คือที่ ๆ
มีหนังสือเก่า ๆ หนังสือพิมพ์ไม่กัณบบ และ
เอกสารซึ่งได้รับ อภินันทนาการจากกรมกอง
เอกชนต่าง ๆ ผู้เฝ้ารักษา ก็คือคนแก่ ๆ คน
หนึ่งเท่านั้น จะหยิบยืมไปอ่านบ้างก็ไม่ได้
ง่าย ๆ เพราะหนังสือมีน้อยเกินกว่าจะให้หยิบ
ยืมไปอ่านนอกสถานที่ ห้องก็เล็ก ๆ แคบ ๆ
แอบอิง อยู่ ตาม สถานที่ราชการ ต่าง ๆ แต่
ปัจจุบัน^๕ คำว่าห้องสมุด มีความหมายไกล
กว่านั้น งานห้องสมุดพึงจะขยายออกให้
ประชาชนได้ทราบความสำคัญ ของ ห้องสมุด
ว่ามีขอบเขตกว้างขวางถึง กับ เป็น ส่วนหนึ่งที่
คอยส่งเสริมความเจริญให้แก่ชาติ อันความ
รู้และการศึกษาของประชาชน จะ ทันสมัยและ
ก้าวหน้าประเทศอื่น ๆ ได้ ดังใดใหม่ ๆ ที่เกิด

ขึ้น และดังใดที่ยังดำรงคงอยู่ของชนชาวย
ปรับปรุง แก้ไข คำตอบเหล่านี้จะค้นหาได้
ภายในห้องสมุด^๕ทั้งต้น

“บริการห้องสมุด” ที่จะกล่าวต่อไป^๕
จะเป็นเพียงบริการห้องสมุด ที่ได้จัดทำที่ห้อง
สมุดประชาชนจังหวัดคณะเซิงเทราเท่านั้น ทั้งนี้
เนื่องจากห้องสมุดประชาชนคณะเซิงเทรา เป็น
ห้องสมุดหนึ่งที่ทาง กระทรวงศึกษาธิการ
พยายามจะจัดทดลองให้เป็นห้องสมุดตัวอย่าง
ก่อนอื่นจึง จะ ขอกล่าว ประวัติ ที่ มา ของห้อง
สมุด^๕นี้โดยสังเขปเสียก่อน

ห้องสมุดประชาชนคณะเซิงเทรา เป็น
ห้องสมุดของกระทรวงศึกษาธิการ เริ่ม
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ โดย อา คัย ห้อง
เรียน ภายใน อาคาร โรง เรือน เทพ นิ มิตร มี
หนังสือประมาณ ๔๐ เล่ม มีบรรณารักษ์
๓ คน งานคงดำเนินไปในวงแคบ ๆ ภายใน
โรงเรียน และยังไม่มีแพร่ไปในหมู่ประชาชน

มากมาย จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๙๕ กระทรวง
ศึกษาธิการร่วมกับยูเนสโกได้ตัดสิน เด็กเอก
จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดแห่งศูนย์กตาง
การปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา เพื่อเผยแพร่
วิชาการสอนแบบใหม่ เพื่อเป็นแนว
ปรับปรุงการศึกษาทั่วราชอาณาจักร โดย
ให้ชื่อการดำเนินงานนี้ว่า “องค์การปรับ
ปรุงและส่งเสริมการศึกษาศรีฉะเชิงเทรา” จัง
หวัดฉะเชิงเทราจึงเป็นจังหวัดที่ได้เปรียบและ
โชคดีกว่าจังหวัดใดๆ โรงเรียนทุกประเภท
ได้เริ่มต้นปรับปรุงขยายขยาย แกะไข นอก
จากงานด้านโรงเรียนแล้ว งานด้านการศึกษา
ผู้ใหญ่ องค์การนี้ก็ให้ขยายขึ้นมาเป็น
เรื่องใหญ่ ที่จะต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน
เพราะ การ จะให้ การ ศึกษา แก่ นักเรียน นั้น
ย่อมใช้เวลาอันยาวนาน ผู้ปกครอง ประชาชน ก็
ควรจะมีส่วนช่วยปรับปรุงด้วย การศึกษา
จึงควรจะต้องเผยแพร่เข้าไปในหมู่ ประชาชน
ให้ได้ทราบได้เข้าใจ การจัดชั้นเรียนเพื่อ
นักศึกษาผู้ใหญ่ และการ ดำเนินงานห้องสมุด
ก็ต้องเร่งให้เป็นที่ยอมรับและสนใจ เมื่อได้
เห็นความสำคัญดังนี้ องค์การจึงตั้งร่ำอาคาร
ห้องสมุดเป็นเอกเทศ ภายในบริเวณของ

โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ โดยย้ายห้อง
สมุดที่อาศัยอยู่ในโรงเรียนเทพนิมิตร มา
ดำเนินงานที่อาคารใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๕
งานด้านห้องสมุดจึงเริ่มมีบทบาทสำคัญนาน
มากับการปรับปรุงการศึกษาภายในโรงเรียน
นับตั้งแต่นั้นมา

ผู้เชี่ยวชาญและผู้ดำเนินกิจการของการ
ปรับปรุงด้านห้องสมุด มีอยู่ด้วยกันหลาย
ท่านดังรายนามต่อไปนี้ :-

๒๔๙๕ ม.ร. เมธัน ออดคอร์ต

นายต้นัน ปัทมะทิน

๒๔๙๖ นางแม่นมมาต ชวดิศ

นางสาววิญจนา อินทรกำแหง

นายประยุทธ์ สวัสดิ์มงคล

๒๔๙๗ มร. เดวิด ดมิต

นางแม่นมมาต ชวดิศ

นางสาวนิลวรรณ อินทะเคหะ

๒๔๙๘-๒๕๐๒ นางสาวนิลวรรณ อินทะเคหะ

เมื่อในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ มร. เมธัน

ออดคอร์ต ได้เริ่มบริการห้องสมุด นอก
จากการจัดหาหนังสือทุกประเภทให้ประชาชน
ได้มาคิดมาค้นคว้าแล้ว ก็ได้จัดห้องพยาบาล
ในอาคารของห้องสมุด เพื่อแนะนำช่วย

เหลือนักอ่านนามัย แก่ผู้มาใช้สิทธิในห้อง
สมุดอีกแผนกหนึ่ง โดยมี น.ส. สมดักษณ์
หิระศักดิ์ และ น.ส. กิ่งแก้ว บุณนาค เป็น
ผู้ดำเนินงาน

งานภายในห้องสมุด ก็มี น.ส. รัญจวน
อินทรกำแหง เป็นผู้ดำเนินงานจัดห้องสมุด
สร้าง อุปกรณ์ ซอหนังสือ ทำบัตรรายการ
ตลอดจนอบรมเจ้าหน้าที่ห้องสมุด และครู
บรรณารักษ์ตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ
ชาวต่างประทศอีก ๓ ท่าน คือ มิถิ แนนซี
เจน เดย์ การจัดวิธีการของห้องสมุดก็ดำเนิน
ตามวิธีการสากล เป็นต้นการจัดชั้นเปิด การ
จัดแบ่งประเภทหนังสือตามหลักของดิออลา

งานดำเนินมาจนปี พ.ศ. ๒๔๙๗ เป็นปี
ที่ข้าพเจ้าย้ายมารับหน้าที่ งานห้องสมุดก็
เริ่มมีบริการเพิ่มขึ้น ทั้งภายใน และ ภายนอก
สถานที่ เมื่อเจ้าหน้าที่ดำเนินงานพยายาม
ย้ายไปเปิดเป็นแผนกอนามัยโรงเรียนต่างหาก
จึงจัดห้องนี้เป็นห้องอ่านหนังสือสำหรับเด็ก
ออกจากห้องเด็กสร้างอาคารต่อไปอีกเป็นห้อง
ค้นคว้า และได้ใช้ห้องค้นคว้าดำเนินการกิจ
กรรมพิเศษเป็นต้น นายภาพยนตร์ เถา
นิทาน ต้นทนาถโมสร ฯลฯ ส่วนบริการของ

ห้องสมุดก็เริ่มดำเนินการดังต่อไปนี้ :-

๑. การชุมนุมตามท้องถิ่น ใน
เดือนหนึ่ง ๆ ผู้เชี่ยวชาญฝ่ายยูเนสโก ข้าพเจ้า
และเจ้าหน้าที่เกษตร ดักรณอนามัย ฯลฯ
ตลอดเจ้าหน้าที่แผนกอำเภอ จะเปิดการชุมนุม
ท้องถิ่นต่าง ๆ ภายในจังหวัดณะเชิงเทรา
เพื่อให้เกิดการศึกษา ข้อคิดเห็น การปรับปรุง
ชีวิต งานประจำวัน อาชีพของชุมชนตาม
หมู่บ้านต่าง ๆ นำหนังสือไปให้ศึกษาค้นคว้า
ตามความต้องการของแต่ละท้องถิ่น งานได้
ดำเนินไปปีเศษก็ตองซงก เนื่องจากเจ้าหน้าที่
ที่ไม่พร้อมที่จะ ดำเนินงาน ร่วม กัน อย่าง หนึ่ง
ประชาชนยังไม่สนใจ มุ่งแต่จะได้รับผลประโยชน์
เป็นขึ้นเป็นอันจากการชุมนุม มากกว่า
การเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจอีกอย่างหนึ่ง
จึงเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง อาจจะกล่าวได้ว่า
เราต่างมีความอดทนกันน้อยไป งานบางอย่าง
ต้องอาศัยเวลานาน และการเสียสละอย่าง
จริงใจ ความอดทนจึงต้องมีทั้งผู้ให้และผู้รับ

๒. การหมุนเวียนหนังสือ บริการ
ที่ยังคงดำเนินอยู่ คือ การจัดชุดหมุนเวียนหนังสือ
ไปยังหมู่บ้านทุกอำเภอ โดยศึกษาธิการ
อำเภอเป็นผู้กำหนดสถานที่ให้ อาจจะเป็นวัด

โรงเรียน ท่าเรือ ตลาดหรือร้านค้า ใดหนึ่ง ๆ จะบรรจุหนังสือนิตยสารประจำประมาณ ๕๐ ฉบับ หมุนเวียนแห่งละ ๒ เดือน พอครบ ๒ เดือน ก็หมุนเวียนภายในอำเภอของตัวเอง ให้ครบจังหวัดกันห้องสมุด เพื่อหมุนเวียนไป อำเภออื่นต่อไป เจ้าหน้าที่ที่ควบคุมการดำเนินงานตามท้องถิ่น ก็คือศึกษาธิการอำเภอ ผู้ดูแลหนังสือ ก็อาศัยความร่วมมือของเจ้าอาวาส ครู เจ้าของท่าเรือ เจ้าของร้าน ฯลฯ

๓. การจัดห้องสมุดสาขา เนื่องจากการจัดตั้งคู่มือเวียนยังไม่สะดวก ห้องสมุดจึงได้เปิดบริการห้องสมุดสาขา โดยจัดเข้าอาคารที่อยู่ในชุมชนที่สนใจและมีความต้องการหนังสือ จำเจ้าหน้าที่ดูแลสถานที่และงานจัดตั้งหนังสือหมุนเวียนไป จาก ห้องสมุดกลาง คือ ห้องสมุดจังหวัด รับหนังสือพิมพ์รายวันเป็นประจำวันอย่างน้อย ๑ ฉบับ เปิดให้ประชาชนมาใช้สิทธิอย่างน้อยวันละ ๒ ชั่วโมงหรือมากกว่านั้น สุดแต่ความต้องการของประชาชน

งานด้านนี้ดำเนินมาเป็นเวลาปีเศษก็ต้องหยุดพักถอยออก เนื่องจากงานด้านนี้ใช้เงินงบประมาณ

ประมาณองค์การ ฯ และเงินงบประมาณในระยะหลังถูกตัดลง ไม่พอกับการดำเนินงาน จึงเป็นที่น่าเสียดายที่งานดังเดิมให้ประชาชนเข้าใจและคุ้นเคยกับงานห้องสมุด ต้องซังกะไปอีกครั้งหนึ่ง

๔. การชุมนุมเพื่อการศึกษากายในห้องสมุด ห้องสมุดได้จัดการชุมนุมเพื่อการปฐกถา การค้นหาเกี่ยวกับหนังสือ ฯลฯ การดำเนินงานด้านนี้ นับเป็นงานสำคัญที่สุด แต่ห้องสมุดก็ดำเนินงานได้ไม่บ่อยครั้ง เนื่องจากผู้ปฐกถาส่วนมากต้องเชิญ จาก จังหวัดพระนคร ซึ่งห้องสมุดจะต้องมีเงินใช้จ่ายมากพอๆ และห้องสมุดมีห้องขนาดเล็กมาก ยังขยายไม่ได้ ต้องอาศัยหอประชุมโรงเรียน การดำเนินงานด้านนี้จึงยังคง ชดเชยได้ ไม่ก้าวไปเร็วเท่าที่ต้องการได้

๕. การให้การศึกษาด้านโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดได้จัดบริการฉายภาพยนตร์เพื่อการศึกษาให้แก่ประชาชนภายในบริเวณของห้องสมุดทุกเดือน ๆ ละ ๒ ครั้ง นอกจากนี้ยังจัด หมุนเวียน ภาพยนตร์ไป ฉาย ตามห้องสมุดสาขา ณ อำเภอต่าง ๆ ด้วย ตามกำลังงบประมาณเท่าที่มีอยู่

บริการของห้องสมุดคณะเซิงเทรา

๕

๖. การจัดรายการ พิเศษ สำหรับ เด็ก ห้องสมุดได้จัดชั่วโมงรายการพิเศษ สำหรับเด็กทุกวันศุกร์ เวลา ๑๓.๓๐ น. — ๑๕.๓๐ น. โดยการอ่านนิทาน นายภาพยนตร์ การอบรมวิธีใช้ห้องสมุด และการฟังวิทยุจาก บริการแผนกนั้นนับว่าเป็นบริการที่ได้ผลดี เด็ก สนใจและพอใจเป็นอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่มีโอกาสใกล้ชิดกับเด็ก และอบรมให้เด็กให้ เข้าใจในวิธีการห้องสมุด ตลอดจนการใช้ ห้องสมุด คาดว่าจะเป็นผลดีต่อไปในระยะ อันยาวอีกหน่อย

๗. บริการที่ จัด ร่วม กับโรงเรียน คือ บริการการเปิดห้องสมุดชั้นเรียน โดย การใช้มุมใดมุมหนึ่งของ ห้องเรียน เปิด เป็น “มุมหนังสือ” จัดหาหนังสือแต่ละชั้น ตั้งแต่ จากการขอตามครู ผู้ปกครอง การจัดทำ สมุดภาพ และ การ อบรมครูให้เข้าใจ วิธีการ ของห้องสมุดโรงเรียน และหน้าที่ของครู บรรณารักษ์ งานด้านนี้ก็เป็นที่น่าเสียดาย ที่การดำเนินงานไม่ประสบผลที่น่าพึงใจ ทั้งนี้ เนื่องจากขาดการสนับสนุนเพียงพอ

๘. การจัดห้องสมุดคนคว่ำ ในปี ๒๔๙๔ ห้องสมุดได้รับเงินงบประมาณเพิ่มขึ้น

เพื่อขยายห้องคนคว่ำขึ้นอีกแผนกหนึ่ง ห้อง สมุดได้พยายามหาหนังสือตำราต่าง ๆ ทั้ง ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เท่าที่จะหา ได้มาเสนอให้ครู นักเรียน นักศึกษา และ ประชาชนได้ค้นคว้าตามความถนัด ห้องคน คว่ำเป็นที่สนใจ และ ประโยชน์มากสำหรับ ผู้ ประสงค์จะใช้ นับเป็นงานอีกด้านหนึ่งที่ห้อง สมุดเห็นผลอยู่ด้วยความภูมิใจ

ยังมีบริการอีก ๒ ด้าน ที่ห้องสมุดจะ พยายามจัดทำในปีต่อไป คือ :—

ก. การจัด สมาคม อ่าน หนังสือ งานด้านนี้ต้องร่วมมือกับครูตามโรงเรียนต่างๆ ตลอดจนท่านข้าราชการทั้งหลาย จุดประสงค์ ของการจัดบริการงานด้านนี้ ก็เพื่อให้ นักเรียนและผู้สนใจรู้จัก

- (๑) การอ่านหนังสือ
- (๒) การวิจารณ์หนังสือ
- (๓) การเลือกหนังสือ
- (๔) การรักษาหนังสือ

ข. การจัดชั่วโมงดนตรี เนื่องจาก มีผู้สนใจทางดนตรี ห้องสมุดจึงใคร่จะเปิด บริการชั่วโมงดนตรี โดยการใช้จานเสียง เพลงของนักดนตรีที่มีชื่อเสียง พร้อมทั้งการ เถ่าประวัติที่เป็นมาโดยดั่งเชบด้วย.

ห้องหนังสือประจำหมู่บ้าน

ทรรศनिया ศิลลวิสุทธิ ผู้แปล



ที่ตำบลบ้านเดิม จังหวัดอุบลราชธานี เราจะเห็นลูกศิษย์ ทางไปย้ง ห้อง อ่าน หนังสือ ห้องใหม่ของหมู่บ้าน เดิมทีมีตู้ กดาฟางตั้งอยู่ตรงทางเข้า ทำท่าเซอเซอผู้ที่สัญจรผ่านไปมา แต่ตู้ กดาฟางนั้นพังไปเสียแล้ว เพราะถูกน้ำฝนเข้าะ ถึงกระนั้นก็ดี ชาวบ้านก็ยังมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปอ่านหนังสือในห้องนั้น ผู้ที่เข้าไปอ่านหนังสือมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และคงจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าหากว่าห้องอ่านหนังสือแห่งนี้ มีงบประมาณพอเพียงสำหรับซื้อหนังสือไว้ให้อ่าน

ห้องหนังสือของตำบลบ้านเดิม เกิดขึ้นมาจากแรงใจของนายดีไพร ไทยากร นักศึกษาจากโรงเรียนฝึกหัดครู จังหวัดอุบล ฯ นายดีไพรเป็นชาวดาว ได้คิดสอยห้อยตามพระพุทธรูป องค์ หนึ่ง เข้า มาใน จังหวัดอุบล ฯ

ตั้งแต่ยังเด็ก นายดีไพรได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระพุทธรูปองค์นั้น และเนื่องจากการศึกษาที่เขาได้รับ ทำให้เขาปรารถนาที่จะศึกษาหาความรู้ต่อไป และมีความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะเป็นครู เมื่อเขาแยกทางไปกับพระพุทธรูป เขายังคงอยู่ในจังหวัดนั้น ไม่มืทุ่นทรมพิศัตถ์ด้วยแม่แต่ต่างค้แดงเดียว เขาไปขบขัดตามด้อยูกักหนังสือ แต่ยังไม่พบที่เป็นครูอยู่เดิมอ วันหนึ่งเขาได้รับผู้โดยสารไปยังโรงเรียนฝึกหัดครูของจังหวัด จึงได้ตัดสินใจยึดเอาสถานศึกษาแห่งนี้เป็นสถานที่จะบรรดาดให้ความฝัน ของ เขากลาย เป็น ความจริงขึ้นมา เขายื่นใบสมัครเข้าเป็นนักเรียน และสามารถผ่านการสอบคัดเลือกมาได้ โดยยังมีได้ตำหนักว่า “ทุนทรัพย์” เป็นปัจจัยสำหรับการศึกษา ในวันเปิดเรียนเขามีเงิน

ห้องหนังสือประจำหมู่บ้าน

๗

ติดกระเป๋าทัง ๒๐ บาทเท่านั้น คุณครูประ
ดิทธิ สุนทโรทก ซึ่งเป็นครูใหญ่เห็นหน่วย
งานของนายดีไฟร จึงรับเอาไว้เป็นนักเรียน
ทุนของโรงเรียน ผลการเรียนของนายดีไฟร
เป็นเครื่องพิสูจน์ว่า ครูประดิทธิมิได้ตัดสิน
ใจผิดเลย

ปีแรกของการเรียน นายดีไฟรต้องเรียน
ตามหลักสูตรของโรงเรียน กล่าวคือ ต้อง
เรียนวิชาการศึกษา เกษตรกรรม สุขวิทยา
วิทยาศาสตร์ สังคมวิทยาเกี่ยวกับชนบท
ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ประจวบกับ
เวลานั้น องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และ
วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO)
ตอบรับคำเชิญของรัฐบาลไทยที่จะเข้าช่วย
เหลือ ปรับปรุงโรงเรียนฝึกหัดครูจังหวัด
อุบลราชธานี (TURTEP) ซึ่งจะอบรมครูให้
เป็นผู้ที่มีความสามารถบำเพ็ญตนให้เป็นทั้ง
นักการศึกษาและผู้นำชนบท การฝึกหัดอบรม
ประกอบด้วยการสอน เกี่ยวกับ มนุษยศาสตร์
ศึกษา และวิธีสอนที่จะนำไปปฏิบัติกับเด็กนักเรียน
โรงเรียน โรงเรียนฝึกหัดครูแห่งนี้ได้รับเด็ก
ก็เพราะตั้งอยู่ใกล้กับ ศูนย์กลางมณฑลการศึกษา
(ค.อ.ค.อ.) ที่นักศึกษาได้รับการอบรมตาม

โครงการพัฒนาการท้องถิ่น สถาบันทั้งสอง
แห่งร่วมมือกันเพื่อพัฒนาการทั้งทางด้านการ
ศึกษามูลฐาน และการบูรณะปรับปรุงโรง
เรียนตามท้องถิ่น ราวๆ เดือนมิถุนายน โรง
เรียนฝึกหัดครูแห่งจังหวัดอุบลฯ (TURTEP)
ได้ส่งนักศึกษา ๔๓ คน ไปทำงานร่วมกับครู
ในชนบท นับเป็นครั้งแรกที่นักเรียนฝึกหัด
ครูได้ออกฝึกงานปฏิบัติหน้าที่ใน ชนบทอย่าง
แท้จริง นายดีไฟรถูกส่งไปยังตำบลบ้านเดียม

นายดีไฟรได้ปฏิบัติหน้าที่ทั้งในโรงเรียน
และในหมู่บ้านอย่างเต็มอกเต็มใจ พอเขา
ไปถึงได้ไม่นาน ก็ถึงงานประจำที่หมู่บ้าน
นั้น เรียกว่า “งานแห่บ้องไฟ” นายดีไฟร
ได้ร่วมสนุกด้วยอย่างครื้นเครง และชาว
บ้านก็ดูพอกพอใจใน ความร่วมมือของเขา
เป็นอันมาก สำหรับงานทางโรงเรียน เขา
ค้นพบว่า เด็กชอบอ่านหนังสือกันเหลือเกิน
เด็กก็ดี ผู้ปกครองก็ดี ตลอดจนความ
ปรารถนาที่จะอ่าน ความต้องการตั้งตัวร
ระหว่างชาวบ้าน และห้องว่างใต้ที่พักของ
เขา ทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยทำให้เขาเกิดความ
คิดแยบยลขึ้น เขาจัดการทำความสะอาดห้อง
นั้น แล้วเขาวาดฝาและนิยต์ตามที่ต้องการ

เท่าที่เขาจะจัดหามาได้มาจัดวางเอาไว้ พร้อม
กับขอยืมเก้าอี้มาสองตัวสำหรับชาวบ้าน
จะได้นั่งอ่าน แล้วเขาก็เชิญให้เด็กนักเรียน
พาพ่อแม่มา อันที่จริงพวกผู้ใหญ่ก็ต้องออกไป
ไปทำงานกันทั้งคืน แต่ก็กว่าจะกลับบ้านใน
ตอนเย็นก็เหน็ดเหนื่อย ในเย็นวันแรกผู้
ปกครองมาเพียงสองสามคนเท่านั้น ห้องอ่าน
หนังสือเป็นของใหม่สำหรับหมู่บ้าน ทั้งพวก
เขาก็งงไม่แน่ใจว่าจะได้รับการต้อนรับอย่าง
ไรและหนังสือจะเป็นที่นาสนใจหรือไม่ นาย
ดีไพรพยายามให้ความเป็นกันเอง โดยเลือก
อ่านเรื่องราวที่น่าสนใจให้เขาฟัง สำหรับ
คนที่อ่านหนังสือออกก็นั่งอ่านตามคำฟัง เช่น
ต่อๆ มา ห้องอ่านหนังสือนั้นก็เลยกลายเป็น
ศูนย์กลางของหมู่บ้านไป นอกจากการอ่าน
หนังสือแล้ว ยังมีกิจกรรมอย่างอื่น ๆ อีก
เป็นต้นว่านักเรียนและผู้ปกครองช่วยกันสร้าง
บทธะครดิน ๆ สำหรับแสดงกันเอง หรือ
พวกเด็ก ๆ แสดงระบำพื้นเมืองที่ได้รับการ
ฝึกหัดมาจากโรงเรียน เป็นต้น และบางครั้ง
การชุมนุมกันเป็นเพียง แต่การ วิสาสะกันตาม
ธรรมดาเท่านั้น มักจะมีชาวบ้านประมาณ
๓๐-๔๐ คนมาชุมนุมกันอยู่ทีละเสมอ บ้าน
เดิมมิได้เป็นหมู่บ้านใหญ่โตอะไรนัก แต่

ชาวบ้าน ประมาณ ร้อยละ ๖๕ สามารถอ่าน
และเขียนได้ ช่วงเวลาเพียงไม่นาน พวกเขา
ก็พากันอ่านวารสารและนิตยสารของนายดีไพร
จนหมดสิ้น

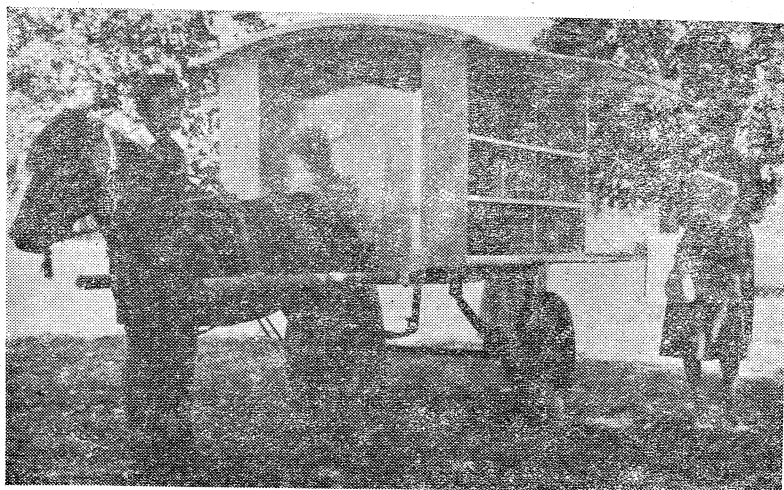
ถึงแม้ว่าจะไม่มีเงินซื้อหนังสือ แต่นาย
ดีไพรก็พยายามติดต่อกับ Mrs. Jesser (ผู้
ชำนาญการศึกษาด้านภูมิภาค จากเมือง
Stone มดรัฐ Kentucky ประจำ UNESCO)
เพื่อขอให้ติดต่อ ขอยืมหนังสือจากศูนย์กลาง
การศึกษามูดาร์ให้ แต่ละ ต้องได้แน่ทีเดียว
เพราะศูนย์กลาง แห่งนี้ ได้ให้บริการ ห้องสมุด
เคลื่อนที่ หมุนเวียนไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ
ที่อยู่ในข่ายปรับปรุง หนังสือได้หมุนเวียนอยู่
ในระหว่างหมู่บ้านเหล่านี้ มาเป็น เวลา สองปี
แล้ว และหมู่บ้านหนึ่ง ๆ ก็เก็บหนังสือซึ่งมี
จำนวนน้อยไว้เป็นเวลานานพอควร ชาวบ้าน
เริ่มร้องทุกข์ว่าไม่มีอะไรจะอ่าน ถนนหนทาง
แฉกๆ ก็เดวมาก ทำให้เกิดปัญหามากมาย
เกี่ยวกับการใช้รถยนต์สำหรับห้องสมุดเคลื่อน
ที่ อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีรถม้าที่จะใช้สำหรับ
ลากของหนัก ๆ ได้ ได้มีการดัดแปลงใช้
พาหนะแบบนั้นแทนรถยนต์ และได้รับความ
สำเร็จอย่างงาม (สำหรับคำอธิบายเกี่ยวกับ
รถม้าลาก จะหาอ่านได้ใน วารสารห้องสมุด

ห้องหนังสือประจำหมู่บ้าน

๕

ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ เม.ย.—มิ.ย. ๒๕๐๓) ด้วย
เหตุนี้จึงสามารถตั้งหนังสือหมู่บ้านไปยังหมู่บ้าน
ที่ยังไม่เคยได้รับการ บ้านเดิมเป็น
ตำบลหนึ่งในจำนวนหมู่บ้านเหล่านี้ หีบหนึ่ง
มีหนังสือเพียง ๕๐ เล่ม และมีข้ามนานชาว
บ้านเดิมก็อ่านหนังสือเหล่านี้จนหมดสิ้น
ต้องถามเตือนต่อมา โรงเรียนฝึกหัด

ครูจังหวัดอุดรฯ (TURTEP) ได้สร้างรถ
ม้า ห้องสมุดเคลื่อนที่ใหม่อีกหนึ่งคัน จึง
อยู่ตำบลนั้นแห่งนี้เงินสำหรับสร้างรถม้า แต่
ยังเป็นที่ยังสงสัยว่า จะมีทุนทรัพย์พอเพียง
สำหรับขออุปกรณ์การอ่านหรือไม่ ข้าพเจ้า
ใคร่ขอให้เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ
จัดบริการนี้ ส่วน ของ ขวัญจากองค์การ ศึกษา



ห้องสมุดเคลื่อนที่ของ ศ.อ.ศ.อ.

สภาพสตรีผู้น้อยข้างรถ คือ มิสแมรี แองเกลมายเยอร์

วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชา
ชาติได้โปรดกัน ส่วนหนึ่งไว้ สำหรับโรงเรียน
ฝึกหัดครูแห่งนี้ และขอให้พยายามตั้งหนังสือ
ต่อมาให้เต็ม

(ข้อความข้างบนนี้เป็น คำแปลมาจาก
บทความของ Miss Mary Anglemyer ที่

เขียนลงใน ALA Bulletin ฉบับที่ ๔๓
ประจำวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ Miss
Anglemyer เคยเข้ามาอยู่ในประเทศไทย
ในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ทาง ด้านห้องสมุด ประ
จำอยู่ที่ ศูนย์กลางอบรม การ ศึกษาผู้ใหญ่
จังหวัดอุบลราชธานี).

กิจกรรมนอกหลักสูตรเกี่ยวกับห้องสมุด

ม.ร.ว. จีรวัดน์ จักรพันธุ์



ความรู้ที่นักเรียนจะได้รับไปจากโรงเรียน มีทั้งที่ได้จากวิชาที่สอนใน หลักสูตรโดยตรง กับทั้งที่ได้จากกิจกรรมนอก หลักสูตร ที่ทาง โรงเรียนจัดให้ ขึ้นในรูป ของ ชุมชุมต่าง ๆ เช่น ชุมชุมถ่ายรูป หรือชุมชุมภาษาอังกฤษ เป็นต้น ชุมชุมเหล่านี้เกิดขึ้นโดยความสมัครใจของนักเรียนในโรงเรียน เพื่อสนองความต้องการในความสนใจ วิทยากร ด้านต่าง ๆ ของเขา การจัดชุมชุมต่าง ๆ ขึ้นนี้ ย่อมได้ประโยชน์เป็นสองประการคือ

๑. ประโยชน์ ที่ ชุมชุมให้แก่โรงเรียน
๒. ประโยชน์ที่ชุมชุมให้แก่นักเรียน

ในประเทศที่เจริญแล้วชุมชุมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโรงเรียน มีความสำคัญ เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนกลายเป็นกิจกรรมในหลักสูตรไปก็มี เช่น มีการประชุมกันในระหว่างชั่วโมง

เรียน ชุมชุมเหล่านี้ค่อยๆ ตามหลักสูตรที่มอดอนอยู่ในโรงเรียน ชุมชุมเหล่านี้ให้การศึกษาศาสนปฏิบัติควบคู่ไปกับการ ศึกษาภาคทฤษฎีในชั้นเรียน ด้วยเหตุนี้ชุมชุมเหล่านี้จึงกลายเป็นที่ทดลองปฏิบัติทฤษฎีต่าง ๆ ที่นักเรียนได้เรียนมาจากห้องเรียนเอง นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ ๆ ทำให้นักเรียนมีโอกาสสนิทสนมกับครู อาจารย์ ชุมชุมต่าง ๆ เป็นสถานที่ฝึกนิสัยที่ดีในการ เข้าสังคมด้วยวิธีการ อัน เป็น กันเอง ปราศจาก ความเคร่งเครียด

ถ้าบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน ก็ควรจัด “ชุมชุมห้องสมุด” ขึ้นเหมือนกัน แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงวิธีจัดตั้งและกิจกรรมของชุมชุมห้องสมุดใครขอทำความเข้าใจใน บาง เรื่องเสียก่อน กล่าวคืองานของ “ชุมชุมห้อง

สมุด” นั้น อาจแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะ ซึ่งมีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างกันอยู่ เพื่อจะเข้าใจความแตกต่างของลักษณะทั้งสองนี้ ใครจะขอเรียกชื่อแยกเป็นสองอย่าง ลักษณะที่หนึ่งเรียกว่า “ชมรมห้องสมุด” ซึ่งเป็นแบบที่ฝรั่งเข้าใจกัน ถ้าพูดถึง “ชุมนุมห้องสมุด” ลักษณะที่สองใครจะเรียกว่า “คณะบรรณารักษณ์นักเรียน” ซึ่งดูจะตรงกับความเข้าใจและการปฏิบัติของโรงเรียนต่าง ๆ ในขณะนี้เป็นอย่างมาก เมื่อโรงเรียนคิดจะจัด “ชุมนุมห้องสมุด” ขึ้นในโรงเรียน

อย่างไรก็ดีในงานห้องสมุดคำว่า “ชมรมห้องสมุด” หรือ “คณะบรรณารักษณ์นักเรียน” ยังสับสนกันอยู่มาก ทั้งสองอย่างเป็นกลุ่มของคณะนักเรียนซึ่งรวมตัวกันตั้งมาเพื่อทำงานร่วมกันโดยใช้ ห้องสมุด เป็นหลักไม่ว่างานนั้นจะเป็นเพื่อวัฒนธรรม การอาชีพ สังคม หรือเพื่อการใช้ประโยชน์ เพื่อที่จะแยกความหมายของ “ชมรมห้องสมุด” กับ “คณะบรรณารักษณ์นักเรียน” ออกจากกัน ถ้าจะให้ง่ายก็เห็นจะต้องดูกิจกรรม

สำหรับ “ชมรมบรรณารักษณ์” สมาชิก

ไม่จำเป็นต้อง มีคุณสมบัติอะไร มากไปกว่าความ “สนใจ” ชมรมจะต้องคงชนโดยมีระเบียบข้อบังคับ มีกรรมการประกอบด้วย นายก, อุปนายก, เลขานุการ, เหรัญญิก ประธานแผนกต่าง ๆ เป็นต้น กิจกรรมที่ทำมักเป็นไปในรูปการประชุม หรือ การจัดโปรแกรมอย่างเป็นทางการใน ห้องประชุม ของโรงเรียนหรือตามบ้านของสมาชิก สมาชิกของชมรมไม่ทำงาน เกี่ยวกับ การบริหารของห้องสมุดหรือการออกกฎ ข้อบังคับ ห้องสมุด ความมุ่งหมายของการจัดงานชมรมขึ้นกับการให้ความรู้และความเพ็ดเพิดแก่สมาชิกเป็นสำคัญ เช่น การส่งเสริมการอ่านหนังสือ ส่งเสริมความสนใจในงานวรรณคดี ชักจูงให้มีความรักโรงเรียน หัดให้รู้จักการเป็นผู้นำ พยายามส่งเสริมงานด้านความรู้ และวิชาการในโรงเรียน เป็นต้น

ส่วนคณะบรรณารักษณ์นักเรียนนั้น ตรงกันข้าม สมาชิกของคณะนี้จะทำงานเกี่ยวกับการบริหารงานของห้องสมุดโดยตรง และการทำงานนั้นก็มุ่งที่จะช่วย ดำเนินงานในห้องสมุดโดยเฉพาะ เช่นการรับส่งหนังสือ การซ่อมหนังสือที่ชำรุดประการหนึ่ง อีกประการ

หนังสือพิมพ์งานชิ้นแรกของการเป็นบรรณารักษ์ด้วย การคัดเลือกสมาชิกก็มักทำกันโดยมีหลักเกณฑ์เข้มงวด เช่น ต้องได้รับเลือกจากบรรณารักษ์ ครู หรือจากชั้นหรือกรรมการนักเรียน ต้องเป็นผู้มีความสามารถและบุคคลิกลักษณะอันเหมาะสมที่จะทำงานให้ห้องสมุด

เมื่อได้ชี้แจงให้เห็น ความแตกต่างในความหมายของ “ชมรมห้องสมุด” และ “คณะบรรณารักษ์นักเรียน” แล้ว ก็รู้ดีว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนในเมื่อคิดจะตั้ง “ชุมนุมห้องสมุด” ขึ้นว่าจะถือปฏิบัติในลักษณะ “ชมรมห้องสมุด” หรือ “คณะบรรณารักษ์นักเรียน” อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือจะเอาลักษณะทั้งสองมารวมกันให้เกิดเป็น “ชุมนุมห้องสมุด” ตามแบบไทย ๆ เราก็ได้ ค่อยไปนี้จะได้แสดงตัวอย่างของกิจกรรมที่อาจถือปฏิบัติโดยแยกเป็น ๒ ตอน พูดถึงกิจกรรมของ “ชมรมห้องสมุด” ก่อน แล้วจึงพูดถึงกิจกรรมของ “คณะบรรณารักษ์นักเรียน”

การจัดตั้งชมรมห้องสมุด

ในขณะที่จะจัดตั้งชมรมใหม่ ๆ ควรมีการดำเนินงานเสียให้ถูกต้อง เพื่อกันการกระทำอันอาจผิดพลาดได้ เช่น ปัญหาเรื่องจำนวนสมาชิก จากประสบการณ์มักจะพบว่านักเรียนเป็นจำนวนมากที่พอใจสมัครเป็นสมาชิก ชุมชนต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เพราะมีความรู้สึกความเกียจคร้าน ในข้อบรรณารักษ์ ผู้ทำหน้าที่เป็นคน แนะนำ การจัดตั้งชมรม ควร เตรียม หา ทาง ป้องกัน เสียแต่เนิ่น ๆ หนทางหนึ่งที่น่าจะทำได้คือ กำหนดให้สมัครรับสมาชิกจำนวนจำกัด สมาชิกประมาณ ๓๐ คนเป็นจำนวนที่เหมาะสม และควรจัดระเบียบไว้ว่าสมาชิกภาพจะเป็นอยู่ต่อไปได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกผู้นั้น แสดงความสนใจหรือทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ชมรมอย่างจริงจังเท่านั้น ส่วนบรรณารักษ์ทำหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ชมรมนี้ บรรณารักษ์ต้องคอยดูแลแต่ไม่ควบคุมงานของชมรม บรรณารักษ์ต้องคอยดูแลว่า สมาชิกสนใจในงานของชมรมเพียงใด ถ้าความสนใจหมดสิ้นไปแล้ว บรรณารักษ์ก็ควรตั้งเด็กชมรมขึ้นเสีย

หรือพยายามหาทางเปลี่ยนกิจกรรมใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามที่สมาชิกต้องการ กิจกรรมของชมรมควรจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า และดูแลให้ดำเนินงานติดต่อกันไปได้ อนึ่งไม่ว่าจะเริ่มกิจกรรมใด ๆ ขึ้นจะต้องสำรวจพื้นฐานความรู้ความสนใจของนักเรียนก่อน กิจกรรมควรจัดในชั้นที่นักเรียนพร้อมที่จะรับได้เสียก่อน แล้วจึงค่อย ๆ ขยายงานให้ดีขึ้นเป็นลำดับ คือไปเป็นตัวอย่างกิจกรรมที่ชมรมห้องสมุดอาจจัดขึ้นได้

๑. ส่งเสริมการอ่านหนังสือ ในกลุ่มควรประกอบด้วยสมาชิกประมาณ ๒๐ คน สมาชิกในกลุ่มนี้มีนิสัยรักหนังสือ รักการอ่านหนังสือ มีความต้องการหาความรู้ด้วยตัวเองโดยไม่คิดถึงคะแนน สอบ แต่อย่างเดียว สมาชิกในกลุ่มนี้ควรมีปฏิภาณสูงพอสมควร งานของกลุ่มนี้นอกจากเริ่มในโรงเรียนแล้วอาจจะขยายวงกว้างขวางออกไปถึงชุมชนด้วย เช่นอาจทำให้เกิดชมรมอ่านหนังสือของเด็ก ๆ โดยผู้ปกครองช่วยกันจัดขึ้นหรือชมรมอย่างเดียวกัน ซึ่งผู้ใหญ่คงสนใจความสำเร็จของการตั้งชมรมประเภทนี้ อยู่ที่การดำเนินงานแบบกันเอง และการจัดราย

การให้มากประเภท เช่นการอ่านวรรณคดี การเล่าเรื่องจากนวนิยายที่เป็นที่นิยม การพูดถึงบทความในวารสารต่าง ๆ หรือการอ่านบทละครเป็นต้น ในการนี้บรรณารักษ์ควรพิจารณาว่าจะจัดให้มีชั้นใดก็ประเภทอย่างไรก็ดีสมาชิกของชมรมนี้ จะต้องอาศัยห้องสมุดเป็นอันมาก เช่น ได้บรรณารักษ์ช่วยเลือกหนังสือให้อ่าน การพูดเกี่ยวกับหนังสือโดยบรรณารักษ์เป็นผู้บรรยายเป็นต้น

๒. ช่วยในการทำสมุดภาพ เรื่องนี้นอกจากจะช่วยนักเรียนในการทำงานในชั้นแล้วยังเป็นการส่งเสริม การอ่านเป็น อย่างดี ในการนี้ บรรณารักษ์ ควรให้การ ความร่วมมือและเอาใจใส่ให้มาก การส่งเสริมรายการนี้มีข้อเสียอยู่ข้อหนึ่ง คืออาจเป็นมูลเหตุให้มี การขโมย คัด หนังสือ ของ ห้องสมุดได้จนเป็นเหตุให้มีข้อเสนองว่า ในการจัดทำสมุดภาพนี้ ไม่ควรส่งเสริมในการหารูปมาปิด แต่ควรส่งเสริมงานที่นักเรียนเขียนภาพฝีมือของตนเอง

๓. การทำแผนที่ประกอบภาพ นักเรียนอาจช่วยกันทำแผนที่ประกอบภาพ เช่นที่บริษัทน้ำมันทำแจก แล้วเขียนหรือตัดรูป

สถานที่สำคัญ ๆ คิดเข้าไว้ แต่แผนที่บริษัท
น้ำมันมักจะ ทำมาครา ส่วนโตไป เพราะ เป็น
แผนที่รวมทั้งประเทศ ในการทำแผนที่ของ
นักเรียนอาจเป็นการเหมาะกว่าถ้าจะทำเฉพาะ
แผนที่เมืองหรือจังหวัดโรงเรียนตั้งอยู่ แล้ว
ค้นหาว่าในเมืองนั้นมีอะไรสำคัญบ้าง จาก
หนังสือหรือสิ่งพิมพ์เท่าที่จะหาได้ พร้อมทั้ง
ค้นหาด้วยตัวเองด้วย

๔. การโฆษณาหนังสือที่ครูสนใจ

สมาชิกของชมรม อาจ ขอให้ครูบอก หนังสือ
ที่เขาชอบอ่าน ผู้แต่งที่เขาสนใจพร้อม
ชนิดของเรื่องที่ ชอบมาก แล้วชมรมก็
พยายามจัดหาหนังสือ ทำโปสเตอร์ต่าง ๆ
ที่เกี่ยวกับเรื่องเหล่านั้นออกแสดง หรือทำ
บัญชีหนังสือเหล่านั้นออกให้นักเรียนได้ทราบ

๕. การชักชวนให้ใช้ ห้องสมุด

งานนี้เป็นโครงการที่ดี ในการให้บริการทาง
สังคมแก่ท้องถิ่น เป็นงานที่ชมรมห้องสมุด
ควรจัดทำอย่างยิ่ง เท่าที่เป็นอยู่ นักเรียนส่วน
มากไม่เคยไปห้องสมุดประชาชน หรือบาง
คนเคยไปแต่ไม่มีบัตรสมาชิก ในด้านนี้
ชมรมห้องสมุดอาจทำการโฆษณาให้ได้ ใน

ชั้นแรกคงคิดด้วยการสำรวจว่านักเรียนจำนวน
เท่าใด และใครบ้างที่ไม่ใช้ห้องสมุดประชา
ชน ต่อจากนั้นควรเปิดการบรรยายเรื่อง
ห้องสมุดในห้องประชุม มีการโฆษณาห้อง
สมุดผ่านทางหนังสือพิมพ์โรงเรียน หรือทำ
โปสเตอร์ คิดไว้ใน ห้องสมุด อาจเชิญ
บรรณารักษ์ห้องสมุด ประชาชนมา พูดเกี่ยว
กับงานและโอกาสในด้าน ห้องสมุดประชาชน
ควรมีการแนะนำเพื่อนนักเรียน ที่ยังไม่เคยไป
ห้องสมุดประชาชนเป็นรายตัว หรือช่วย
ชี้แจงคนที่ไปแต่ไม่ค่อยสนใจมากนัก ให้
เข้าใจในคุณประโยชน์ของห้องสมุด ห้อง
สมุดประชาชนที่น่าสนใจในกรุงเทพ ฯ คือ
ห้องสมุดสำนักข่าวสารอเมริกัน ห้องสมุด
สำนักงานแถลงข่าวอังกฤษ, และหอสมุด
แห่งชาติ เป็นต้น

๖. การรวบรวมข่าวเกี่ยวกับหนังสือ

อาจพิมพ์บนกระดานขอตัดดำเนินา โดย
แจ้งถึงเรื่องราวเกี่ยวกับนักเขียนหนังสือออก
ใหม่ และงานที่จัดขึ้นเพื่อประโยชน์ของ
วรรณกรรมหรือห้องสมุด ในการแจ้งข่าวนี้
อาจปิดไว้บนกระดานประกาศก็ได้

๗. การโฆษณาเกี่ยวกับละครและภาพยนตร์ ตำราของชมรมนี้อาจให้ความสนใจในข่าวเกี่ยวกับละคร และภาพยนตร์ที่มีอยู่ตามหนังสือพิมพ์ และพยายามจัดหาวิจารณ์จากหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ พยายามรวบรวมบทวิจารณ์บท ละคร ที่ ควร ดึงใจมีฉบับป้ายประกาศ นอกจากบทความวิจารณ์เหล่านี้แล้ว ยังควรมีข้อความเกี่ยวกับดาราดังานที่ตามสมัยของเรื่องด้วย ถ้า จะ จัดหา ได้ แต่ถ้าโรงเรียนมีชุมนุมละครอยู่แล้ว งานนี้อาจเหมาะสำหรับชุมนุมอื่นมากกว่า

๘. รวบรวมวันเกิด ของ นัก ประพันธ์ การทำรายการวันเกิดนี้อาจทำในรูปปฏิทินข้างฝา โดยมีรูปของนักประพันธ์ที่เกิดในวันนั้น รายชื่อหนังสือที่เขาแต่ง และรายการหนังสือที่ผู้อื่นแต่งกล่าวถึงนักประพันธ์ผู้นั้น มีรายชื่อนักเรียนที่จะรายงานเกี่ยวกับนักประพันธ์ผู้นั้น ในการประชุม ของ ชมรมไว้ด้วย หรืออาจมีโครงการอื่นสนใจยิ่งกว่านี้ก็ได้ ในการรวบรวมและจัดทำปฏิทินชื่อคนแต่งเช่นนี้ ควรเป็นงานร่วมกันของบรรณารักษ์ และสมาชิกชมรมห้องสมุด

๙. การเลือกหนังสือสำหรับห้องนั่งเล่น เป็นงานที่เหมาะสมมาก ก่อนที่จะให้นักเรียนออกความคิดเห็นในการเลือกซื้อหนังสือ ควรจะเป็นการคัดเลือกที่จะจัดหาหนังสือต่าง ๆ ให้เขาได้เห็นมากที่สุดเพื่อจะเลือกได้ถูกต้อง หรืออาจจัดทำรายการหนังสือที่จะหาอ่านได้ในห้องสมุดประชาชน หรือตามร้านขายหนังสือ ถ้าหนังสือนั้นไม่มีในห้องสมุดของโรงเรียนเอง ตำราของชมรมอาจหาความรู้ได้จาก บัญชี รายชื่อ หนังสือ จากห้องสมุดต่าง ๆ พิมพ์ออกเพื่อแนะนำแก่คนอ่านเป็นครั้งคราว

๑๐. ศึกษาเกี่ยวกับงานพิมพ์หนังสือ อาจเป็นโปรแกรมตลอดปี เพราะประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแต่งกิจกรรมและการเยี่ยมชมโรงพิมพ์ต่าง ๆ มีการเชิญนักประพันธ์ และ เจ้าของโรงพิมพ์ มาพูดเรื่องงานอาชีพของเขา การจัดโปรแกรมเช่นนี้จะทำให้ มีการใช้หนังสือเกี่ยวกับ เรื่องประวัติการพิมพ์หนังสือ เทคนิคในการพิมพ์หนังสือ การประพันธ์ การเขียน การเขียนภาพแทรกหนังสือและอื่น ๆ ตำราของชมรม

จึงควรให้มีการเตรียมหนังสือ และแสดงภาพที่เกี่ยวกับเรื่องเหล่านั้นไว้ ในการศึกษาเรื่องการทำหนังสือนั้นอาจเรียนได้จากการนำหนังสือเก่า ๆ มาฉีกออกดูส่วนประกอบข้างในด้วย เมื่อได้ศึกษาวิธีการทำหนังสือกันไปพอสมควรแล้ว สมาชิกของชมรมควรหัดทำหนังสือกันขึ้นจริง ๆ บ้าง โดยจัดพิมพ์โน้ตของสมาชิก เช่นโน้ตเกี่ยวกับคำสอนในวิชาห้องสมุด ซึ่งบรรณารักษ์ได้เคยบรรยายให้ฟังหรือการรวบรวมโคลงกลอนที่ไพเราะ ควรให้สมาชิกชมรมหัดจับตาคำต่าง ๆ แล้วเย็บรวมเล่ม หนังสือเล่มนั้นควรมีหน้าปกใน คำอุทิศ คำนำ สารบัญ และบรรณานุกรมด้วย

๑๑. การจัดแข่งขัน เพื่อ ส่งเสริมการอ่าน เช่น จัดให้คำถามเกี่ยวกับตัวละครในหนังสือเด็ก จัดหาหนังสือการ์ตูนเป็นต้น ไว้ให้เด็กอ่านและมีการแข่งขันตอบปัญหาเกี่ยวกับตัวละครในการ์ตูนเหล่านั้น เป็นครั้งคราว การส่งเสริมเช่นนี้อาจทำในสาขาวิชาใดในชั้นไหนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องส่งเสริมหนังสือเด็กเสมอไป

๑๒. การศึกษาเรื่องเกี่ยวกับบรรณารักษ์และห้องสมุด เช่นมีการศึกษาลงห้องสมุดประชาชนที่อยู่ในเมืองนั้น เช่น ห้องสมุดมีแผนกอะไรบ้าง คุณสมบัติและการศึกษาของบรรณารักษ์เป็นต้น ในการไปดูห้องสมุดประชาชนควรดูงานของทุกแผนกเป็นแผนก ๆ ไป เช่น แผนกเก็บหนังสือหายาก แผนกตอบคำถาม บริเวณที่เก็บหนังสือและควรให้บรรณารักษ์ได้บรรยายถึงงานด้านต่าง ๆ ด้วย เช่น การเก็บรักษาหนังสือ หรือการดำเนินงานห้องสมุดเคลื่อนที่ เป็นต้น

๑๓. ตำรวจการอ่านหนังสือ งานนี้มักจะไม่มีใครให้ความสนใจกันเลย จึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมสำหรับสมาชิกชมรมห้องสมุดที่จะทำการสำรวจลักษณะ การอ่านของคนในเมืองนั้น เพื่อพยายามส่งเสริมให้สถานการณ์ดีขึ้น ได้มีความคิดกันว่าสมาชิกของชมรมนี้อาจรวบรวมความคิดเห็นต่าง ๆ ได้ดีกว่าบรรณารักษ์เสียอีก การสำรวจอาจใช้วิธีการต่าง ๆ คือ ส่งคำถามไปให้ตอบ วิธีสัมภาษณ์ การรวบรวมชื่อหนังสือ

หรือหนังสือพิมพ์ที่ชอบอ่านกันมาก บรรณารักษ์อาจให้ความช่วยเหลือได้ใน ด้าน การตั้งคำถาม สำหรับส่งไปให้ประชาชนกรอก หรือเตรียมคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ เมื่อได้ทำการเตรียมคำถามเสร็จแล้ว สมาชิกของชมรมต้องร่วมกันทำงานสำรวจ รวบรวมคำถามที่ได้มา และจัดทำกรโฆษนาผดงานขึ้นนั้น สำหรับงานที่ต่อเนื่องกับชนนี้ สมาชิกของชมรมอาจร่วมมือกับบรรณารักษ์ช่วยกันรวบรวมรายชื่อหนังสือที่มีผู้นิยมมากตามลำดับที่ได้รับทราบจากการสำรวจ นอกจากนั้น ยังมี การโฆษนาให้ประชาชนสนใจในการอ่านหนังสือที่มีคุณภาพสูงขึ้นเรื่อย ๆ ด้วย

๑๔. แนะนำหนังสือที่ดียังชนแก่สมาชิก โดยการที่จะพยายามแนะนำให้คนอ่านหนังสือกันมากขึ้น และให้อ่านให้มีสาระกันมากขึ้น สมาชิกของชมรมอาจช่วยกันคัดหนังสือในวิชาเดียวกัน แต่ให้ระดับ ความยากง่ายต่าง ๆ กันไว้เป็นชุด ๆ พร้อมกับเขียนข้อความไว้ในหนังสือเล่มที่อ่านง่ายที่สุด และให้อ่านเล่มที่ยากขึ้นไปเป็นลำดับ

๑๕. การจัดงานสังคัม ชมรมห้องสมุดอาจจัดให้ม้งานเลี้ยงชน หลังจากชนอาจเชิญแขกผู้มีความรู้พูดเกี่ยวกับ ห้องสมุด และหนังสือ แยกที่เชิญอาจรวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนด้วยก็ได้.

การจัดตั้งคณะบรรณารักษ์

นักเรียน

คณะบรรณารักษ์นักเรียนแตกต่าง กับชมรมห้องสมุด ถ้าจะพูดอย่างกว้าง ๆ ก็อยู่ที่การจัดงานอยู่ในลักษณะที่เป็นงานเป็นการมากกว่า ถ้าโรงเรียนมีโปรแกรมด้านห้องสมุดอยู่แล้ว งานนั้นมักจะเป็นงานชิ้นหนึ่งในโปรแกรมนั้น แต่ถ้าโรงเรียนยังไม่มีโปรแกรมด้านชมรมห้องสมุด การจัดตั้งคณะบรรณารักษ์ ๆ ก็อาจจัดตั้งขึ้นได้โดยความร่วมมือของตัวบรรณารักษ์เอง

ก่อนที่จะพูดถึงการจัดตั้ง คณะ บรรณารักษ์ ๆ ควรจะได้พูดถึงหน้าที่ของคณะนี้เสียก่อน เมื่อเปรียบเทียบกับชมรมห้องสมุดซึ่งมีความหมาย ส่วนใหญ่ ใน ด้าน วัฒนธรรม การประพันธ์ และการสังคัม แต่คณะ

บรรณารักษ์ฯ มุ่งช่วยเหลือกิจการและฝึกฝน
ในการปฏิบัติงานห้องสมุดเป็นส่วนใหญ่ การที่
สมาชิกจะได้รับประโยชน์ในด้าน วัฒนธรรม
ความพึงใจ หรือความสามารภในการอ่าน
หรือไม่นั้นเป็นความมุ่งหมายในชั้นรองลงมา
เพราะงานส่วนใหญ่ของคณะบรรณารักษ์ฯ
มุ่งที่การช่วยงานห้องสมุดทั้งในด้านกึ่งเทคนิค
และงานเต็มขั้นภายใต้การควบคุมของบรรณา
รักษ์ ตัวอย่างหน้าที่ของคณะบรรณารักษ์ฯ
ก็มีเช่น ช่วยออกกฎข้อบังคับของห้องสมุด
ช่วยจัดทำวางเวลาดำรงงานของสมาชิก ช่วย
วางแผนงานของห้องสมุดตลอดจนช่วยดำเนิน
งานนั้น ๆ งานด้านกึ่งเทคนิคก็มีเช่น ปิดต้น
หนังสือ ช่วยตอบปัญหาง่าย ๆ แก่นักเรียน
อื่น ๆ ตรวจและจัดวารสารบนชั้น เกี่ยวกับ
การทำงานกึ่งเทคนิคก็ต้องมีการฝึกหัดเสียก่อน
จึงจะได้

ต่อไปนี้จะได้พูดถึงเรื่องการจัดตั้ง คณะ
บรรณารักษ์ฯ การจัดตั้งอาจเกิดได้จากวิธี
การต่าง ๆ กัน (๑) กลุ่มอาสาสมัคร (๒)
คณะที่ถูกแต่งตั้งจาก สมาชิกชมรมห้องสมุด
(๓) บรรณารักษ์หรือ คณะครู เป็นผู้เลือก

(๔) ตั้งจากผู้แทนของชั้นต่าง ๆ (๕) ตั้ง
จากผู้แทนของชุมนุมต่าง ๆ (๖) ใช้คณะ
กรรมการที่นักเรียนเลือกตั้งขึ้น (๗) คณะ
กรรมการทำงานภายใต้ความควบคุมของคณะ
กรรมการนักเรียน (๘) ตั้งจากผู้ช่วยทำงาน
ด้านฝีมือในห้องสมุด

หลักเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลไม่ว่าจะ
ใช้วิธีหนึ่งวิธีใดใน ๘ วิธีนี้ เป็นเรื่องสำคัญ
มาก โรงเรียนที่ดีมักจะพยายามถือเอา
ความสามารถ และ ความสนใจพิเศษ ของนัก
เรียนเป็นเกณฑ์ ในการคัดเลือกนี้ทำโดย
จัดให้นักเรียนทุกคนแสดงความสามารถที่จะ
ร่วมในชุมนุมใดเสียตั้งแต่ต้นปี แล้วจัดให้
มีการปรึกษากับอาจารย์ประจำชั้น ในการ
ชั้นนักเรียนจะได้รับการแนะนำที่ดี ในการค
เลือกคนบางโรงเรียนทำถึงขั้นมีการ สอบค
เลือก โดยให้มีการตั้งข้อผู้สมัครมายังอา
จารย์ประจำชั้น หรือบรรณารักษ์ล่วงหน้า
ในการนี้ทางโรงเรียน จะ กำหนด คุณสมบัติที่
ต้องการไว้ล่วงหน้า เช่นความเที่ยงตรง
ความซื่อสัตย์ ลักษณะการเป็นผู้นำ ความ
เข้าใจ และความสามารถในการทำงานร่วม

กับผู้อื่นเป็นคน หรือบางโรงเรียนระบุว่า
ต้องการนักเรียนชั้นสูงเท่านั้นเป็นคน

เราได้พูดถึงวิธีเลือกบุคคลกันพอสมควร
แล้ว ต่อไปนี้จะกลับไปพูดถึงวิธีการ ชนิด
ต่าง ๆ ในการตั้ง “คณะกรรมการนักเรียน” กันต่อไป

๑. คณะกรรมการประกอบด้วยผู้อา
สาสมัคร ได้เคยกล่าวมาแล้วว่าในโรงเรียน
ใด มักจะมีนักเรียนกลุ่มหนึ่งที่ชอบห้องสมุด
ถึงขนาดยินดีปวารณาตัวที่จะช่วยงานบรรณ
รักษ์ ฐานะของนักเรียนเหล่านั้นอยู่ในชั้นฝึก
งาน เรียนรู้โดยการทำ และจากการแนะนำ
เป็นครั้งคราว จากบรรณรักษ์ นักเรียน
พวกนี้ คอบโทรศัพท์ ติดกระเป๋านั่งล้อ
เรียงหนังสือชนชน พูดอย่างกว้าง ๆ คือ
การช่วยงาน จิปาถะใน ห้อง สมุด และ ทำงาน
เสมือนอย่างง่าย ๆ ด้วยการทำงานเช่นนั้น เขา
อาจค่อย ๆ ได้ความรู้เกี่ยวกับหนังสือชนที่
ตระน้อยพร้อมทั้งได้เรียนรู้วิธีการของห้องสมุด
ไปด้วย

เพื่อที่จะให้บรรณรักษ์มีหลักเกณฑ์ใน
การเลือกคนที่สมควร มาช่วยงาน อาจให้ นัก
เรียนกรอกแบบคำร้องคล้ายกับที่ห้องสมุดใช้

ในการรับคนเข้าทำงานจริง ๆ ก็ได้ ในคำร้อง
นี้จะแสดง คุณสมบัติพิเศษ ที่ต้องให้ ครูเซ็น
ชื่อรับรอง ในการทำเช่นนั้นได้ประโยชน์ที่นัก
เรียนได้ฝึกหัดในการเขียนใบสมัครงาน และ
บรรณรักษ์ ก็ได้ทราบ ข้อความ ที่จำเป็นอีก
ด้วย

๒. คณะกรรมการ แต่งตั้งขึ้นโดย
ชมรมห้องสมุด ในการทำงานก็คล้ายกับ
แบบอาสาสมัคร แต่เพราะวัตถุประสงค์ของ
ชมรมเพิ่งตั้งไปในด้านวรรณกรรมและวัฒน
ธรรม สมาชิกของคณะกรรมการฯ จึง
มีความรู้ในงาน ด้านห้องสมุด กว้างขวาง กว่า
คณะอื่น ๆ ในชมรมเดียวกัน

๓. คณะ กรรมการ ที่ บรรณรักษ์
หรือครูเป็นผู้เลือก คณะครูช่วยกันทำราย
ชื่อ นักเรียน ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เช่น
เรียนดี มีความรับผิดชอบต่อการงาน มี
ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับหนังสือ และมีเวลา
พอที่จะมาช่วยงานได้ เมื่อทำบัญชีเสร็จแล้ว
ตัวนักเรียน จะได้ รับการ ทาบทาม ดูว่า จะรับ
หรือไม่ นักเรียนที่ได้รับเลือกเข้ามาใหม่
จะได้รับ การ แนะนำจาก นักเรียนที่เคย ทำงาน
มาแล้ว

๔. คณะกรรมการ แต่งตั้ง จาก ผู้แทนชั้นต่าง ๆ ผู้แทนจากชั้นต่าง ๆ ทำหน้าที่เลือก คณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่เป็น "คณะบรรณารักษ์" รวมทั้ง ดังข้อ เสนอต่าง ๆ แก่บรรณารักษ์ด้วย คณะบรรณารักษ์ทำหน้าที่ เป็นผู้ติดต่อระหว่างชั้นต่าง ๆ กับห้องสมุด เช่น มีนักเรียนไม่ส่งหนังสือมาชดเชย คณะบรรณารักษ์ ๆ ก็จะมีการทวงหนังสือและค่าดวงเวลาโดยติดต่อกับผู้แทนชั้นการทำงานใน ห้องสมุด อาจแบ่งหน้าที่กันเช่น ประธานแผนกนวนิยาย ประธานแผนกวารสาร ประธานแผนกหนังสืออาจเป็นต้น การทำงานนั้นมักเป็นงานเต็มวันโดยได้รับคำแนะนำจากบรรณารักษ์

๕. คณะ กรรมการ ตั้ง จาก ผู้แทนของชุมนุมต่าง ๆ บรรณารักษ์บางคนเห็นว่าการใช้สมาชิกของชุมนุมต่าง ๆ เช่น ชุมนุมภาษาอังกฤษ ชุมนุมวิทยาศาสตร์ จะได้ผลดีกว่าใช้ผู้แทนชั้นเรียน การจัดเช่นนี้จะทำให้ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดกับชุมนุมต่าง ๆ ของโรงเรียนร่วมมือกันใกล้ชิดยิ่งขึ้น

๖. คณะกรรมการที่นักเรียนเลือกตั้งขึ้น คณะกรรมการนี้ไม่ใช่คณะกรรมการ

การนักเรียนของโรงเรียน แต่เป็นคณะกรรมการที่เลือกโดย นักเรียนเพื่อช่วยงานด้านห้องสมุดโดยเฉพาะ และในการนี้อาจจัดทำได้ แม้แต่ในโรงเรียน ที่ไม่เคยตั้ง กรรมการ นักเรียนเพื่อ ช่วยการ บริหารงานในโรงเรียน มาก่อน คณะกรรมการเช่นนี้มักสนใจในด้านบริหารมากกว่างานประจำของห้องสมุด ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ ตัวบุคคลที่ได้รับเลือกมักเป็น พวก หัวหน้าที่ แทนที่จะเลือกจาก ผู้สนใจ คณะจะเป็นผู้วางระเบียบ ห้องสมุดและเป็นผู้รักษาระเบียบนั้น มักสนใจในการจัดจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดตลอดจนจัดที่นั่ง มักจะเป็นที่ปรึกษาของบรรณารักษ์ ในด้านแผนงาน และการโฆษณา หรือเป็นผู้พิจารณาโทษของนักเรียนที่ทำผิดกฎห้องสมุด

ในกรณีที่นักเรียน มีสิทธิ์ในการ บริหาร ควรจะ มีความ รับผิดชอบที่จะต้อง แจ้งให้นักเรียนทราบขอบเขตการรับผิดชอบของตน ถ้าเป็น เรื่องการ ตัดสิน ความ ผิดเด็ก ๆ น้อย ๆ ก็อาจปล่อยให้ได้ แต่ถ้าในลวนที่เป็นความผิดร้ายแรงควรให้มีมติที่เพียงการแนะนำการลงโทษให้บรรณารักษ์หรือครูใหญ่เท่านั้น ในด้าน การ บริหาร ห้องสมุด ก็เช่นกัน

เช่น ในการกำหนดค่าปรับหรือเวลาปิดเปิดห้องสมุด ควรให้นักเรียนได้ทราบว่าบรรณารักษ์อาจยินดีรับฟัง ข้อคิดเห็น ของกรรมการ แต่การตัดสินใจ ขั้นสุดท้าย ย่อมเป็นสิทธิ์ของบรรณารักษ์ ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบอย่างแท้จริง เพื่อให้เป็นที่กระจ่างแจ้ง บางทีครูใหญ่ก็จะพิมพ์ระเบียบว่าด้วยสิทธิ์และหน้าที่ของ คณะ บรรณารักษ์ ฯ แจก แก่ คณะ กรรมการ โดยปกติบรรณารักษ์ชอบการช่วยกัน แบ่งเบา ความรับผิดชอบ มากกว่า ที่ปล่อยให้ เป็นเรื่องของนักเรียนทั้งหมด

๗. คณะ กรรมการ ทำงาน ภายใต้วความควบคุมของคณะกรรมการนักเรียน การ ดำเนินงาน วิธีนี้ เป็นแบบ ที่ถูก ต้อง แบบ ดังคมที่สุด เพราะ “ คณะบรรณารักษ์ ฯ ” ได้รับเลือก จากคณะกรรมการ นักเรียน อีกทีหนึ่ง และทำนองเดียวกันกับแบบที่ (๖) คือ การดำเนินงานมักหนักไปในทางด้านวินัย แต่สิทธิการตัดสินใจ ความผิด ย่อมมิได้อยู่ กับคณะ บรรณารักษ์ แต่ขึ้นอยู่กับกรรมการนักเรียน เพราะในระบบนี้ บรรณารักษ์นักเรียนได้รับการแต่งตั้ง มิใช่มีการเลือกจึงเชื่อได้ว่าจะได้ คนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เพราะก่อนแต่งตั้ง

คณะกรรมการนักเรียนมักถาม ความเห็นจากครูและบรรณารักษ์เสียก่อน ด้วยเหตุนี้งานที่ทำอาจขยายไป ทางด้านงาน ประจำของห้องสมุดได้มากขึ้น การเลือกคนนั้นถ้าสมัครห้องสมุดที่มันคงอยู่แล้ว อาจคัดเลือกเฉพาะสมาชิกสมัครก็ได้ เพื่อให้งานด้านชมรมและงานห้องสมุดประสานกันดีขึ้น

๘. คณะ กรรมการ ตั้งจาก ผู้ช่วยทำงานด้านฝีมือในห้องสมุด งานนี้จะนับเป็นกิจกรรมแทบไม่ได้ ในการฝึกหัด “ ผู้ช่วย ” ในกรณีเช่นนี้อาจต้องดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะเมื่อมีการให้เครดิตในการทำงานขึ้นด้วย ปัญหาอีกข้อหนึ่งขึ้นอยู่กับว่าในห้องสมุดเด็ก ที่มีเจ้าหน้าที่ เพียง คนหนึ่งหรือ ๒ คน บรรณารักษ์จะมีเวลาพอที่จะให้การอบรมแก่นักเรียนกลุ่มนี้หรือไม่ อีกข้อหนึ่งก็คือการอบรม มักจะทำได้อย่างผิวเผินเท่านั้น เพราะนักเรียนชุดนี้เหมาะสำหรับช่วยงานเล็กน้อย ๆ เท่านั้น ดังนั้นถ้าไม่มีการแนะนำให้ถูกทางอาจเกิดความเข้าใจผิดได้ การจัดคนกลุ่มนี้ จะไม่ช่วยในการ เตรียม บรรณารักษ์อาชีพอย่างไร

แต่ถ้าการจัดกลุ่มเช่นนี้ เพียงถึงถึงการ

จัดนักเรียน เพื่อให้เข้าช่วยทำงาน เต็มย่นในห้องสมุดทันที และก็จะฝึกดำหรงงานบรรณารักษ์อาชีพ ภายหลังก็จะต้งมีการจัดตารางสอนให้ด้ การฝึกงานห้องสมุดมักเริ่มด้วยการแนะนำในการใช้ห้องสมุด แต่อย่างใด ถัดการจักกลุ่มเช่นนี้ ควรทำคอเมื่อ นักเรียนมีความสนใจและเห็น ความจำเป็น ว่าจะต้องทำเช่นนั้น ไม่ควรจัดทำโดยทางโรงเรียนคิดตนเอง แต่ฝ่ายเดียว

นี่เป็นอันหมดเรื่องของวิธีการต้งคณะบรรณารักษ์นักเรียนในแบบต้ง ๆ และสืบเนื่องจากการนี้ กิจกรรมหลายอย่างได้ถูกกล่าวถึงด้วย จะเห็นได้ว่า นอกจากการรักพวกพ้อง การโฆษณางานห้องสมุด การวางระเบียบห้องสมุด งานของคณะบรรณารักษ์ต้งนมากจะเกยวกับกรฝึกงานอาชีพของสมุด และการฝึกงานต้งนมากเป็นการทำงานประจำชนเต็มย่นเป็นต้งนมาก ม้งานเกยวกับตอบคำถาม และรวบรวมบัญชีหนังสือดำหรงความรู้ชนที่โรงเรียนทำการสอนอยู่บ้าง กิจกรรมบางอย่างที่ยังไม่ได้กล่าวถึงก็คือ การเรียงบัตร์ การตรวจชน การทำบัญชีและเก็บรักษาวารดาร์ การจัดหนังสือของ การ

จัดให้ยืมและการจักรับต้งหนังสือให้ชนต้ง ๆ ยืม พิมพ์ระเบียบข้อบังคับของห้องสมุด แต่งปาฐกถาในชน หรือห้อง ประชุมเพื่อ ต้งเดิมการใช้ห้องสมุด เขียนบทความต้งในหนังสือพิมพ์โรงเรียน จักทำต้งนความเป็นระเบียบและความต้งยงามในห้องสมุด การจักทำนิทรรศการเป็นต้งน

คอไปนี้จะพูดถึงตัวอย่างกิจกรรมที่คณะบรรณารักษ์ อาจจักทำ เพื่อให้ ดำ เร็ว ความประต้งค้ต้ง ๆ ต้งที่ได้กล่าวมาแล้ว

๑. การทวงค่าปรับต้งเวลา นอกจากการปฏิบัติงานประจำ เช่น พิมพ์และต้งไบเดือนและ การอบรมให้เพื่อน นักเรียน รู้จักรับผิดชอบในการ ต้งหนังสือ ตาม กำหนด วันยืมแล้ว คณะบรรณารักษ์ ๆ อาจจักหาวิธีทวงหนังสือและการเก็บค่าปรับที่ได้ผลด้วย ในการนี้ อาจทำได้โดย ห้อง สมุด แจ้งให้ ผู้แทนประจำชนเรียนแต่ละชน ทราบรายช้ออนหพาดในชนของตน ทุกเช้า และมอบให้ ผู้แทนเป็นผู้ทวงถามด้วยตนเอง ควรให้มีกรให้รางวัลแก่ห้องที่ไม่มีหรือมีอนหพาดน้อยที่สุดด้วย

๒. การจัด หนังสือให้ ยืมแก่ ชนเรียน ตามปกติ ต้งนชิกของคณะบรรณา-

รักษ์ ฯ เป็นผู้นำหนังสือไปยังชั้นเรียนที่ขอมา
ควรลงวัน ดังในบัตรยืมเดียวให้ เรียบร้อยด้วย
หน้า เพื่อว่าถ้าใครต้องการยืมจะได้เห็นชื่อ
ได้เลย แล้วสมาชิกของคณะบรรณารักษ์ ฯ
ที่นำหนังสือมานั้น จะเป็นคนเก็บ บัตรยืมกลับ
ไปเรียงเก็บไว้ในห้องสมุด รวมกับบัตรยืมที่ผู้
อื่นได้ยืมจากห้องสมุดโดยตรง ในการทำ
เช่นนี้ ได้ผลดีในการที่ทำให้ชั้นได้อ่านหนังสือ
กันมากขึ้น ห้องสมุดก็ได้ประโยชน์ที่หนังสือ
จะไม่กองอยู่บนชั้นเปล่า ๆ

๓. การป้องกันการตัดหนังสือ งาน
นี้สมาชิกคณะ บรรณารักษ์ ฯ ควรสนใจให้
มาก วิธีแก้ดังนี้ (๑) จัดนำหนังสือเดิม
ที่ถูกตัดขาดไว้คู่กับเล่มที่ยังไม่เสียหาย หด
จากที่ใช้นาแล้วหลายปี ในขณะที่เดียวกัน
ควรเขียนประนามการตัดหนังสือลงในหนังสือ
พิมพ์ของโรงเรียนด้วย (๒) การพูดขอความ
ร่วมมือตามชั้นต่าง ๆ หรือในห้องประชุมและ
ควรนำหนังสือที่ถูกตัดไปให้ดูด้วย ข้อความ
ที่ควรพูดถึงคือ สถิติหนังสือหาย ลักษณะ
ต่าง ๆ ที่ถูกฉีก คำใช้จ่ายในการซ่อมหนังสือ
ชำรุดเหล่านั้น หรือเงินที่ต้องใช้ในการซื้อ
หนังสือใหม่ทั้งเล่ม ความรับผิดชอบต่อ

อาจารย์มนตรีบัณฑิต เป็นต้น

๔. การตัดเก็บข้อความ ในห้อง
สมุดทุกแห่งมีการตัดเก็บข้อความจากหนังสือ
พิมพ์และเอกสาร นักเรียนควรได้รับสอนวิธี
ทำงานเช่นนี้ แต่ควรมีการคัดเลือกที่จะตัด
เก็บเรื่องอะไร เพราะนักเรียนจะไม่มีเวลา
เข้าใจพอที่จะเลือกเรื่องที่สำคัญ ๆ จากเรื่อง
ราวอันมากหลายในหนังสือพิมพ์ได้ หรือ
บางทีก็ไม่ว่าจะหาบทความที่ดี ๆ ได้จากไหน
บ้าง ในการเลือกเรื่องที่จะตัดและจัดหาหนังสือ
พิมพ์และวารสารมาดัดนั้นจะต้องเป็นหน้าที่
ของบรรณารักษ์ นักเรียนควรรับหน้าที่เป็น
คนตัดและปิด ข้อความ ที่ตัดมาได้ ลงบนกระ-
ดาษแข็งเท่านั้น พร้อมทั้งจดวันที่กับชื่อหนังสือ
พิมพ์ที่ตัดข้อความมาไว้ด้วย ส่วนหัวเรื่อง
สำหรับ เก็บ เรียง บรรณารักษ์ จะต้องเป็นผู้
กำหนด แล้วนักเรียนจะเป็นคนพิมพ์หรือ
เขียน หัวเรื่อง นั้นลงบน กระดาษ แข็ง แล้วจัด
เก็บเรียงเข้าตู้ ในเมื่อนักเรียนได้รับการอบรม
ให้เรียงได้เองแล้ว แต่ถายังไม่มีการอบรม
การเรียงก็ควรจะเป็นหน้าที่ของ บรรณารักษ์
ที่จะเก็บเรียงเอง

๕. การตัดเก็บ ข้อความ เกี่ยวกับ

เมืองหรือจังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ การเก็บข้อความเหล่านี้ บรรณารักษ์ควรกำหนดลงไปว่าจะเก็บอะไรบ้าง เช่น รูปภาพ ประวัติคนสำคัญ ประวัติของจังหวัด อนุสาวรีย์ หอศิลป์ องค์การต่าง ๆ ทางด้านการศึกษา และสังคม สถานที่สำคัญทางวรรณกรรม และวัฒนธรรม แผนที่จังหวัดแสดงสถานที่สำคัญเป็นต้น และงานแสดงศิลปกรรมที่สำคัญ ๆ ในการนี้ควรให้นักเรียนได้ช่วยกันรวบรวมรูปภาพ และข้อความมามากที่สุดเท่าที่จะหาได้ เพื่อจะได้มีคัดเลือก ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสอนให้ระวัง มิให้คัดของที่มีค่า และควรสอนให้เด็กรู้จักการคัดเช่น ไม่คัดข้อความเกินไป และมีการจดวันที่และชื่อของ แหล่งค้นคว้า ของข้อความ ที่คัดมานั้นแบบสำหรับบอกข้อความเหล่านี้ บรรณารักษ์ควรเป็นผู้กำหนด ข้อความหรือรูปภาพที่เก็บมาทุกรูป จะต้องส่งให้ บรรณารักษ์ คัดเลือกอีกทีหนึ่ง เมื่อตรวจแล้วจึงนำไปติดไว้บนกระดานแข็งได้

๖. การรวบรวมจุลสาร ในด้านนี้เป็นกิจกรรม ที่อาจจัดทำได้อย่าง กว้างขวาง จะต้องมีการคัดเรื่องและเก็บเข้าแฟ้ม ควรใช้

นักเรียนทำงานเช่นเดียวกันเท่านั้น ในการเก็บจุลสารนี้เช่นกัน บรรณารักษ์ต้องทำหน้าที่คัดเลือกของที่จะเก็บ ไม่ควรให้นักเรียนเขียนจดหมายไปขอใคร ๆ เพราะอาจทำให้องค์การต่าง ๆ เกิดความเบื่อหน่ายที่จะแจกเอกสารให้ เพราะมีนักเรียนไปขอกันมากจนไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าขอไปเพื่อประโยชน์ใด แต่ควรให้นักเรียนกรอกข้อความซึ่งห้องสมุดจะเป็นผู้ส่งไปขอเอกสารจากองค์การต่าง ๆ ในนามของห้องสมุด นอกจากขอเอกสารให้เปล่าแล้ว ควรมีการขอเอกสารที่หาได้ด้วยราคาถูกลงอีกด้วย

ถ้าหับจุลสารที่มีมาในรูปใบปลิวหลายใบ ควรเย็บรวมไว้ด้วยกัน หรือควรหากระดาษบาง ๆ มาเย็บเข้าเป็นปกด้วย ถ้ามีจุลสารเล่มบาง ๆ อยู่มาก เราอาจใช้กระดาษหนา ๆ ขนาด ๘×๑๒ นิ้ว พับครึ่งเย็บปกไว้ อีกทีหนึ่งก็ได้ แล้วใช้เชือกผูกจุลสารเข้ากับปกนี้ หรืออาจจะเย็บติดกับปกด้วยที่เย็บกระดาษก็ได้ แต่ถ้าไม่ต้องการทำปกเช่นนั้น อาจขอแฟ้มสำเร็จรูปมาใช้ก็ได้ นักเรียนอาจช่วยในการเขียนหัวเรื่องและเก็บเอกสารเข้าตามแฟ้มให้ถูกต้องตามหัวเรื่อง

๗. การเก็บและทำโปสเตอร์ รูป
ภาพ งานชิ้นนี้ต้องการฝีมืออยู่มาก เช่น
การจัดวางภาพ การเว้นระยะขอบและให้สี
เป็นต้น บรรณารักษ์ควรตั้งงานให้ชัด เช่น
จะคิดอย่างไรให้ถอดได้หรือติดถาวร ที่ติด
คำอธิบาย ชนิดของหมึกที่จะใช้ โดยปรกติ
ห้องสมุดมักมีสภาพบนกระดานแข็งมาตรฐาน
แล้วแต่ทางโรงเรียนจะมีให้ขนาดไหน และ
รูปภาพเหล่านี้จะต้องให้หัวเรื่องด้วยเช่นเดียวกับ
จุดดาร์ บรรณารักษ์อาจเขียนหัวเรื่องไว้
ชั่วคราว ด้วยดินสอ เพื่อให้ นักเรียน เขียนตัว
บรรจงด้วยหมึกอีกทีหนึ่ง

๘. การซ่อมหนังสือ ก็เป็นงานฝีมือ
อีกเช่นกัน จึงจำเป็นต้องมีการอบรมก่อนที่
จะปล่อยให้ นักเรียนทำเอง ทั้งนี้เพราะการ
ซ่อมฝีมือเดาซ่อมเป็นการ ทำลายหนังสือมาก
กว่าที่จะทำให้อ่าน อาจแบ่งนักเรียนเป็น
สองพวกคือ พวกหนึ่งทำงานซ่อมจริง ๆ อีก
พวกหนึ่งทำงานซ่อมเด็ก ๆ น้อย ๆ เช่นลบ
ข้อความที่จดไว้ด้วยดินสอ หรือปะส่วนที่ขาด
เด็ก ๆ น้อย ๆ ด้วยกระดาษแก้วและกาว

๙. การทำข้อประวัติคนสำคัญ ข้อ
ประวัตินี้มีประโยชน์แก่นักเรียนในการช่วยให้

รู้จักบ้านเมืองของตนเองมากขึ้น นอกจากนี้
ยังเป็นการหัดเก็บข่าวด้วย บรรณารักษ์อาจ
ช่วยคิดเด็กให้ ว่าควร รวบรวม ประวัติของ
ใครบ้าง แล้วให้นักเรียนช่วยคิดเพิ่มเติมด้วย
ควรมีการตกลงว่าข้อความสำหรับประวัติแต่ละ
คนควรประกอบไปด้วยอะไรบ้าง เช่น ชื่อ
เต็ม วันเกิด อาชีพ ตำแหน่งและเหรียญตรา
ที่ได้รับ เป็นต้น ข้อความที่ควรมีจะดูตัวอย่าง
ได้จากหนังสือประเภท Who's Who ส่วนข้อ
ความที่ต้องการ อาจหาได้จาก สมุดโทรศัพท์
ทำเนียบข้าราชการ บทความในหนังสือพิมพ์
เป็นต้น และเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงนักเรียน
ควรจดข้อความ ที่มาของ ข้อความ ที่ได้มาไว้
ด้วย เมื่อรวบรวมได้ครบแล้วควรนำรายข้อ
มาเรียงตามลำดับอักษร เพราะงานชิ้นนี้เป็น
งานละเอียด บรรณารักษ์จะต้องช่วยดูแล
เป็นอันมาก

นอกจากชีวประวัติแล้ว ยังอาจรวบรวม
ประวัติขององค์การสำคัญ ๆ หรือประวัติ
ของสถานที่สำคัญ ๆ บ้างก็ได้

๑๐. บริการตอบคำถาม นักเรียน
ทั้งโรงเรียน อาจตั้งคำถาม มาถามได้โดยการ
เขียนได้ไว้ในตู้รับคำถามของห้องสมุด หรือ

ถามทางหนังสือพิมพ์โรงเรียน ตามฉีกคณะ
บรรณารักษ์มีหน้าที่ให้คำตอบ โดยจะประก
ษาหรือไม่ปรึกษาบรรณารักษ์ก็ได้ ทั้งนี้เพ
ประหยัด เวลา อันมีค่า ของบรรณารักษ์ และ
เป็นการหัดให้นักเรียน รู้จักใช้หนังสือ อย่าง
ดีด้วยตนเองอีกด้วย

๑๑. ออกข่าวเกี่ยวกับหนังสือ รว
รวมข่าวเกี่ยวกับหนังสือ และห้องสมุดต่าง ๆ
เท่าที่ทำได้ แล้วจัดพิมพ์ส่งไปให้ชั้นต่าง ๆ
หรือปิดไว้บนป้ายประกาศ

๑๒. โฆษณางานของคณะบรรณ
รักษ์นักเรียน เพราะงานของแผนกนี้ต้อง
การ ความร่วมมือ จาก นักเรียน ทั้งโรงเรียน
การโฆษณางานของคณะบรรณารักษ์ ๆ จึง
เป็นงานที่จำเป็น เช่น ควรแจ้งให้นักเรียนทั้ง
โรงเรียนทราบว่า คณะบรรณารักษ์ ๆ มีอำ
นาจหน้าที่เช่นไรบ้าง และได้ดำเนินการตาม
อำนาจที่มอบไปอย่างไร มีปัญหาในการดำเนิน
งานเช่นใดบ้าง การโฆษณาอาจทำได้โดย
การจัดให้มีการแสดงวิธีการ ประชุมของคณะ
บรรณารักษ์ ๆ ให้นักเรียนดูในห้องประชุม
ก็ได้ หัวข้อในการประชุมอาจเลือกเอาข้อที่
ห้องสมุด ต้องการให้นักเรียน ทั่วไปได้ทราบ

เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว เช่นการส่งเล้ง
ดังในห้องสมุด การส่งหนังสือไม่ควรกำหนด
เวลา หรือการร่วมมือกับผู้แทนห้องเรียน
ต่าง ๆ เป็นต้น

๑๓. โฆษณางาน ที่ทำอยู่หลังฉาก
งานที่ทำอยู่ในห้องสมุดโดยคนภายนอกไม่เห็น
ผลงานก็ต้องมีการโฆษณาเช่นกัน เช่น
งานที่ทำอยู่ในแผนกทำบัตรรายการ ได้แก่
การเรียงบัตร ปิดกระเป๋หนังสือ ทาน้ำมัน
บนปกหนังสือ ตัดตราห้องสมุดลงบนหนังสือ
เตรียม วารสาร สำหรับส่งไป เยี่ยมเล่ม เป็นต้น
ในการโฆษณางานนี้ ต้องอธิบายกันด้วยว่า
งานเหล่านี้มีความสำคัญอย่างไร ในการ
ช่วยให้นักเรียนทั่วไปได้รับความสะดวก ใน
การใช้หนังสือและสิ่งพิมพ์ของห้องสมุด

๑๔. การโฆษณางานของห้องสมุด
โดย อาศัยระบบ กระจายเสียง ของโรง
เรียน โรงเรียนใดมีเครื่องขยายเสียงควร
ทดลองใช้ไมโครโฟน ดังข่าวหรือบทความ
เพื่อให้นักเรียนได้รับทราบ ความเคลื่อนไหว
ในโรงเรียน หรือเพื่อฟังคำสั่งหรือประกาศ
ของโรงเรียน ในการนี้ควรส่งเสริมให้นัก
เรียน ทั่วไป ทำโดย เป็น วิทยุกระจายการ และ

ประกาศเอง การประกาศนี้อาจทำตอนพัก
กลางวันก็ได้ ถ้าโรงเรียนจัดงานชนนชนแล้ว
ห้องสมุดก็ควรได้อาศัยทำการโฆษณาผลงาน
ของ “คณะบรรณารักษ์” ด้วย การ
โฆษณานี้ควรใช้วิธีเดียวกันกับที่สถานวิทยุ
ทั้งหลายทำกันอยู่ เช่น มีการพูดในเรื่องต่อไป
นี้ วิจารณ์หนังสือ จัดรายการตอบปัญหา
เกี่ยวกับหนังสือหรือตัวละคร แสดงวิธีใช้
ห้องสมุดและแนะนำการปฏิบัติตนในห้องสมุด

เป็นต้น

เท่าที่ได้กล่าวมาเป็นการแนะนำสำหรับ
บรรณารักษ์ และ โรงเรียน ที่ ดำริ จะ จัด ตั้ง
“ชุมนุมห้องสมุด” เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะ
และกิจกรรมที่ชุมนุมนี้ควรทำไว้เป็นดังเขป
ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวไว้
นี้ย่อมมีอยู่อีกมาก และชอบที่บรรณารักษ์
และสมาชิกของชุมนุม ห้องสมุดใน แต่ละ โรง
เรียนจะช่วยกันคิดทำขึ้นเองอีกต่อไป.

วันหนึ่งคุณสมศรี สาวสวยแห่งสังคม ใครจะปรับปรุงสมองของเธอบ้าง จึง
แวะไปที่ห้องสมุดประชาชน บรรณารักษ์เห็นคุณสมศรีเป็นคนหน้าใหม่ จึงเข้าไปถามว่า
“ต้องการหนังสือชนิดไหนคะ หนัก หรือ เบา”
“อู๋อะไรก็ได้ค่ะ” คุณสมศรีตอบ “หนัก หรือ เบาได้ทั้งนั้นแหละค่ะ ดิฉัน
มีรถยนต์มาด้วยค่ะ”

จงสร้างนิสัยรักการอ่านแก่เด็ก

รสา วงศ์ยังอยู่



เมื่อครั้นอายุได้ ๕ ขวบ วันหนึ่งเขาเห็นบิดากำลังอ่านหนังสือ อยู่แต่ลำพังในห้องทำงานของบิดาเคร่งขรึม ดูท่านสนใจในเรื่องราวที่กาดังอ่านอยู่มาก เนื่องจากนครเป็นบุตรที่ชอบเข้าใกล้บิดามารดา และเคยชินต่ออาการอันเคร่งขรึมมีดั่งของท่าน นครจึงเข้าไปหาและถามบิดาว่ากำลังอ่านหนังสืออะไรอยู่

บิดาของนครแทนที่จะแสดงกิริยาไม่พอใจที่บุตรของคนรบกวน ท่านกลับใช้ที่คันหนังสือค้นหาที่กาดังอ่านค้างไว้ ยืมค้อนรับบุตรและตอบด้วยอาการที่อ่อนโยนว่า “ถูกรัก พ่อกำลังอ่าน เรื่อง นารายณ์ตีปางอยู่” นครรู้สึกดีด้วยชอบเรื่องหนังสืออันเป็นหนักหนา จึงถามบิดาว่า “นารายณ์ตีปางอะไรครับคุณพ่อ” ฝ่ายบิดาแทนที่จะตอบพอ

เป็นพิสดารได้ให้บุตรไปเล่นเดี่ยวให้พ้นหูพ้นตากลับรู้สึกยินดีที่บุตรเป็นคนช่างซักถามและมีความสนใจต่อหนังสือ จึงเอามือดูบศรีษะบุตรด้วยความเอ็นดูแล้วอุ้มให้นั่งบนเก้าอี้ตัวหนึ่ง

บิดาของนครเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องยากเกินกว่าเด็กวัยนี้จะเข้าใจ แต่เพื่อมิให้บุตรของตนขาดความสนใจในหนังสือ และเพื่อเป็นการปลูกฝังความอยากรู้อยากเห็น เป็นการแผ้วถางทางให้บุตร มีอุปนิสัยในการอ่าน และรู้จักเลือกสรรหาหนังสือดี ๆ อ่านประดับความรู้ให้กว้างขวาง ต่อไปใน ภายภาคหน้า บิดาของนครจึงได้เรื่องให้ฟังด้วยถ้อยคำง่าย ๆ พอให้เข้าใจ กล่าวคือ พระนารายณ์นั้นอยู่บนสวรรค์ เมื่อใดโลกเรามีเหตุใหญ่ ๆ หรือว่าผู้ใดชั่วช้าทำให้โลกเดือดร้อน พระ-

นารายณ์ผู้ ๔ มี มหันตานุเดชความทุกข
คู่ของโลกก็จะตามมาเกิดเพื่อปราบศัตรู เมื่อ
เสร็จแล้วก็จะกลับขึ้นไปยังสวรรค์ พระนารายณ์
มาเกิด ๑๐ ครั้ง เรียกว่า ๑๐ ปาง มีมาแล้ว
๘ ปาง ยังเหลืออยู่อีก ๑ ปาง สำหรับมา
เกิดในวันข้างหน้า ปางแรกเป็นปลา ต่อมา
เป็นเต่า แล้วก็เป็นหมู และอื่นๆ อีก บิดา
เล่าพงาพดิกฤษฏ์ในหนังสือให้ดู แล้วบิดาก็
กล่าวในที่สดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่พระเจ้าแผ่นดิน
องค์ที่ ๖ ทรงเขียนไว้

เพียงเท่านั้นก็ปลุกฝังความสนใจในหนังสือ
ขึ้นแล้ว นครดีใจมากที่พระนารายณ์มีมิ่ง
๔ มี จึงเก่งกว่าผู้คนที่ทั้งหลาย แต่ยังเป็น
ปลา เป็นเต่า เป็นหมู และอื่นๆ ได้อีก
น่าสนุกจริงๆ นครเริ่มสนใจในนิยายปรัมปรา
ในอุนิหาคารต่าง ๆ นครรู้จักยกย่องคนเก่ง
มารดาเห็นเช่นนั้น เมื่อมีโอกาสก็เล่าเรื่อง
นิทานต่าง ๆ ให้ฟังเสมอ บางเรื่องก็มีหนังสือ
ประกอบด้วยภาพสวย ๆ งาม ๆ เป็นเรื่อง
ของไทยเราและเรื่องของชาติต่าง ๆ นครฟัง
นิทานแล้วก็รู้สึกเพลิดเพลินจึงมักจะรบเร้าให้
มารดาเล่าให้ฟังเสมอ บางครั้งเมื่อเวลาไป
เยี่ยมคุณยาย นครยังได้ฟังท่านเล่านิยาย

ปรัมปราอีกหลายเรื่อง และท่านยังให้ครู
ยักษ์รูปถึงรูปตัวละครต่าง ๆ อีกด้วย นคร
นึกอยากโตเร็ว ๆ เพื่อจะได้อ่านหนังสือเอง
ได้ แล้วก็จะได้นำให้เพื่อน ๆ ฟัง

ต่อมาอีก ๒ ปี บิดาได้พาไปชมภาพ
จิตรกรรมเรื่องรามเกียรติ์ที่พระเมรุมาศวัดพระ
ศรีรัตนศาสดารามอีกหลายครั้ง แต่ละครั้ง
บิดาก็เล่าเรื่องประกอบให้ฟัง ทำให้นครติด
ใจเรื่องรามเกียรติ์ขึ้น นครเป็นเด็กช่าง
ซักถาม เพราะทุกสิ่งทุกอย่างดูเป็นของใหม่
และแปลกประหลาดไปทั้งนั้นจึงอยากรูไปเสีย
หมด บิดามารดาดีใจเย็นไม่เคยดุหรือเบื้อ
หน่ายในการตอบซักถามของบุตรเลย เมื่อ
คำถามใดยังตอบให้ทราบทันทีไม่ได้ก็ขอผลัด
ไว้ตอบทีหลัง บางครั้งนครก็เคยถามผิดเวลา
เหมือนกัน คือ เมื่อบิดามารดากำลังมีธุระยุ่ง
อยู่ ท่านทั้งสองก็ไม่ยอมตอบ แต่ก็ไม่ได้ทำให้
เขาเสียใจถึงใจเลย โดยแนะนำให้เขากลับใหม่
ในเวลาอันควร ทำให้นครรู้จักกาลเทศะใน
การถามยิ่งขึ้น

เมื่อนครโตขึ้นรู้จักอ่านหนังสือประกอบ
บทเรียนแล้ว บิดามารดาสนใจในหนังสือที่
นครอ่านทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ท่านได้

ช่วย^๕ให้เขาเห็นความไพเราะของภาษา มารดาช่วยเด็กตอนที่ไพเราะและมีคติให้เขาท่องจำ ยามว่างมารดายังร้องเพลงไทยเดิมให้ฟัง แล้วบอกเขาว่า ^๕เนื้อร้องเหล่านี้^๕มาจากหนังสือเล่มนั้นเล่มนั้นอีกด้วย นครรักหนังสือจริง ๆ ต่อมาก็สามารถอ่านในใจได้อย่างรวดเร็ว และได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่านเหล่านี้ นครเริ่มสนใจด้านนวนิยายและคำเปรียบเทียบกับต่าง ๆ เขาเข้าใจหนังสือดี^๕เป็นลำดับ บิดาจึงส่งเสริมให้นครสะสมหนังสือสำหรับตนเองไว้ที่ห้องในมุมห้องของเขาเอง นครภูมิใจมาก เขาขาดหนังสือไม่ได้ หนังสือเป็นเพื่อนที่ดีของเขา ยามว่างนครมักจะอยู่กับหนังสือเสมอ

เมื่อนครเรียนอยู่ชั้นมัธยม นครเข้าไปใช้ห้องสมุดเป็นประจำ เขาเห็นว่าในห้องสมุดมีหนังสือมากมายหลายประเภททั้งภาษาไทยและต่างประเทศ นครจึงได้เลือกหนังสืออ่านได้ตามความต้องการของตน เขายืมหนังสือต่าง ๆ อันเป็นเรื่องนิทาน เรื่องการท่องเที่ยวผจญภัยต่าง ๆ ช่วงเวลา ๒-๓ ปี นครอ่านหนังสือได้มาก มากกว่าวัย เรื่องนครเรียนสูง^๕เขาก็ยังอ่านหนังสือประกอบมาก

จน^๕อันได้แก่ การท่องเที่ยวไปในประเทศต่าง ๆ ประวัติบุคคลสำคัญ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ชาติต่าง ๆ ศาสนา ดัชนีธรรม เนียมประเพณี วิทยาศาสตร์ วรรณคดี รวมทั้งบทละคร และนวนิยาย ทั้งของไทยและที่แปลมาจากภาษาอื่น หนังสือต่าง ๆ เหล่านี้ช่วยให้นครมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเวลา สถานที่ ความคิดและเหตุการณ์ที่อุบัติ^๕ขึ้น ทำให้นครเป็นเด็กที่มีความรอบรู้เฉลียวฉลาด รู้จักแก้ปัญหาได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

ทางห้องสมุดได้จัดกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นปาฐกถา อภิปราย โต้วาที หรือการแนะนำหนังสือดี นครผู้มีเหตุผลของตนเองจึงมีส่วนร่วมด้วยบ่อยครั้ง โดยเฉพาะการวิจารณ์หนังสือนครทำได้ดีมาก จนเป็นที่พอใจของเพื่อน ๆ และเป็นที่ปรึกษาของพวกเด็กว่าเรื่องใดสนุกอย่างไร ^๕ทั้งนี้เพราะนครเป็นผู้ที่อ่านมากและอ่านมาก่อน จึงเป็นที่ยอมรับนับถือกันทั่วไป

นครมีความสนใจอย่างแท้จริงในวรรณคดี รู้ลึก^๕ทราบ^๕ซึ่งถึงรหัสไพเราะของภาษาและดีตาของการประพันธ์ นอกจาก^๕ยังสนใจในตัวของผู้เขียนวรรณกรรมอีกด้วย ในห้อง

สมมติคนเราได้พบหนังสือพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นอันมาก นครก็ได้ความรู้จากปริทรรศน์งานพระราชนิพนธ์ของพระองค์ท่าน ว่าในการทรงพระราชนิพนธ์หนังสือต่าง ๆ เมื่อใดไม่มีพระราชประสงค์จะทรงใช้พระปรมาภิไธยโดยตรงแล้ว ทรงใช้พระนามแฝงต่าง ๆ นครจึงได้ติดตามอ่านเรื่องที่ทรงไว้ด้วยพระนามแฝงอีก จาก การอ่าน นครก็เข้าใจด้วยตนเองถึงพระปรีชาญาณอย่างยอดเยี่ยมในการประพันธ์ของพระองค์จนได้รับถวายพระนามว่า “สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า” นครคิดว่าพระนามนี้เหมาะ สมยิ่งนัก เหตุด้วยความเป็นมหาปราชญ์ของพระองค์ เด่นชัดจากงาน ประพันธ์ จำนวน ๒๐๐ กว่าเรื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาดำมารถทุกด้าน ปรากฏ คุณลักษณะ แห่งกวี นักหนังสือพิมพ์ นักการเมือง นักการทหาร นักกฎหมาย นักศาสนา พระอัจฉริยภาพที่ แสดง ความเป็น ปราชญ์ในสรรพวิชา ความรู้ ทั่วไป ปรากฏอยู่ในหนังสือพระราชนิพนธ์ของพระองค์ ซึ่งเป็นการยากที่จะพบได้ในนักเขียนคนเดียวกัน

เรื่องราวของนครเกี่ยวกับการอ่านหนังสือ

ของเขา แสดงให้เห็นเด่นชัดว่า เป็นผู้ มีนิสัยรักการอ่านหนังสืออย่างแท้จริง ก็ใครเล่าเป็นผู้ปลูกฝังนิสัยนี้ให้เขาแต่เยาว์วัย บิดามารดานั่นเอง นครได้เรียนจากพฤติกรรมของท่าน แม้ในลักษณะการอ่านที่ถูกแบบ การอ่านที่ถูกเวลาดำ การค้นหนังสือที่ยังอ่านไม่จบ การรักษาหนังสืออันเป็นของตนและของสาธารณะ เมื่อได้อ่านหนังสือมากก็ย่อมได้รับความรู้ความเฉลียวฉลาดยิ่งขึ้น ได้รับ ความ เพลิดเพลิน อันก่อให้เกิด ความ สุขใจ เหล่านี้เป็นกำไรในชีวิตต่าง ๆ

ฉะนั้นขอบิดามารดาผู้ปกครอง ตลอดจน ครูทั้งหลาย จงช่วยกันสร้างนิสัยรักการอ่าน หนังสือแก่เด็ก ๆ ของท่าน จงส่งเสริมให้เด็กของท่านใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์จากการอ่านหนังสือดี ๆ ท่านผู้ปกครองบางคนยังเข้าใจผิดคิดว่าการที่เด็กของท่านใช้เวลาอ่านหนังสือเป็นการหลบหลีกการงาน ความจริง เด็กของท่าน กำลังหาความรู้และความเพลิดเพลินในทางที่ถูก ขอท่านจงได้ให้เวลาแก่เด็กได้มีโอกาสอยู่กับหนังสือให้เต็มที่เถิด

การที่เด็กได้ใช้เวลา อยู่ในห้อง สมุดนั้น เท่ากับเด็กได้เข้าไปพบกับสมบัติ อันมหาศาล

แล้ว เพราะความรุ่มร้อนเป็นทุนในตัวเด็กที่จะ
แสวงหาความรู้สูง ๆ ขึ้นไป การศึกษาด้วย
ตนเองจากการอ่านย่อมเป็นผลดีเสมอ เป็น
การลงทุนน้อยแต่ได้ผลมาก ทำให้เป็นผู้มี
แนวความคิดเห็นกว้างขวาง รู้จักใช้เหตุผล
ยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น และรู้จักเลือก
นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตน

ห้องสมุดโรงเรียนทั่วไปได้จัดบริการไว้
ต้อนรับเด็ก ๆ ของท่านด้วยหนังสือที่สมควร

กับวัย ด้วยรูปภาพอันให้ความรู้ที่เหมาะสม
ตาม บางครั้งด้วยภาพยนตร์ที่เลือกสรรแล้ว
และบางครั้งก็ด้วยเพลงอันไพเราะ ทั้งเนื้อร้อง
และทำนอง เด็กของท่านจะได้รับความคิด
เพื่องาน เกิดพัฒนาการทางสติปัญญา ทาง
อารมณ์ และอยู่ในสังคมที่ดี เมื่อได้เห็น
ประโยชน์ดังนั้นแล้ว ขอจงช่วยกันสร้างนิสัย
รักการอ่าน หนังสือให้แก่เด็ก ของ เราทุก ๆ
คนเถิด.

รับสมัคร

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

มีความประสงค์จะรับสมัครเดชากรบริหาร

๑ ตำแหน่ง เงินเดือนชนแรกไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท ผู้สมัครจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ
มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ถ้ามีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ด้วยยิ่งดี นอก
จากนั้นจะต้องมีความชำนาญงานในด้านเดชากรมาแล้ว มีความรู้ภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี
และมีอายุไม่เกิน ๔๐ ปี ผู้สนใจจะยื่นใบสมัครได้ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ตรง
ข้ามจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท ภายในวันที่ ๓๕ กรกฎาคม ศกนี้ ในเวลา
ทำงานทุกวัน.

การค้นพบที่สำคัญ

แม่นาส ชาลิต

สมเด็จพระราชินีนาถรำภาพนั้น
ใคร ๆ ก็ยอมรับกันว่า ทรงเป็นพระบิดา
แห่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ไทย แต่
ใคร ๆ ก็ไม่ค่อยทราบกันว่า พระองค์ทรง
เป็นบรรณารักษ์ คนแรก และ คนสำคัญที่สุด
ของเมืองไทยด้วย พระองค์ไม่เพียงแต่จะได้
ทรงพบโบราณสถานต่าง ๆ เท่านั้น หากได้
ทรงพบหนังสือสำคัญต่าง ๆ อันเป็นหลักฐาน
สำคัญทางประวัติศาสตร์ด้วย

ในหนังสือพระประวัติสมเด็จพระนเรศวร
มหาราช ตอนท้ายเล่มมีภาคผนวกเรื่องพระ
เจดีย์ยุทธหัตถีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
ทรงนิพนธ์ขึ้นภายหลังที่แต่ง พระประวัติ จบ
แล้ว ทรงเล่าว่าได้ให้ค้นหาตำบลงซึ่งสมเด็จพระ
นเรศวรมหาราชสร้าง พระเจดีย์ยุทธหัตถี
อยู่เป็นเวลานานเข้าไม่ได้ร่องรอย ถ้าหาก
จะได้พบพระเจดีย์นั้น ทรงเล่าไว้ดังนี้

“เหตุที่จะพบพระเจดีย์ยุทธหัตถีนั้น ก็อยู่
ข้างแปลงประหลาด ดูเหมือนจะเป็นป่าแรกใน
รัชกาลที่ ๖ พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ
ตาดลักขมณ) เมื่อยังเป็นหลวงประเสริฐ
อักษรนิติ ช่วยเที่ยวหาหนังสือไทยฉบับเขียน
ของเก่าอันกระจัดกระจายอยู่ในพื้นเมืองให้หอ
พระสมุดสำหรับพระนคร วันหนึ่งไปเห็นยาย
แก่ที่บ้านแห่งหนึ่งกำลังรวบรวมเอา สมุดไทย
ลงใส่กะชู ถามว่าจะเอาไปไหน แกบอกว่า
จะเอาไปเผาไฟทำสมุดสำหรับดงรัก พระยา
ปริยัติฯ ขออ่านดูหนังสือในสมุดเหล่านั้น
เห็นเป็นหนังสือเรื่องพงศาวดาร อยู่เล่มหนึ่ง
จึงขอยายแก่เอามาตั้งให้ฉันที่หอพระสมุด ฉัน
เห็นเป็นสมุดของเก่าเขียนด้วยบรรจง ด้วยเส้น
รง (มีใช้หีดากที่ชอบใช้กันในชั้นหลัง)
พอเปิดออกอ่านก็ประหลาดใจ ด้วยชั้นต้น
มีบานแผนกว่าสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ศรีดังให้รวบรวมจดหมายต่าง ๆ แต่งหนังสือพระราชพงศาวดารฉบับนั้น ณ เมื่อวันพุธ เดือน ๕ ขน ๓๓ ค่ำ ปีมอก จุติศักราช ๓๐๔๒ (พ.ศ. ๒๒๒๓) แปลกกับหนังสือพระราชพงศาวดารฉบับอื่น ๆ ที่มีอยู่ในหอพระสมุดฯ ฉะนั้นจึงให้เรียกว่า “พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ” เพื่อเป็นเกียรติยศแก่ผู้ได้มา

ต่อมาฉันอ่านหนังสือพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ เทียบกับฉบับพิมพ์ ๒ เล่ม ดังเกิดได้ว่าฉบับหลวงประเสริฐแต่งก่อน ผู้แต่งฉบับพิมพ์ ๒ เล่มคัดเอาความไปตรงๆ คำก็มี เอาความไปแต่งเติมให้พิสดารขึ้นก็มี แก้ศักราชคาดเคลื่อนไปก็มี แต่งแทรกลงใหม่ก็มี บางแห่งเรื่องที่กล่าวในพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ แตกต่างกันกับที่กล่าวในฉบับพิมพ์ ๒ เล่มก็มี เมื่อฉันอ่านไปถึงตอนสมเด็จพระนเรศวรฯ ขนช้าง เห็นในฉบับหลวงประเสริฐฯ ว่าพระมหาอุปราชามาตั้งประชุมทัพอยู่ที่ตำบลตระพังกรุ แล้วมาขนช้างกับสมเด็จพระนเรศวรฯ (พ.ศ. ๒๓๓๕) พอเห็นอย่างนั้นฉันนึกคิดว่าได้เค้าจะค้นพระ

เจดีย์ยุทธหัตถีอีกแล้ว รอนพระยาสุพรรณ (อ๊อ กรรณสูตร ซึ่งภายหลังได้เป็นพระยาดุสิตบุรีฯ สมุหเทศาภิบาลมณฑลนครราชสีมา) เข้ามากรุงเทพฯฯ ฉันเล่าเรื่องยุทธหัตถีให้ฟัง แล้วสั่งให้ไปสืบดูว่าตำบลชื่อไหนสำหรับในแขวงเมืองสุพรรณยังมีหรือถ้ามีให้พระยาสุพรรณฯ ออกไปเองถึงตำบลนั้นสืบถามดูว่า มี พระเจดีย์โบราณอยู่ ณ แห่งหนึ่งแห่งใดบ้าง พระยาสุพรรณออกสืบอยู่ไม่ถึงเดือนก็มีรายงานมาบอกว่าตำบลหนองลำห้วยนั้นยังมีอยู่ใกล้กับลำน้ำท่าคองทางทิศตะวันตกเมืองสุพรรณฯ (คือลำน้ำเด็กกับลำน้ำจรเข้ลำพันที่ตง เมืองอุททอง นั้นเอง แต่อยู่เหนือขึ้นไปไกล) พระยาสุพรรณได้ออกไปที่ตำบลนั้น สืบถามถึงพระเจดีย์โบราณ พวกชาวบ้านบอกว่าอยู่ในป่าครุที่เรียกกันว่า “ดอนเจดีย์” องค์หนึ่ง พระยาสุพรรณฯ ถามต่อไปว่า เป็นพระเจดีย์อะไรใครสร้างไว้หรือไม่ว่า หรือไม่ว่าใครสร้าง เป็นแต่ผู้หลักผู้ใหญ่บอกเล่าสืบมาว่า “พระนเรศวรกับพระนารายณ์ ขนช้างกันที่ตรงนั้น” ก็เป็นอันได้เรื่องที่

ให้ไปสืบ พระยาสุพรรณฯ จึงให้พวกชาว
บ้านพาไปยังดอนพระเจดีย์ เมื่อแรกไปถึง
ไม่เห็นมีพระเจดีย์อยู่ที่ไหน เพราะต้นไม้ขึ้น
ปกคลุมพระเจดีย์มิดหมดทั้งองค์ จนผู้นำทาง
เข้าไปกลางเป็นช่องโหล่มองดู จึงได้เห็นอิฐ
ที่ก่อฐานรู้ว่าพระเจดีย์อยู่ตรงนั้น ถ้าไม่
จากชาวบ้านไปก่อน ถึงใครจะเดินผ่านไป
ก็ดูก็เห็นจะไม่รู้ว่ามพระเจดีย์อยู่ตรงนั้น
ฉันนึกว่าคงเป็นเพราะเหตุนี้เอง จึงไม่รู้ว่า
ว่าพระเจดีย์ยุทธหัตถ์ยังมีอยู่ เคยหายไปกว่า
๓๐๐ ปี พระยาสุพรรณฯ ระดมให้คนช่วย
กันตัดต้นไม้ที่ปกคลุมออกหมดแล้ว ให้ช่าง
ฉาวยุทธหัตถ์ขึ้นมาให้ฉันด้วยกับราย
งาน ดังเกิดดูเป็นพระเจดีย์มีฐานทักษิณเป็น
๔ เหลี่ยม ๓ ชั้นขนาดฐานทักษิณชั้นล่างกว้าง
ราว ๘ วา แต่องค์พระเจดีย์เห็นฐานทักษิณ
ชั้นที่ ๓ ขึ้นไปหักพังเสียหมดแล้ว รูปปฏิ
ฐานจะเป็นอย่างไรไม่รู้ไม่ได้ ประมาณขนาด

สูงของพระเจดีย์เมื่อยังบริบูรณ์เห็นจะราว
เท่า ๆ กับพระปรางค์วัดราชบูรณะในกรุง
เทพฯ พอฉันเห็นรายงานกับรูปฉายที่พระยา
สุพรรณฯ ส่งมาก็ฉันสงสัยว่าพบพระเจดีย์
ยุทธหัตถ์เป็นแน่แล้ว มีความยินดีแทบ
เค้นรับนำความขึ้นกราบบังคม ทูลพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงปิติโสมนัส
ตรัสว่า พระเจดีย์ยุทธหัตถ์เป็นอนุสาวรีย์
เฉลิมเกียรติของเมืองไทยสำคัญอย่างยิ่งแห่ง
หนึ่ง ถึงอยู่ไกล ไปลำบากก็จะเสด็จไปสักการ
บูชา จึงทรงพระราชอุทิศให้เสด็จไป เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๕๖ ด้วยประการฉะนี้”

ถ้าแม้ว่า สมเด็จพระยาดำรงราช
านุภาพไม่ทรงเสาะแสวงหานังดีของไทย บ้าน
ยายแก่ก็คงจะเผาหานังดีพระราช พงศ์าวดาร
ฉบับหลวงประเสริฐไปเสียแล้ว และบ้าน
เราก็คงจะยังไม่ทราบกันว่า เจดีย์ยุทธหัตถ์
นั้นอยู่ที่ไหน.

เรื่องสำหรับเด็ก

พระเจ้าแผ่นดินกับคนล่อพลต

โดย... อ. บุษปะเกศ

นานมาแล้วไม่น้อยกว่าร้อยปีในประเทศอังกฤษมีพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่งชื่อ คุนต พระเจ้าคุนตเป็นคนเชื้อชาติเดนมาร์ก แต่ไปครอบครองประเทศอังกฤษอยู่ บรรดาขุนนางนายทหารและคนใหญ่คนโตซึ่งอยู่แวดล้อมพระเจ้าคุนตเวลานั้น ล้วนแต่เป็นคนชอบประจบสอพลอ คอยกล่าวสรรเสริญเยินยอพระเจ้าคุนตอยู่เสมอ เช่น มีขุนนางคนหนึ่งกราบทูลว่า

“ พระองค์คือมหาบุรุษผู้ใหญ่ยิ่งที่สุด นับตั้งแต่มนุษย์เกิดขึ้นในโลก ”

นายทหารอีกคนหนึ่ง กราบทูลว่า

“ พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่มีอำนาจมากที่สุดซึ่งไม่เคยมีกษัตริย์พระองค์ใดมีอำนาจเสมอเหมือน ”

และข้าราชการอีกคนหนึ่งก็กล่าวว่

“ พระเจ้าจักรพรรดิคุนตทรงมีพระราชอำนาจเป็นต้นพันจนไม่มีสิ่งใดในโลก จะกล้าฝ่าฝืนพระบัญชาของพระองค์ได้ ”

แต่พระเจ้าคุนตเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่มีสติสัมปชัญญะ พระองค์หาได้เคลิบเคลิ้มไปตามคำยกย่อง ของ พวก ประจบ สอพลอ ไม่ได้ยังได้ฟังคำสรรเสริญเยินยอต่อพระองค์มาก ๆ เข้ารู้สึกรำคาญไม่อยากจะยินดียิ่ง คำโง่ ๆ ของคนเหล่านั้น

วันหนึ่ง พระเจ้าคุนตได้เสด็จลงไปยังชายทะเลมีข้าราชการทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนตามเสด็จไปด้วยเป็นจำนวนมาก พระเจ้าคุนตทรงดำริที่จะสอนพวกประจบสอพลอให้รู้จักตัวเดี๋ยบบ้าง จึงตรัสสั่งให้มหาดเล็ก

นำเอา^{๒๕}มา^๒ดองบนหาดทราย โกลดกับ^{๒๖}ท^{๒๗}นา
ทะเล^{๒๘}ก^{๒๙}า^{๓๐}ด^{๓๑}ง^{๓๒}จะ^{๓๓}ท^{๓๔}ว^{๓๕}ม^{๓๖}ข^{๓๗}น^{๓๘}มา^{๓๙} แล้ว^{๔๐}พระ^{๔๑}องค์^{๔๒}ก^{๔๓}ั^{๔๔}น^{๔๕}
ด^{๔๖}ง^{๔๗}บน^{๔๘}เ^{๔๙}า^{๕๐}น^{๕๑}น^{๕๒}แ^{๕๓}ด^{๕๔}ะ^{๕๕}ร^{๕๖}บ^{๕๗}ด^{๕๘}ัง^{๕๙}ถ^{๖๐}า^{๖๑}ม^{๖๒}ข^{๖๓}น^{๖๔}น^{๖๕}า^{๖๖}ง^{๖๗}ท^{๖๘}ง^{๖๙}ห^{๗๐}ด^{๗๑}า^{๗๒}ย^{๗๓}ว^{๗๔}
“ข้า^{๗๕}ค^{๗๖}อ^{๗๗}ม^{๗๘}ห^{๗๙}า^{๘๐}บ^{๘๑}ร^{๘๒}ุ^{๘๓}ษ^{๘๔}ผู้^{๘๕}ย^{๘๖}ิ่ง^{๘๗}ใ^{๘๘}ห^{๘๙}ู^{๙๐}ย^{๙๑}ที่^{๙๒}ด^{๙๓}ุ^{๙๔}ด^{๙๕}ใ^{๙๖}น^{๙๗}เ^{๙๘}ด^{๙๙}ใ^{๑๐๐}ห^{๑๐๑}ม^{๑๐๒} ?”

พว^{๑๐๓}ก^{๑๐๔}ข^{๑๐๕}น^{๑๐๖}า^{๑๐๗}ง^{๑๐๘}ท^{๑๐๙}ง^{๑๑๐}ห^{๑๑๑}ด^{๑๑๒}า^{๑๑๓}ย^{๑๑๔}ค^{๑๑๕}า^{๑๑๖}ง^{๑๑๗}แ^{๑๑๘}ะ^{๑๑๙}ซ^{๑๒๐}อ^{๑๒๑}ง^{๑๒๒}ร^{๑๒๓}อ^{๑๒๔}บ^{๑๒๕}ร^{๑๒๖}า^{๑๒๗}
ท^{๑๒๘}ู^{๑๒๙}ด^{๑๓๐}ข^{๑๓๑}น^{๑๓๒}พ^{๑๓๓}ร^{๑๓๔}อ^{๑๓๕}ม^{๑๓๖}ก^{๑๓๗}ั^{๑๓๘}น^{๑๓๙}ว^{๑๔๐}

“ไ^{๑๔๑}ห^{๑๔๒}แ^{๑๔๓}ด^{๑๔๔}ว^{๑๔๕}พระ^{๑๔๖}เจ้า^{๑๔๗}ข้า^{๑๔๘} ! ไ^{๑๔๙}ม^{๑๕๐}มี^{๑๕๑}ผู้^{๑๕๒}ใ^{๑๕๓}ด^{๑๕๔}แ^{๑๕๕}ด^{๑๕๖}ที่^{๑๕๗}จะ^{๑๕๘}
ม^{๑๕๙}อ^{๑๖๐}า^{๑๖๑}น^{๑๖๒}า^{๑๖๓}จ^{๑๖๔}เ^{๑๖๕}า^{๑๖๖}พระ^{๑๖๗}องค์^{๑๖๘}”

พระ^{๑๖๙}เจ้า^{๑๗๐}คะ^{๑๗๑}น^{๑๗๒}ุ^{๑๗๓}ต^{๑๗๔}ร^{๑๗๕}ง^{๑๗๖}ท^{๑๗๗}ร^{๑๗๘}า^{๑๗๙}ม^{๑๘๐}ค^{๑๘๑}อ^{๑๘๒}ไ^{๑๘๓}ว^{๑๘๔}

“ทุ^{๑๘๕}ก^{๑๘๖}ด^{๑๘๗}ึง^{๑๘๘}ทุ^{๑๘๙}ก^{๑๙๐}ย^{๑๙๑}า^{๑๙๒}ง^{๑๙๓}ใ^{๑๙๔}น^{๑๙๕}เ^{๑๙๖}ด^{๑๙๗}เ^{๑๙๘}า^{๑๙๙}เช^{๒๐๐}อ^{๒๐๑}ฟ^{๒๐๒}ัง^{๒๐๓}ค^{๒๐๔}ำ^{๒๐๕}ด^{๒๐๖}ัง^{๒๐๗}
ข^{๒๐๘}อ^{๒๐๙}ง^{๒๑๐}ข้า^{๒๑๑}ไ^{๒๑๒}ห^{๒๑๓}ม^{๒๑๔} ?”

“ไ^{๒๑๕}ม^{๒๑๖}มี^{๒๑๗}ด^{๒๑๘}ัง^{๒๑๙}ใ^{๒๒๐}ด^{๒๒๑}แ^{๒๒๒}ด^{๒๒๓}ที่^{๒๒๔}จะ^{๒๒๕}ก^{๒๒๖}ด^{๒๒๗}ำ^{๒๒๘}ข^{๒๒๙}ด^{๒๓๐}บ^{๒๓๑}ัญ^{๒๓๒}ชา^{๒๓๓}พระ^{๒๓๔}
องค์^{๒๓๕}ไ^{๒๓๖}” พว^{๒๓๗}ก^{๒๓๘}ข^{๒๓๙}น^{๒๔๐}า^{๒๔๑}ง^{๒๔๒}ด^{๒๔๓}อ^{๒๔๔}พ^{๒๔๕}ด^{๒๔๖}พ^{๒๔๗}ร^{๒๔๘}อ^{๒๔๙}ม^{๒๕๐}ก^{๒๕๑}ั^{๒๕๒}น^{๒๕๓}ร^{๒๕๔}า^{๒๕๕}
ท^{๒๕๖}ู^{๒๕๗}ด^{๒๕๘} โ^{๒๕๙}ก^{๒๖๐}ุ^{๒๖๑}น^{๒๖๒}ท^{๒๖๓}ง^{๒๖๔}เ^{๒๖๕}ด^{๒๖๖}ย^{๒๖๗}อ^{๒๖๘}ม^{๒๖๙}ซ^{๒๗๐}บ^{๒๗๑}อยู่^{๒๗๒}เ^{๒๗๓}า^{๒๗๔}บ^{๒๗๕}เ^{๒๗๖}า^{๒๗๗}พระ^{๒๗๘}บ^{๒๗๙}า^{๒๘๐}
แ^{๒๘๑}ด^{๒๘๒}ะ^{๒๘๓}ถ^{๒๘๔}ว^{๒๘๕}า^{๒๘๖}ย^{๒๘๗} พระ^{๒๘๘}เก^{๒๘๙}ีย^{๒๙๐}ร^{๒๙๑}ด^{๒๙๒}ิ^{๒๙๓}ค^{๒๙๔}อ^{๒๙๕} พระ^{๒๙๖}องค์^{๒๙๗}ท^{๒๙๘}ง^{๒๙๙}น^{๓๐๐}เ^{๓๐๑}า^{๓๐๒}ย^{๓๐๓}
พระ^{๓๐๔}เจ้า^{๓๐๕}ข้า^{๓๐๖} !”

พระ^{๓๐๗}เจ้า^{๓๐๘}คะ^{๓๐๙}น^{๓๑๐}ุ^{๓๑๑}ต^{๓๑๒}ร^{๓๑๓}ง^{๓๑๔}ท^{๓๑๕}อ^{๓๑๖}ด^{๓๑๗}พระ^{๓๑๘}เน^{๓๑๙}ต^{๓๒๐}ร^{๓๒๑}ด^{๓๒๒}ู^{๓๒๓}ก^{๓๒๔}ด^{๓๒๕}เ^{๓๒๖}น^{๓๒๗}
ระ^{๓๒๘}ด^{๓๒๙}อ^{๓๓๐}ก^{๓๓๑}น^{๓๓๒}อ^{๓๓๓}ย^{๓๓๔} ๆ^{๓๓๕} ที่^{๓๓๖}ข^{๓๓๗}ด^{๓๓๘}ข^{๓๓๙}น^{๓๔๐}มา^{๓๔๑}บ^{๓๔๒}น^{๓๔๓}า^{๓๔๔}ห^{๓๔๕}า^{๓๔๖}ด^{๓๔๗}ท^{๓๔๘}ร^{๓๔๙}า^{๓๕๐}ย^{๓๕๑}ไ^{๓๕๒}ก^{๓๕๓}ด^{๓๕๔} ๆ^{๓๕๕}
ก^{๓๕๖}ับ^{๓๕๗}พระ^{๓๕๘}บ^{๓๕๙}า^{๓๖๐}ท^{๓๖๑}ของ^{๓๖๒}พระ^{๓๖๓}องค์^{๓๖๔} แ^{๓๖๕}ด^{๓๖๖}ว^{๓๖๗}ร^{๓๖๘}ั^{๓๖๙}ด^{๓๗๐}ำ^{๓๗๑}ถ^{๓๗๒}า^{๓๗๓}ม^{๓๗๔}
อ^{๓๗๕}ีก^{๓๗๖}ว^{๓๗๗}

“ถ้า^{๓๗๘}เ^{๓๗๙}น^{๓๘๐}น^{๓๘๑}น^{๓๘๒}เ^{๓๘๓}ด^{๓๘๔}เ^{๓๘๕}น^{๓๘๖}จะ^{๓๘๗}เช^{๓๘๘}อ^{๓๘๙}ฟ^{๓๙๐}ัง^{๓๙๑}ค^{๓๙๒}ำ^{๓๙๓}ด^{๓๙๔}ัง^{๓๙๕}ข^{๓๙๖}อ^{๓๙๗}
ไ^{๓๙๘}ห^{๓๙๙}ม^{๔๐๐} !”

ค^{๔๐๑}อน^{๔๐๒}น^{๔๐๓}พ^{๔๐๔}ว^{๔๐๕}ก^{๔๐๖}ข้า^{๔๐๗}ร^{๔๐๘}า^{๔๐๙}ช^{๔๑๐}า^{๔๑๑}ร^{๔๑๒}ว^{๔๑๓}เ^{๔๑๔}า^{๔๑๕}ร^{๔๑๖}ง^{๔๑๗}ไ^{๔๑๘}ง^{๔๑๙} ๆ^{๔๒๐} ค^{๔๒๑}า^{๔๒๒}ง^{๔๒๓}พ^{๔๒๔}า^{๔๒๕}ก^{๔๒๖}ั^{๔๒๗}
น^{๔๒๘}ั^{๔๒๙}ก^{๔๓๐}ด^{๔๓๑}ง^{๔๓๒}ด^{๔๓๓}ั^{๔๓๔}ย^{๔๓๕}ว^{๔๓๖}า^{๔๓๗}จะ^{๔๓๘}ก^{๔๓๙}ร^{๔๔๐}า^{๔๔๑}บ^{๔๔๒}ท^{๔๔๓}ู^{๔๔๔}ด^{๔๔๕}ย^{๔๔๖}า^{๔๔๗}ง^{๔๔๘}ไ^{๔๔๙}ว^{๔๕๐}ดี^{๔๕๑} แต่^{๔๕๒}เ^{๔๕๓}า^{๔๕๔}ท^{๔๕๕}ง^{๔๕๖}
ห^{๔๕๗}ด^{๔๕๘}า^{๔๕๙}ย^{๔๖๐}ก็^{๔๖๑}ไ^{๔๖๒}ม^{๔๖๓}ก^{๔๖๔}ด^{๔๖๕}ำ^{๔๖๖}ที่^{๔๖๗}จะ^{๔๖๘}ก^{๔๖๙}ร^{๔๗๐}า^{๔๗๑}บ^{๔๗๒}ท^{๔๗๓}ู^{๔๗๔}ด^{๔๗๕}า^{๔๗๖}ม^{๔๗๗}ค^{๔๗๘}ว^{๔๗๙}า^{๔๘๐}
เม^{๔๘๑}ื่อ^{๔๘๒}ไ^{๔๘๓}ด้^{๔๘๔}ว^{๔๘๕}ร^{๔๘๖}ั^{๔๘๗}ก^{๔๘๘}ร^{๔๘๙}อ^{๔๙๐}ง^{๔๙๑}ก^{๔๙๒}ั^{๔๙๓}น^{๔๙๔}เ^{๔๙๕}ย^{๔๙๖}บ^{๔๙๗} ๆ^{๔๙๘} ย^{๔๙๙}อ^{๕๐๐}ย^{๕๐๑}คร^{๕๐๒}ุ^{๕๐๓}ห^{๕๐๔}ั^{๕๐๕}น^{๕๐๖}แ^{๕๐๗}ด^{๕๐๘}
ไ^{๕๐๙}น^{๕๑๐}ที่^{๕๑๑}ด^{๕๑๒}ุ^{๕๑๓}ด^{๕๑๔}ก^{๕๑๕}ั^{๕๑๖}ม^{๕๑๗}ข^{๕๑๘}น^{๕๑๙}น^{๕๒๐}า^{๕๒๑}ง^{๕๒๒}ด^{๕๒๓}อ^{๕๒๔}พ^{๕๒๕}ด^{๕๒๖}ค^{๕๒๗}น^{๕๒๘}ห^{๕๒๙}ั^{๕๓๐}น^{๕๓๑}ก^{๕๓๒}ร^{๕๓๓}า^{๕๓๔}บ^{๕๓๕}ท^{๕๓๖}ู^{๕๓๗}ด^{๕๓๘}ว^{๕๓๙}
“มี^{๕๔๐}พระ^{๕๔๑}บ^{๕๔๒}ัญ^{๕๔๓}ชา^{๕๔๔}เ^{๕๔๕}ก^{๕๔๖}ิ^{๕๔๗}ต^{๕๔๘}พระ^{๕๔๙}เจ้า^{๕๕๐}ข้า^{๕๕๑} แ^{๕๕๒}ด^{๕๕๓}ว^{๕๕๔}
ท^{๕๕๕}ะ^{๕๕๖}เ^{๕๕๗}ม^{๕๕๘}ั^{๕๕๙}น^{๕๖๐}จะ^{๕๖๑}ค^{๕๖๒}อ^{๕๖๓}ง^{๕๖๔}ทำ^{๕๖๕}ค^{๕๖๖}า^{๕๖๗}ม^{๕๖๘}พระ^{๕๖๙}บ^{๕๗๐}ัญ^{๕๗๑}ชา^{๕๗๒}”

พระ^{๕๗๓}เจ้า^{๕๗๔}คะ^{๕๗๕}น^{๕๗๖}ุ^{๕๗๗}ต^{๕๗๘}ร^{๕๗๙}ง^{๕๘๐}จ^{๕๘๑}ึง^{๕๘๒} ๓^{๕๘๓}ร^{๕๘๔}ด^{๕๘๕}ด^{๕๘๖}ัง^{๕๘๗} ๓^{๕๘๘}ะ^{๕๘๙}เ^{๕๙๐}ด^{๕๙๑}ด^{๕๙๒}ว^{๕๙๓}ย^{๕๙๔}เ^{๕๙๕}ด^{๕๙๖}ย^{๕๙๗}
อ^{๕๙๘}ัน^{๕๙๙}ด^{๖๐๐}ัง^{๖๐๑}ว^{๖๐๒}

“ถ้า^{๖๐๓}เ^{๖๐๔}น^{๖๐๕}น^{๖๐๖}น^{๖๐๗} ๓^{๖๐๘}ะ^{๖๐๙}เ^{๖๑๐}ด^{๖๑๑} ! ข^{๖๑๒}ำ^{๖๑๓}ข^{๖๑๔}อ^{๖๑๕}ด^{๖๑๖}ัง^{๖๑๗}เจ^{๖๑๘}ำ^{๖๑๙}ไ^{๖๒๐}ม^{๖๒๑}ไ^{๖๒๒}ห^{๖๒๓}
๓^{๖๒๔}ข^{๖๒๕}น^{๖๒๖}า^{๖๒๗}อ^{๖๒๘}ีก^{๖๒๙} ! ๓^{๖๓๐}ู^{๖๓๑}ก^{๖๓๒}ค^{๖๓๓}ด^{๖๓๔}เ^{๖๓๕}น^{๖๓๖}ท^{๖๓๗}ง^{๖๓๘}ห^{๖๓๙}ด^{๖๔๐}า^{๖๔๑} เ^{๖๔๒}ำ^{๖๔๓}จ^{๖๔๔}ง^{๖๔๕}ห^{๖๔๖}ย^{๖๔๗}ด^{๖๔๘}ก^{๖๔๙}ด^{๖๕๐}
๓^{๖๕๑}ัว^{๖๕๒}เ^{๖๕๓}ด^{๖๕๔}ย^{๖๕๕}ที่^{๖๕๖}เ^{๖๕๗}ก^{๖๕๘}ิ^{๖๕๙}ต^{๖๖๐}แ^{๖๖๑}ด^{๖๖๒}ะ^{๖๖๓}เ^{๖๖๔}ำ^{๖๖๕}จ^{๖๖๖}ง^{๖๖๗}อ^{๖๖๘}ย^{๖๖๙}ำ^{๖๗๐}ก^{๖๗๑}ด^{๖๗๒}ำ^{๖๗๓}๓^{๖๗๔}ด^{๖๗๕}ข^{๖๗๖}น^{๖๗๗}มา^{๖๗๘}ก^{๖๗๙}
เ^{๖๘๐}ำ^{๖๘๑}ข^{๖๘๒}อ^{๖๘๓}ง^{๖๘๔}ข้า^{๖๘๕}เ^{๖๘๖}า^{๖๘๗}เ^{๖๘๘}ย^{๖๘๙}ว^{๖๙๐}นะ^{๖๙๑}”

แ^{๖๙๒}ด^{๖๙๓}เ^{๖๙๔}ำ^{๖๙๕}๓^{๖๙๖}ะ^{๖๙๗}เ^{๖๙๘}ด^{๖๙๙}จะ^{๗๐๐}ไ^{๗๐๑}ด้^{๗๐๒}เ^{๗๐๓}เช^{๗๐๔}อ^{๗๐๕}ฟ^{๗๐๖}ัง^{๗๐๗} ๓^{๗๐๘}ะ^{๗๐๙} ว^{๗๑๐}า^{๗๑๑}จ^{๗๑๒}า^{๗๑๓} ๓^{๗๑๔}อง^{๗๑๕}
พระ^{๗๑๖}เจ้า^{๗๑๗}คะ^{๗๑๘}น^{๗๑๙}ุ^{๗๒๐}ก^{๗๒๑}ั^{๗๒๒}ห^{๗๒๓}า^{๗๒๔}ไ^{๗๒๕}ม^{๗๒๖} ๓^{๗๒๗}ัน^{๗๒๘}ก^{๗๒๙}ด^{๗๓๐}ับ^{๗๓๑}เ^{๗๓๒}อ^{๗๓๓}เ^{๗๓๔}อ^{๗๓๕}ด^{๗๓๖}ุ^{๗๓๗}ง^{๗๓๘}ข^{๗๓๙}น^{๗๔๐}มา^{๗๔๑}
เ^{๗๔๒}ร^{๗๔๓}ือ^{๗๔๔}ย^{๗๔๕} ๆ^{๗๔๖} ค^{๗๔๗}า^{๗๔๘}ม^{๗๔๙}ด^{๗๕๐}ำ^{๗๕๑}ด^{๗๕๒}บ^{๗๕๓} จ^{๗๕๔}น^{๗๕๕}ก^{๗๕๖}ะ^{๗๕๗}ท^{๗๕๘}ง^{๗๕๙}๓^{๗๖๐}ว^{๗๖๑}า^{๗๖๒}ด^{๗๖๓}ท^{๗๖๔}ร^{๗๖๕}า^{๗๖๖}
๓^{๗๖๗}อ^{๗๖๘}ย^{๗๖๙}บ^{๗๗๐}เ^{๗๗๑}ก^{๗๗๒}า^{๗๗๓}อ^{๗๗๔} ๓^{๗๗๕}ะ^{๗๗๖}เ^{๗๗๗}น^{๗๗๘}ุ^{๗๗๙}น^{๗๘๐}อยู่^{๗๘๑}แ^{๗๘๒}ด^{๗๘๓}ะ^{๗๘๔}มี^{๗๘๕}ไ^{๗๘๖}ห^{๗๘๗}
แ^{๗๘๘}ด^{๗๘๙}เ^{๗๙๐}ย^{๗๙๑}เ^{๗๙๒}ก^{๗๙๓} ๓^{๗๙๔}ะ^{๗๙๕}บ^{๗๙๖}า^{๗๙๗}ท^{๗๙๘} ๓^{๗๙๙}อง^{๘๐๐} ๓^{๘๐๑}ะ^{๘๐๒}เ^{๘๐๓}น^{๘๐๔}ุ^{๘๐๕}ก^{๘๐๖}ั^{๘๐๗}เ^{๘๐๘}า^{๘๐๙}น^{๘๑๐}
ม^{๘๑๑}เ^{๘๑๒}ก^{๘๑๓}ะ^{๘๑๔}ท^{๘๑๕}ง^{๘๑๖}เ^{๘๑๗}ด^{๘๑๘}เ^{๘๑๙}อ^{๘๒๐}ค^{๘๒๑}ุ^{๘๒๒}ด^{๘๒๓}ม^{๘๒๔} แ^{๘๒๕}ด^{๘๒๖}ะ^{๘๒๗}ก^{๘๒๘}ข^{๘๒๙}น^{๘๓๐}า^{๘๓๑}ง^{๘๓๒}ด^{๘๓๓}อ^{๘๓๔}พ^{๘๓๕}ด^{๘๓๖}
๓^{๘๓๗}ง^{๘๓๘}ห^{๘๓๙}ด^{๘๔๐}า^{๘๔๑}ย^{๘๔๒}ซ^{๘๔๓}ง^{๘๔๔}อยู่^{๘๔๕}ไ^{๘๔๖}น^{๘๔๗}ท^{๘๔๘}น^{๘๔๙} ก็^{๘๕๐}เ^{๘๕๑}ก^{๘๕๒}ด^{๘๕๓}ู^{๘๕๔}ก^{๘๕๕}ค^{๘๕๖}ด^{๘๕๗}เ^{๘๕๘}น^{๘๕๙}๓^{๘๖๐}ด^{๘๖๑}เ^{๘๖๒}ย^{๘๖๓}เ^{๘๖๔}ก^{๘๖๕}
๓^{๘๖๖}อ^{๘๖๗}น^{๘๖๘}ไ^{๘๖๙}ป^{๘๗๐}า^{๘๗๑}ค^{๘๗๒}า^{๘๗๓}ม^{๘๗๔} ๆ^{๘๗๕} ก^{๘๗๖}ั^{๘๗๗}น^{๘๗๘} แ^{๘๗๙}ด^{๘๘๐}ะ^{๘๘๑}เ^{๘๘๒}ก^{๘๘๓}ะ^{๘๘๔}เ^{๘๘๕}น^{๘๘๖}ุ^{๘๘๗}ก^{๘๘๘}ั^{๘๘๙}ท^{๘๙๐}ร^{๘๙๑}
๓^{๘๙๒}ะ^{๘๙๓}ท^{๘๙๔}บ^{๘๙๕}เ^{๘๙๖}ด^{๘๙๗}ย^{๘๙๘}อยู่^{๘๙๙} ๓^{๙๐๐}ด^{๙๐๑}อ^{๙๐๒}ย^{๙๐๓}ไ^{๙๐๔}ห^{๙๐๕}ั^{๙๐๖}น^{๙๐๗}๓^{๙๐๘}ะ^{๙๐๙}เ^{๙๑๐}ด^{๙๑๑}ท^{๙๑๒}ว^{๙๑๓}ม^{๙๑๔}ไ^{๙๑๕}ด^{๙๑๖}เ^{๙๑๗}ว^{๙๑๘}
ไ^{๙๑๙}ป^{๙๒๐}ว^{๙๒๑} พ^{๙๒๒}ว^{๙๒๓}ก^{๙๒๔}ั^{๙๒๕}ร^{๙๒๖}า^{๙๒๗}ช^{๙๒๘}า^{๙๒๙}ร^{๙๓๐}ว^{๙๓๑}เ^{๙๓๒}า^{๙๓๓}ร^{๙๓๔}ว^{๙๓๕}เ^{๙๓๖}ด^{๙๓๗}เ^{๙๓๘</}

พวกนั้นคิดว่าจะจมน้ำตาย และต่างพากัน
ตั้งสัตยาธิษฐานว่า พระเจ้าแผ่นดิน ของ คนเป็นอะไรไป
ทำไมจึงไม่ถูกชนหน้า

ในที่สุดเมื่อเห็นว่าจะทนให้น้ำทะเลท่วม
อยู่ต่อไปไม่ได้แล้ว พระเจ้ากระหน่ำจึงถูกชน
ทรงถอดมงกุฎออกจากพระเศียร แล้วโยน
ลงไปบนพื้นทราย และตรัสอย่างกริ้วว่า

“แต่ไปเจ้าจะไม่ตรวมนันอีกละ และ

เจ้าทั้งหลายจงศึกษาจากสิ่งที่เจ้าเห็นในฉนวน
ไว้เป็นบทเรียนด้วยว่า พระเจ้าแผ่นดินซึ่งมี
อำนาจมากที่สุดนั้นมีเพียงคนเดียว คือองค์ที่
ปกครองทะเล และถ้ามารถล้อเขามาหาสมุทร
ไว้ในอุ้งพระหัตถ์ได้ พระเจ้าแผ่นดินของคณ
แหละคือผู้ที่พวกเจ้าทั้งหลายควรไปกราบบูช
ดรรเสริญเยนยอ และไปคอยรับใช้ยิ่งกว่า
พระเจ้าแผ่นดินองค์อื่น ๆ รวมทั้งชาติด้วย.”

แปลกแต่จริง...

โรงเรียนแห่งหนึ่ง บรรณารักษ์เด่นขอซื้อหนังสือ Dewey Decimal Classi-
fication, 16th edition เป็นเงิน ๑๖๐ บาท หนังสือฉบับนี้เป็น ๒ เล่ม คือเป็น Classification
number อีกเล่มหนึ่ง และ Relative Index อีกเล่มหนึ่ง เมื่อเด่นขอซื้อไปทางโรงเรียนดัง
กล่าว ราคาแพงมาก ขอให้ซื้อเพียงเล่มเดียว.

ม.จ.หญิง พิจิตรจิราภา เทวกุล

กับ

หนังสืออ่านสำหรับเด็ก

สมศรี บัวเล็ก



หม่อมเจ้าหญิง พิจิตร จิราภา เทวกุล
พ.จ. เป็นพระราชธิดาที่ ๓ ในสมเด็จพระเจ้าบรม
วงศ์เธอ กรมพระยาเทอดวงศ์วโรปการ กับ
หม่อมใหญ่ เทวกุล ณ อยุธยา ประสูติที่วัง
สดานถ่าน เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๔๒๔

ในปีเดียวกันนั้น สมเด็จพระนางเจ้าพระ
บรมราชเทวี ได้ทรงรับหม่อมเจ้าหญิงพิจิตร-
จิราภาเป็นพระราชธิดา แทนพระราชธิดาพิจิตร-
จิรประภาซึ่งสิ้นพระชนม์ถึง หม่อมเจ้าหญิง
พิจิตร ฯ จึงได้เสด็จเข้ามาประทับในพระราช
สำนักของสมเด็จพระนางเจ้าฯ เที่ยงเยาววัย ได้
ทรงหนังสือไทย เป็นครั้งแรก กับพระเจ้าบรม
วงศ์เธอชน ๔ พระองค์เจ้าประภาสธร พร้อม

กับ พระบรมวงศ์านุวงศ์ อีกหลายพระองค์ที่
ประทับในพระบรมมหาราชวัง เมื่อชันษาได้
๑๒ ปี พระบิดาได้ส่งเข้าเรียนในโรงเรียน
สุนันทาวิทยาลัย พอสำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๕
ยังมีทุนได้จับชั้นสูงสุดในครั้งนั้นคือ มัธยม ๖
เพราะใน สมัยนั้นความนิยมใน การศึกษาของ
สตรียังไม่แพร่หลายเหมือนทุกวันนี้ เมื่อเริ่ม
เป็นสาวใหญ่ก็ให้ออกจากโรงเรียน การเรียน
จบหรือไม่นั้นไม่เป็นการสำคัญ

เมื่อหม่อมเจ้าพิจิตร ฯ ทรงตาออกจาก
โรงเรียนแล้ว สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรม
ราชินีนาถได้โปรดเกล้า ฯ ให้เสด็จเข้าไปอยู่
ในราชสำนัก เพื่อถวายพระอักษร ภา

อังกฤษ แต่พระเจ้า ดูกยาเธอ หลดาฯ พระองค์
ท่านได้เริ่มเป็นครูเมื่อชันษาได้ ๓๘ ปี จนถึง
พ.ศ. ๒๔๔๖ สมเด็จฯ ทรงตั้งโรงเรียนราชินี
ขึ้น โปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าหญิงพิจิตรฯ
มาเป็นครูพิเศษในโรงเรียน และได้ทรงรับ
ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๕๐

ตั้งแต่ได้เข้ารับหน้าที่เป็น อาจารย์ใหญ่
แล้ว พระองค์ท่านทรงทำกิจแทบทุกอย่าง
นับตั้งแต่เป็นอาจารย์ใหญ่ เป็นครูประจำชั้น
เพิ่มเงิน ทำบัญชี ฯลฯ ต่อเมื่อศิษย์ของ
ท่านสอบได้ได้จบหลักสูตรเริ่มแต่ปลายปี พ.ศ.
๒๔๕๒ เป็นต้นมา จึงได้เข้าช่วยแบ่งเบาภาระ
ของท่านเป็นลำดับมา

พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้จัดตั้งโรงเรียนการช่าง
ขึ้นเป็นสาขาในโรงเรียนราชินี มีหลักสูตร
การสอนเหมือน ร.ร. อาชีวศึกษา ของรัฐบาล
ในขณะนั้น ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ สมเด็จเจ้าฟ้า
กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ผู้ทรงอุปการะ
โรงเรียนราชินี ได้โปรดให้ยุบเลิกเสีย เพราะ
รายได้ไม่คุ้มกับรายจ่าย ถึงกระนั้นท่านอา-
จารย์ก็ยังทรงรักการสอนวิชาช่างให้ลูกผู้หญิง

อยู่ ไม่อยากให้วิชา^{นี้}ถูกทอดทิ้งไปได้โปรด
ให้ไปตั้งสอนกันที่วังเทเวศน์ด้วยทุนทรัพย์ส่วน
พระองค์ จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงได้เลิกไป
เพราะรายได้ไม่พอเลี้ยงโรงเรียน

พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้โปรดให้ออกหนังสือพิมพ์
ประจำโรงเรียนเดิมชื่อ สตรีพจน์ สมเด็จพระ
ศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระราช
ทานนามใหม่ว่า “ราชินีบำรุง” ให้นักเรียน
หัดเขียนเรื่องและประพันธ์บทกลอน ท่านทรง
ตรวจเรื่องเอง ให้กำลังใจเด็กที่เรียน ให้ครู
ค้นคว้าความรู้แปลกๆ ใหม่ ๆ มาลง ประ-
ทานเรื่องให้ลงเสมอ เป็นเรื่องการดังสอน
ศีลธรรมบ้าง แปลมาจากเรื่องฝรั่งบ้าง เรื่อง
อ่านเล่นบ้าง ได้ทรงใช้นามปากกาต่าง ๆ กัน
เช่น “พ.จ.” “คมศรี” เป็นต้น

พ.ศ. ๒๔๖๐ ทรงตั้งแผนกอนุบาลขึ้น^{นี้}
โดย ปรับปรุง วิธีสอน และ การ อบรม เด็กขึ้น
ใหม่ตามหลักของมอนเตสเซอร์รี่และโพรเบด
มุงสอนให้เด็กช่วยตัวเอง สอนพ้องว่าแบบ
ไทย เพื่อเพาะนิสัยให้เด็กนิยมคิดปของ
บ้านเมืองเรา ซึ่งไม่แพ้คิดปของประเทศอื่นๆ
ท่านเอาพระทัยใส่ในแผนกอนุบาลนี้เป็นอย่างยิ่ง

ตลอดมา แม่เมื่อจะเดินละครก็ทรงกำกับ
การชักซ้อมเอง

พ.ศ. ๒๔๗๒ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวง
เพชรบุรีราชสิรินธร ทรงตั้งโรงเรียนราชินีบน
ขึ้นเป็น การ เสด็จ พระเกียรติ สมเด็จพระศรี
พัชรินทราบรมราชินีนาถ ท่านก็ได้ทรง
ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ และผู้จัดการ
ตลอดมาทั้งสองโรงเรียน จน พ.ศ. ๒๔๘๐
จึงโปรดให้หม่อมเจ้าหญิงวงศ์ทิพพิไล เทวกุล
เป็นอาจารย์ใหญ่ พระองค์ท่านทรงเป็นผู้จัด
การ ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์
ออกใหม่ ซึ่งห้ามมิให้บุคคลคนเดียวเป็น
อาจารย์ใหญ่ ๒ โรงเรียน

พ.ศ. ๒๔๘๓ ทรงจัดตั้งโรงเรียนราชินี
แผนกการเรือนขึ้นที่ปากคลองตลาด รั้วนัก-
เรียนจบมัธยม ความมุ่งหมายก็คือจะอบรม
กุลบุตรธิดาให้เป็นผู้มีความรู้ในการครองเรือน
ขึ้น ทั้งฝึกฝนให้เชี่ยวชาญในการช่างต่าง ๆ
ต่อมาเด็กก็ไป เพราะโรงเรียนได้จัดตั้งขึ้น
เตรียมอุดมศึกษาแทน

พ.ศ. ๒๔๘๓ ทรงตั้งสมาคมนักเรียนเก่า
ราชินชน เพื่อประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน

ทุกรุ่นทุกวัย มุ่งหมายเพื่อชักชวนนักเรียน
เก่าให้เข้ามา ช่วยเหลือ โรงเรียน ตาม ความ
สามารถ ให้ได้มากที่สุด

พ.ศ. ๒๔๘๔ ทรงจัดการตั้งราชินีมูลนิธิ
ขึ้น จุดประสงค์คือเป็นองค์การสำหรับควบคุม
การเงินของโรงเรียน ให้เป็นระเบียบและ
เป็นปึกแผ่นแน่นอน

นอกจากความรู้ ความสามารถในการ
ตั้งต้นอบรมศิษย์แล้ว ท่านยังทรงเป็นกวีที่
เชี่ยวชาญและอดุดาหะยิ่ง ได้ทรงนิพนธ์คำ
ประพันธ์ต่าง ๆ ไว้มากหลายทั้งที่เป็นโคลง
ฉันท์กาพย์กลอน ในภาษาอังกฤษก็ได้ทรง
แต่งบ่อย ๆ ที่แปลมาจากอังกฤษเป็นไทยก็มี
มาก ทรงเรียนสิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ ทันสมัย
อยู่เสมอ ทั้งประพันธ์บทกลอนตอนเด็ก บท
ละครสำหรับเกิดยกด้อมประชาชนให้นิยมจิ-
การของอนุรักษภาษาชาติ บทร้องต่าง ๆ ของ
โรงเรียนก็ทรงประพันธ์ให้ทรง

ทรงเป็นกุศลศรัทธาพิเศษ ซึ่งเห็นการศึกษา
ของสตรีเป็นดังสำคัญที่สุด ตลอดพระชนม์
ชีพของท่านอยู่ที่การศึกษา ท่านได้ทรงสอน
เป็นครั้งสุดท้ายแก่นักเรียนการเรือน เมื่อ

วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๖ ก่อนถึงวัน
สิ้นพระชนม์เพียง ๓ วันเท่านั้น

ถึงแม้ว่าหม่อมเจ้าหญิง พิจิตรจิราภาจะ
เป็นคนอยู่ในความปกครองสมัยสมบูรณ์าณา-
ดิธิราชก็ตาม แต่ท่านก็เป็นคนที่ทันสมัย มี
ความสามารถที่จะฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ พยา-
ยามที่จะบันดาลเมืองดีให้แก่ประเทศชาติ ท่าน
ทรงสามารถในการอบรมสั่งสอนศิษย์ และทรง
ฝึกสอนคนอย่างถูกต้องจิตวิทยาทีเดียว ถึง
แม้ว่าในสมัยนั้นการศึกษายังไม่เจริญเทียบเท่า
ทุกวันนี้ เช่นในระยะแรกที่เด็กมีความจำแม่น
จำง่าย จำเร็ว และยังรู้จักชอบชดชื่นชอบ
ท่านก็ทรงฝึกสอนให้ท่องจำ ทรงหาวิธีง่าย ๆ
และสนุก ๆ ให้เด็ก เช่นในเรื่องจิตรกรรม
ท่านก็ทรงประพันธ์เป็นกลอนและเข้าทำนอง
เพลงตามกลดกลอน หัดให้นักเรียนร้อง ขอ
ยกตัวอย่างมาเพียงย่อ ๆ

“เราควรจำถ้อยคำอาจารย์สอน ต้อง
โอ้อ่อนอย่าให้ผิดคติน ประพฤติตามธรรม
เป็นอาจันต์ คนทั้งต้นจักได้นิยมชม อันเป็นพาด
ชอบทะเลาะวิวาท เดี๋ยวสุราเล่นเบี่ยนไม่ดื่ม

หม่อมเจ้าพระกอบชชอบอารมณ์ จะซามชมเดี่ยว
ศรีดังศรีงาม กิริยานักต้องให้ดูภาพ คือ
เรียบร้อยงามตาไม่หยาบหยาม รู้ดีมีมา
การจะไม่ดูงาม ผู้ใหญ่น้อยต้องตามประเพณี
ในการพูดพูดให้เพราะเด่นาพจน์ อย่าพูดปด
ยุยงและเลียดดี ถ้วนเป็นดังไฟไร้ผู้ดี จะ
เป็นที่เบื้อหูของผู้ฟัง ถ้วนใจต้องสุจริตโดย
จิตจริง อย่าโลภหลงไม่คิดข้างหน้าหลัง
อย่าอิจฉาริษยาอย่าชิงชัง ปองแต่ตั้งให้เขา
ได้รับอันตราย โภคทรัพย์เราควรชวนชวย
หา ด้วยอุคด่าให้ประกอบการทำงานทั้งหลาย
โดยชอบธรรมภัยจะห่างคุ้มวางวาย อย่าเบื้อ
หน่ายเกียจคร้านในการทรง อันข้อเลี้ยง
เกียรติยศทั้งนั้นไว้ คงจะได้เพราะความดี
ดังประดงค์ การให้บันฉูกไม้ตรีดีมีมั่นคง จะ
ดำรงความดีชทุกวันนี้ขอ”

ถ้าหับ เด็กเล็ก ก็มีพวก บทดอก ตรี้อย
เพลงออกทำทางต่าง ๆ นอกจากพวกกลอน
แล้วก็มีอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งอาจแบ่งเป็น
๑. ร้อยแก้ว ได้แก่พวกนิทาน ที่มีข้อ
เลี้ยงได้แก่เรื่อง เจ้าชายกับยาจก ทรงแปล
จากเรื่อง The Prince and the Pauper ของ

Mark Twain

๒. บทละครต่าง ๆ สำหรับสอนและชวน
หัว ไทย—ฝรั่ง

๓. บทร้องสำหรับนักเรียนชั้นเด็ก
ใหญ่

๔. บทดอกสร้อยสำหรับนักเรียนชั้นเด็ก

๕. เพลงออกท่าทางของเด็กอนุบาล

๖. เรื่องประเภทดาร์คดี

๗. แปลบทประพันธ์ฝรั่งเป็นภาษาไทย
สำหรับงานประพันธ์ของท่านที่เกี่ยวกับ
เด็กเด็กนั้นขอยกตัวอย่างมาให้ดูต่อไป

๑. บทดอกสร้อยสำหรับเด็กชั้นเด็ก

ทองย่อน

ดอกเอ๋ยดอกกุหลาบ กดินดลบอบอาบ
นาตา ดีสัตว์คัสต์ได้ตองนัยดา เป็นมาดา
อย่างคิมี่คุณครัน ถ้าบ้านไหนมีไว้วีโถเด็ค
งามประเสริฐจัดชวดครวากวอครัน งานไหน
ก็ใช้ได้ทุกสิ่งอัน ดาร์พณงามพร้อมละม่อมเอย.

แขกมอญ

ดอกเอ๋ยดอกมะติ ใครจะติรูปร่างช่าง

เถิดหนา ประโยชน์มากหลากหลายเหลือพรรณา
พระพายพากดินฟุ้งจรุงใจ ถึงคราวดกดอก
หนารวดาฉนวน เป็นหน้าชวนชมชนิดพิศมัย เก็บ
มาอบผ้าผอนท่อนตะไบ หอมไปได้หลายทิว
ราศรี เอย.

จำปาทองเทศ

จำเอ๋ยจำปา ต้นใหญ่ธำธาสูงระหง
ดอกอยู่ไกลก็ใช้ไม้ด้อยลง เพราะประดงค์
จำปามาใช้การ เหมือนคนด้อยอยู่ที่ไหนไกล
พันเดิน คงไม่เว้นคนตามถามข่าวขาน จำปา
นั้นมักทนพอประมาณ ยามเบิกบานหอมวัน
ชื่นใจ เอย.

นางนาค

ดอกเอ๋ยดอกกระดังงา ทำบุหงาหอมดี
ไม่มีต้อง แต่ต้องรมควันไฟในทำนอง ดียิ่ง
หมองกดินยิ่งก้านาอัสจรรย ถ้าผิงแดดทำ
ยาแพทย์หาจัด แก้มได้ดาร์พดัดดังแก่งดรรค์
ดีไม่ส่วยแต่มีที่ดำคัญ ดมทุกวันเหมือน
กระดังงาวาดิเอย.

ชินแล

พุทธเอ๋ยพุทธชาติ ชาวธรรมาศคอกย่อม
กลิ่นหอมหวาน ร้อยพวงมาลัยได้เฝ้าเมื่อมี
งาน หรือจัดพานประดับประดาหน้าชม ทั้ง
นาอบน่านกักกันใด สุดรังามชอบใช้ได้
แซมผม มนุษย์ใดอยากให้อนนิม หนึ่ง
อมรมชื่อไว้ให้เค็ย.

แขกวรรณ

จำเอยจำเอยก พังจำเอยกดูไม่น่าจะ
หอมหวด แค่วรรณพิศดูไปจำเอยกควม กลิ่น
ร่าจวนต้องน่าจำเอยกตาแฉ เวดาศกาด
บวรควรวกควน จำเอยกนนักไม่มีใครห่างเห
เก็บเย็บซ่อนซ่อนเงื่อนไม่เชื่อนแซ ด้วยฉน
แปรเป็นกรวยอุบัชฌาย์.

สร้อยสน

เทียนเอ๋ยเทียนกิง ดอกกระจุ้งกระจุ้ง
เป็นหนักหนา ออกกิดตามเป็นช่อดอกดา กลิ่น
เย็นจับวิญญาน่าสบาย ใครมีที่บูชาเก็บมาจัด
บางที่มีดช่อวางดังไว้อยาย บางที่อบขมให้
คุณยาย ท่านไม่วายเมตตากากรณาเอย.

สารถักรก

ดอกเอ๋ยดอกพิกุล เหล่าตรนเก็บต้นทุก
ทุกหนแห่ง ร้อยอะไรได้ก็ไต่กิ่งไม้แพง เด็ก
แดงแดงเป็นผลดักจับตา ดินสอพองเผาไฟ
แซกไปด้วย ทำให้ช่วยผ่อนคันค้อยหรรษา
หล่นไต่ต้นกลิ่นกลาดาดาศดา เก็บแต่งกายา
เด่นเย็นใจเอย.

พระทองหวน

เด็กเอ๋ยเด็กนักเรียน เจ้าจ้งหมื่นพาก
เพียรทั้งเขียนอ่าน เมื่อเติบโตใหญ่จะได้ทำการ
งาน เป็นแก่นสารไม่เหลวไหลเหมือนไม้บ้อ
ทำอะไรให้ดีเป็นศรีสวัสดิ์ ดารพัดตามทาง
ธรรมจำได้หันอ ให้ถ่มยศพงศ์เผ่าแฉเหล่ากษ
ปราชจากข้อตินินค่านินทา คุณบิดามารดา
ท่านการณ มีพระคุณเหนือเกล้าเราหนักหนา
ดังวงศ์กตริกาชื่อให้ดอชา เหมือนมาลา
หอมเลิศประเสริฐ เอย.

บทดอกสร้อยสำหรับเด็กชั้นเล็กที่ท่าน
หญิงพิจิตร ๗ ทรงนิพนธ์ไว้นี้ รู้สึกว่าดีมาก
เพราะเหตุว่า

๑. เป็นเรื่องของ ดอกไม้ ชนิดต่าง ๆ

ที่คนส่วนมากรู้จัก เด็กก็สนใจและรู้จัก
ดอกไม้ชนิดนั้นเป็นส่วนมาก และทำให้เด็ก
ที่ยังไม่รู้จัก ได้รู้จักชนิดของดอกไม้มากขึ้น

๒. เป็นถ้อยคำง่าย ๆ ไม่ยากแก่การ
จำ เหมาะกับเด็กเล็ก

๓. ไม่ยาวจนเกินไปนัก

๔. สอนนักเรียนไปด้วยในตัว นอก
จากสอนแล้วนักเรียนยังได้สนุกไปด้วย

๒. เพลงออกท่าทางของเด็กอนุบาล

เด็กดีควรเป็นอย่างไร

(รำครุ่นคิด)

เด็กดีกระปรี้กระเปร่าแต่เช้าตรู่ ไซ้
แปรงฟันสระอาดปราศกดินเหนียว ทั้งเก็บผัก
มุงหมอนหนุนนอนเป็น อาบน้ำเย็นได้สะอาด
ปราศเหงื่อไคล แล้วยาแบ้งแคงตัวหัวหัว
เรียบ ทำเงียบเรียบร้อยไม่เอะอะกวนผู้ใหญ่
ดื่มน้ำเท่าที่ผลัดก็พบบัว พบปะใครยิ้มแย้ม
แฉฉ่มฉนวน อันอาหารรับประทานไม่เอะอะหก
ฝนไม่ตกก็ลงไปเล่นในสวน ทั้งเด็กก็แคะให้
หมดจดดีถ้วน แล้วยับคว้นไปทันเช้าห้องเรียน.

คราวเกิดอหิวาตกโรคควรทำอย่างไร

(รำโยธะธา)

อหิวาต์กำเริบ ดังมีอก่อนเบิบ ด้วยน้ำ
ประปา ไซ้ต้มฟอกถู ตัวโรคคุดคู้ ไม่ดูเกา
ผักดิบผักสด งดเคี้ยวอย่ากิน เดยเจ้า
บุญยืน ตัวโรคแฝงอยู่ มันจะเข้าตัว ภายให้
ท้องขึ้น

หากใช้น้ำท่า จดดื่มเคี้ยวก่อน ของ
กินสุกร้อน ๆ โรคจะม้วยมรณ์ ไม่ดู
เกา

น้ำคดของอย่าไซ้ มันอาจทำให้ บ่อย
เจ็บหนักหนา อาหารดัดอ่อน อย่ากินต้อง
นอน ให้เป็นเวทนา

ต้องหมั่นออกกำลังกายให้ร่างกายแข็งแรง
ต้านทานโรคฯ ยกแขนขาแกว่ง เต้นให้
แข็งแรง มีกำลังวังชา.

ความหมายดีของเด็ก

(รำร่ายสัน)

ถ้าข้าเป็นกุมภากายาใหญ่ จะคอยไป
รับส่งคนโดยสาร ให้ข้ามฟากถึงถิ่นที่ต้องการ
แทนยอดยานนาวาที่พาจร ถ้าข้าเป็นคันไม้โต

ถ้าข้า จะให้ฝูงบั๊กษาดโมตร มาทำรังอยู่พัก
 ด้านกันนอน ระวังร้อนนอนมันกินผลดี ถ้าข้า
 เป็นตฤณาคะโผนิ ตั้งระบิตข้าวตำทั่ววิถี
 ทำงานแทนบุรุษไปรษณีย์ ถ้าข้าเป็นพ่อชู้
 มื่อชฌมา จะพาเจ้าของขมิ้นเท้าเรียบ เป็น
 ระเบียบเรียงวันขึ้นพรรษา ถ้าข้าเป็นกระบือ
 มื่อหามา จะไถนาให้นายหายกังวล นี่ก็เป็น
 เด็กน้อยจ้อยนักหนา ต้องฟังพาผู้ใหญ่ทุกแห่ง
 หน จะระวังบอกใจไม่ซุกซน คอยช่วยยชอน
 รับใช้ตามกำลัง ขอท่านจงปรานีแก่ข้าเจ้า
 นี่กว่าเขาบุญเกิดช่วยสอนสั่ง ถ้าเติบโตใหญ่ไป
 ข้างหน้าว่าไม่ฟัง จึงคอยขังตราหน้าว่าคนเดว.

ระบำมาลา

(รำถวายพระธาตุ)

ฝูงมัจฉาใหญ่น้อยคอยฟอง ขึ้นดองอยู่
 ในด้านน้ำตระหนก แหวกว่ายเวียนวนชดชาร
 แดงหาอาหารดำรายใจ บ้างคำพูดคำว่าย
 ได้หน้ ชิกขัยยวนชวนพิศมัย บ้างกระโจน
 โผนแผ่นว่องไว ต่างรักใคร่ตามัคคักันดีเคย.

บรรยายประโยชน์เครื่องแต่งกาย

(สิ่งที่โตเด่นหาง)

อันเสื้อผ้านี้ต้องใช้กันหนาวร้อน ปล่อย
 ตัวจนเข้านี้ถือว่าเป็นบาปเถื่อน รองเท้าใช้
 ยามออกไปนอกเรือน ถิ่นเท้าเปื้อนแถมบาด
 หรือหนามตำ ศิวพยาธิปากขอต่อชุกชุม
 เดียวจะรวมไซเท้าเข้าตระหนก หมวกกันแดด
 ฝุ่นละอองนำคางพรา กัดคันคางไปไหนไม่
 ต้องกลัว ผ้าเช็ดหน้ามีใช้คราวจามไอ คอย
 ปิดปากอุดไว้มิให้รั่ว หากโรคร้ายจะมีที่ในตัว
 มิให้พัวพันพบปะแปดปน รมมิไว้ไปไหน
 ไม่ตากแดด เผาแผดผิวกวกรั่มหมองหม่น
 ถึงฝนตกเท่าไรไม่กังวล รมกันฝนเปียกฉ่น
 ด้ทะนุเย็น พบคนพาดเอะอะมาทำร้าย รม
 ช่วยป้องกันกายคล้ายแค้นเจิญ ใช้รมคาง
 ไม่เท้าดวงทำเป็น คนพาดเห็นคงวิ่งแตกแน่แท้
 เทียว.

สำหรับ บท เพลง ออกท่า ทางของเด็ก
 อนุบาลนี้ มีส่วนดึกคือ

ก. เด็กมี activities คือเด็กได้ออก
 ทำทาง ซึ่งมาตรงกับหลักของการศึกษา
 แผนใหม่ในปัจจุบัน

ข. ค่าย่ายๆ เด็กจำได้ง่าย ถึงแม้ครั้งแรกเด็กจะยังไม่เข้าใจคั่นัก แต่เมื่อได้ฟังทุก ๆ วันเข้า เด็กจะเข้าใจและจำได้ดีขึ้น

ค. เด็กได้รับการบันเทิง มีการร่ายรำชนิดต่าง ๆ และเป็นคำสอนไปในตัว.

๓. บทร้องเปิดเตลิดสำหรับนักเรียนชั้นใหญ่

ส่วนมากเพื่อให้นักเรียนจำง่ายเข้า อย่างเช่นพุทธภาษิตต่าง ๆ ท่านได้อามาแต่งเป็นบทร้องทำนองต่าง ๆ กัน เช่น

มงคลดาการธรรม เปรียบเทียบธรรม และวิชา

ดัดดีธรรม อคติ ๔ กุศลกรรมบท ๓๐
อุปกิเลส ๑๖ นิเวรณ ๔ พรหมวิหาร ๔
อบายมุข ทิศ ๖

ขอยกตัวอย่างหนึ่งบทให้ดูคือ อบายมุขทำนอง อดทะเล

เหตุน้ำความนิบหนาย ๖ ประเภท ฟังดังเกิดจำไว้อย่าได้เซดา ข้อที่หนึ่งนนักอดมนำมา ข้อสองเฝ้าเที่ยวไปในราตรี ข้อสามดู

การเดินทุกดั่งสัตว์ ผิดการพนันเดินไปไม่รู้ข้อห้ามิตรที่คบไว้ไม่ได้ ข้อหกขเกยจรวานการงานเฮย.

๔. แปลจากบทประพันธ์ต่างประเทศที่รวบรวมได้นี้มี

เฮ็ดเพอร์รี่ยามอัปปาง จาก The Wreck of the Hesperus ของ Longfellow

คิดมิชอบเข้าดอมตัวเอง จาก The Incheape Rock

เวดามฤตยู ฉบับ ๑๖ จาก The Hour of Death ของ Mrs. Hemans

เฮ็ด มนตระวาด ร้อยแก้ว จากเรื่อง Barnes Maltrovers ของ Lord Lytton

เงินหม้อ ทองหม้อ จาก The Happy Little Wife

บทโต้ตอบ ในหนังสือ Nursery Rhymes เรื่องของเด็กในญี่ปุ่น (ร้อยแก้ว) จาก

Children's Day in Japan เรื่องเหล่านี้เป็นประเภทตำรวจคดี

สำหรับบทประพันธ์ที่แตกต่างจากต่างประเทศนั้น เหมาะสำหรับเด็กชั้นโต ขนาดมัธยมปลาย เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับคำประพันธ์ต่าง ๆ ซึ่งค่อนข้างยาก

๕. บทละคร

บทละครโดยมากแต่งให้นักเรียนเล่นในวันอนุตถกาชาด มีเรื่องย่อ ๆ ดังนี้

เรื่อง ใครฆ่าเชอโรค

อนุตถมาชิก ๔ คน ออกเดินทางมาเก็บเชอโรคนอนตายอยู่ และแปลกใจว่า ใครมีฤทธิ์ฆ่า ในเมื่อเขาทั้ง ๔ ได้รับตั้งนางเทพธิดากาชาดให้มาฆ่า ยังไม่ได้ลงมือเลย เทพบุตรแดงอาทิตยมาตรับบอกว่า พระองค์เป็นผู้ฆ่า อนุตถมาชิกทูลถามว่า ทรงฆ่าองค์เดียวหรือมีผู้ช่วย เทพบุตรแดงอาทิตยตรัสว่า มีผู้ช่วยหลายคนด้วยกัน มีเทพธิดากาชาดบริสุทธิ ช่วยด้วยการดึงออกซิเจนไป

พอกโดहितในร่างกายให้ตะอาบ แข็งแรงต้านทานโรคได้ เทพบุตรอาหารดี การออกกำลังกาย การพักผ่อน กับเทพธิดานาบริสุทธิ และอนามัย ในที่สุดนางเทพธิดากาชาดก็ออกมาแสดง ความยินดีที่มีควมสามัคคี พร้อมเพรียงช่วยกันฆ่าเชอโรคตาย แล้วรวมกันจับระบำเพื่อเป็นการรื่นเริง.

เรื่อง น้าอมฤต

อนุตถมาชิกกาชาด ๓ คน เดินทางเพื่อจะไปหาน้าอมฤต ครูได้ชี้หนทางให้และแนะนำให้ประพาศดินดี และเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นตลอดกัน

อาศัยที่เด็กทั้งสามเชื่อฟังคำครูประกอบทั้งความเต็มใจที่จะประพาศดินให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่น จึงตั้งใจชวนช่วยที่จะกระทำประโยชน์ เขาได้ประกอบกรอันเป็นประโยชน์คือ ช่วยเก็บเศษแก้วซึ่งอาจทำอันตรายที่แต่ไม่เห็น และปลิดอกกล้วยซึ่งอาจทำให้ผู้เหยียบพลาดหกล้มได้ออกให้พ้นทางเดิน เขาได้ให้น้าแก่ยายเฒ่าผู้หิวกระหาย พาเด็ก

หลงทางไปตั้งไว้งโรงพัก ได้สามไมตรี
เด็ก ๒ คนทิวาทัน ช่วยกันปราบ หนู ยุง
แมลงวันในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ช่วยตาแก่คน
หนึ่งชนไม้ เขาได้ประดับนางเทพธิดาทั้ง ๔
คือ อายุ วรรณะ ดุระ พละ อยู่บนเนิน
เธอประทานพรและครีดยกย่องการกระทำอัน
เต็ม ไป ด้วย เมตตา คุณ และ เป็น ประ โยชน์
ของอนุตตมาชิก และทรงรด น้ำอมฤต ประทาน
ให้.

เรื่อง ต้นไม้กาชาด

ประชาชน ต่างพาครอบครัวเข้ามา ภาย
ใต้ร่มไม้กาชาด บ่นถึงความร้อนภายนอกและ
สรรเสริญความร่มเย็นของต้นไม้ นางเทพ
ธิดากาชาดออกแสดง ความยินดีว่า ต้นไม้ของ
คนใหญ่โตพอที่จะให้ความร่มเย็น แก่ปวงชน
ครั้น แดงก็แจก ผลไม้ อุนามย์แก่คนเหล่านั้น
เพื่อให้จดจำตึกาอุนามย์ให้ขึ้นใจ ผู้ชน
เคารพและแสดงความขอบคุณ ครั้นแล้วนาง
เทพธิดากาชาดก็เชิญเทพบุตรและเทพธิดาจุ
พิชพรมาอวยชัยให้พรแก่คนทั้งหลาย.

เรื่อง ผลแห่งความกรุณา

เจ้าชายดำมรงค์ ออกเดินทางท่องเที่ยวไป
ด้วยกันไปพบจอมปลวกเข้าจอมหนึ่ง เจ้า
ชายผู้ ๒ องค์ ต้องการจะทะลาย เพื่อดู
ปลวกแตกคันทอไขว้พาดผ่าน แต่เจ้าชาย
องค์เล็กห้ามไว้ว่า อย่าเลย ปลดปล่อยสัตว์
เล็ก ๆ อยู่โดยสงบสุขเถิด

ต่อมาเดินทางไปถึงทะเลสาบ แห่ง หนึ่ง
ซึ่งมีฝูงเบ็ดควายนอนอยู่ เจ้าชายผู้ ๒ องค์คิด
จะจับมาอย่างแต่เจ้าชายองค์เล็กห้าม มิให้แตะ
ต้อง

ในที่สุดเดินทางพบรังผึ้งเขารังหนึ่ง เจ้า
ชายผู้ ๒ องค์ต้องการจะจับตัวผึ้งเพื่อเอา
ผึ้ง แต่เจ้าชายองค์เล็กห้ามไว้อีก

ต่อมา เจ้าชายทั้งสามไปถึง วัง แห่งหนึ่ง
มีตาแก่คนหนึ่งนำไปเสวยอาหาร แล้วพาไป
บรรทม รุ่งเช้าพามาทอดพระเนตรคำจารึกที่
โต๊ะหิน ๓ ข้อ

ข้อที่ ๑. ว่าภายใต้หมอนุ่มที่ในป่า มี
ไข่มุกของพระธิดาษัตรีอยู่พันเม็ด ให้หา
ให้ได้ ถ้าไม่ได้จะกลายเป็นหิน

เจ้าชายองค์หนึ่ง ที่ต้อง หาไม่ได้ก็
กลายเป็นหินไป เจ้าชายองค์ที่สาม ได้พญา
ปลวกกับบิรารมาช่วย จึงหาได้ครบพันเม็ด
เลยทำตามคำจารึกข้อ ๒ ต่อไปบนโต๊ะหิน

ข้อที่ ๒. มีว่า ภูญแจห้อยบรรทมเจ้า
หญิงตกลงในทะเลดำปโกถ้วนัน ให้หาให้
ได้ พอเจ้าชายบ่นว่าจะหาไม่ได้ เบ็ดซึ่ง
ทรงช่วยชีวิตไว้ก็หายากว้าย

ข้อที่ ๓. มีว่า เจ้าหญิงดามของคังาม
คล้ายคลึงกัน องค์ใหญ่ก่อนบรรทมเสวย
น้ำตาลทราย ๓ ก้อน องค์กลางเสวยน้ำตาล
องุ่น องค์เล็กเสวยน้ำผึ้งหนึ่งช้อน เจ้าชาย
จะต้องเลือกเอาองค์ใด ซึ่งงามกว่าเพื่อน
ระหว่างที่ประทับหลับอยู่ทรงตามพระองค์

เจ้าชายรู้จักเป็นความยากลำบาก ที่จะ
เลือกให้ถูกต้อง แต่บัดเดียวนางพญาผิงก็
บิณวอนมาจับ ลงที่โอรสู เจ้าหญิง องค์เล็ก ที่
เสวยน้ำผึ้ง เจ้าชายก็ทรงทราบทันทีว่า จะ
เลือกองค์ไหนถูก

เมื่อเลือกได้แล้วคำดำปโกถุดันลง คน
ที่กลายเป็นหิน ก็กลับกลายเป็นมนุษย์เช่นเดิม
เลยมีการเสกสมรสอันมโหฬาร

เรื่อง สุวรรณสาม

เรื่องนี้เป็นเรื่องชาดก ท่านหญิงได้
นิพนธ์เป็นบทละครเพื่อแสดงในงาน การแสดง
กิจกรรมของนักเรียนคาบอด เพื่อเก็บเงิน
ช่วยคนคาบอด ในเรื่องนี้ได้ทรงนิพนธ์บท
ร้อยกรอง เป็นภาษาอังกฤษควบคู่ไปด้วย
เพื่อสะดวกแก่ชาวต่างประเทศที่จะเข้าใจเรื่อง
ชาดกของไทย เรื่องย่อ ๆ เป็นดังนี้

พระสุวรรณสามเป็นโอรสของดาบดและ
ดาบดิน ซึ่งดาบด ทั้งสอง ช้างอาศัย อยู่ในป่า
ต้องออกหาอาหารผลไม้ต่าง ๆ มาเลี้ยงดู และ
คอยปรนนิบัติบิดามารดาเป็นประจำ วันหนึ่ง
พระสุวรรณสามดาพระบิดามารดาออกไปเพื่อ
หาผลไม้ในป่ากับฝูงเนื้อสัตว์ ได้ถูกกบิลยักษ์
ยิงตาย ก่อนตายได้ฝากฝังพระดาบดและพระ
ดาบดินกับกบิลยักษ์ ด้วยนัยกะเมื่อได้ฟังก็มี
ความเสียใจ และเมื่อได้รับคำแนะนำจาก
เทพธิดา ก็ติดตามไป อยู่รับใช้พระดาบดและ
ดาบดินแทนพระสุวรรณสาม

เมื่อ ดาบดและดาบดินมาพบศพ พระสุ
วรรณสามเข้า ก็ออกศพและร้องไห้ พร้อ
กับอธิษฐานกับเทพธิดา ขอให้กบิลที่ทำมาจ

ช่วย^{ให้}ฝน พระสุวรรณดำ^งมก^งพน^งชน^งมาตาม
คำอธิษฐาน พร้อมกับบิดามารดาทั้งสองก็หาย
จากตาบอด ทำให้กบิลยักษ์พิศวงมาก พระ
สุวรรณดำ^งมก^งดำ^งงเป็น^งใจความว่า ดัง^{นี้}

“บุคคล^{ผู้}เลี้ยงดู บิดา มารดาโดยชอบ
ธรรม เทพเจ้าทั้งปวงย่อมสรรเสริญเอาใจ
ได้รักษา ทั้งใน^{โลก}นี้และ^{โลก}หน้า ย่อมจะ
ได้ไปเสวยสมบัติในเมืองสุวรรณ^ก”

นอกจากบทละครแล้ว ก็มีการเล่นเบ็ด
เต็ด ซึ่งมีทั้งบทเจรจาและบทร้องเพลงเช่น

เรื่องยายกับหลาน

หลานมาดยายไปเดินโพงพาง ครัน
กลับมายายถามว่าไปไหนมา กลับบอกว่า
ไปร่อนน้ำตาตมาไว้ขาย ครันยายบอกว่าให้
เอามาให้บ้าง ก็ตอบว่าถูกชะโมยไป ยายก็
บอกว่าที่เหลื่อเขาไปทำอะไร หลานตอบว่า
ขายไปแล้ว ยายก็ตอบว่าได้เงินเยอะเขาให้
ยายบ้าง หลานบอกว่าเขาไปซื้อข้าวต้มผัดกิน
หมดแล้ว ครันยายถามว่าเขเอามาฝากยาย
หรือเปล่า หลานก็ตอบว่ามีแต่เปลือก เขา
ใหม่.

เรื่องนายพรานกับนกเขา

มีนกเขาฝูงหนึ่ง ไปหากินพร้อมกัน
วันหนึ่งนกเขาพวกนั้น ไปกินข้าวโพดของนาย
พรานที่มากักไว้ เคยคิดตาข่ายของนายพราน
แต่ก่ดกับบินหนีไปได้โดยทั้งหมดพร้อมใจกัน
บินชนพาตาข่ายไปทั้งเดีย

เรื่องกินนรว่า

กินนรพาดูก ๆ มาเที่ยวงานกาชาด พอ
แม็กได้อธิบายให้ดูทราบบว่า กาชาด^{นี้}จัด^{ขึ้น}
เพื่อให้คนรู้จักรักษามัน ให้มีจิตใจเอื้อเพื่อ
เผื่อแผ่ ใครเจ็บป่วยก็รักษา

นอกจากนิทานบทขับร้องสำหรับเด็ก
และเด็กใหญ่แล้วท่านยังทรงประพันธ์บทละคร
เป็นหลายบท เพื่อให้เด็กเรียนแสดงในงาน
ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่นี้คือในงานอนุกาชาด ซึ่ง
ก็ทรงแต่งให้ คล่องจอง กวีวัตถุ ประสงค์ของ
งาน และแทรกคุณธรรมคติอย่างดี เมื่อฟัง
แล้วไม่เบื่อ รับหลักธรรมไปโดยไม่รู้สึกตัว
จะเห็นว่านอกจากความรู้ในด้านอักษรศาสตร์
แล้วทางด้านอนามย์ และวิทยาการสมัยใหม่

ก็ทรงทราบ และนำมาดัดแปลงให้เป็นนิทานประเภทเทพนิยายได้เป็นอย่างดี ซึ่งยอมทำให้เด็กชอบและยินดีฟัง ซึ่งก็ยอมรับแนวคติธรรม และความรู้โดยไม่รู้ตัว ตัวละครก็เป็นประเภทตัวละครดมคติเป็นส่วนใหญ่ประกอบโดยที่รู้จักไม่ยาวนาน ใช้คำศัพท์ที่ไม่ยากเข้าใจง่าย.

ถึงแม้ว่าบทละครเหล่านี้ทรงนิพนธ์มานานแล้วเกือบ ๒๐ ปี แต่เห็นว่ายังทันสมัยอยู่ อาจใช้ได้จนได้ในปัจจุบัน แต่ถ้ามีการพิมพ์ใหม่และแก้ไขการใช้ตัวอักษรเดี่ยวเพราะบทละครเดิมพิมพ์ในสมัยสงคราม ภาษาที่ใช้เป็นภาษาหนังสือที่ตัดตัวอักษรบางตัว ทำให้เด็กอ่านเข้าใจความหมายไม่ได้ตลอด ถ้าแก้ไขแล้วก็นับเป็นบทละครที่ดีนัก และแทรกความคิด คติธรรมอย่างดี

สำหรับชาตกท่านก็ เอามาประพันธ์เป็นบทละคร คือเรื่องพระสุวรรณดาม ออกจำหน่ายเพื่อช่วยคนตาบอด และได้นิพนธ์บทร้อยกรองภาษาอังกฤษไปด้วย และเพื่อให้ชาวต่างประเทศเข้าใจเรื่องชาตกของไทยดียิ่งขึ้น.

นิยายเรื่องยาวที่มีชื่อเสียงได้แก่เรื่อง
“เจ้าชายกับยาก” ทรงแปลมาจาก
The Prince and the Pauper ของ Mark
twain สนุกน่าอ่าน มีเนื้อเรื่อง
ย่อ ๆ ว่า

ทอม แคนทรี เกิดในวันเดียวกันกับวัน
ประสูติของเจ้าชายเอ็ดเวิร์ดที่ รัชทายาท
ของประเทศอังกฤษ ทอมเป็นเด็กขอทานที่
ยากจน อาศัยอยู่ในถิ่นที่สกปรกและแออัด
แต่มีความใฝ่ฝันที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย
เขาคิดถึงราชสำนักขึ้นโดย สมนึกตัวเองเป็น
เจ้าชายและเด็ก ๆ เพื่อนขอทานเป็นมหาดเล็ก
และนายทหารทำพิธีต่าง ๆ เหมือนที่ได้อ่าน
พบในหนังสือของบาทหลวงแอนดรูว์ ซึ่งช่วย
สอนหนังสือเด็ก ๆ น้อย ๆ ให้แก่ทอมเสมอ
วันหนึ่งทอมเดินเที่ยวขอทานไปจนถึงวัง
เวสต์มินสเตอร์ และได้พบเจ้าชายเอ็ดเวิร์ดซึ่ง
ออกมาหามทหารยามที่ทารายทอม ทอมได้
ตามเสด็จเจ้าชายเข้าไปในวัง เขาได้เล่า
เรื่องราวชีวิต ความเป็นอยู่ของเขาเรื่องการ
เล่นสนุก ๆ ตามประดาเด็กจน ๆ ซึ่งเจ้าชาย
ไม่เคยรู้มาก่อนเลย จึงทรงพอพระทัยมาก

ถึงกับคิดว่า อยากจะแต่งตัวอย่างทอม เพื่อจะได้เดินดุก ๆ เช่นนั้นบ้าง เมื่อทอม ทูลว่า อยากได้แต่งตัวเหมือนพระองค์ก็ได้ทรงอนุญาตเปลี่ยนเครื่องทรง ของพระองค์ กับทอม และโดยเหตุที่เจ้าชายกับทอมมีรูปร่างหน้าตาคล้ายคลึงกันมาก เมื่อเจ้าชายในเครื่องแต่งกายมอม ๆ ของทอมเดินออกไป เพื่อจะลงโทษทหารยามที่หน้าประตูวัง ทหารยามจึงเข้าใจว่า เจ้าชายเป็นทอมจึงคบคิดเอา และไม่ยอมให้กลับเข้ามาในวังอีก แม้ว่าเจ้าชายจะทรงชี้แจงว่าพระองค์เป็นยุพราช ก็ไม่ยอมเชื่อกลับเบาระยะต่าง ๆ นานา และจับได้เจ้าชายให้ออกไปพ้นเขตพระราชวัง

เจ้าชายทรงดำเนินไปถึงวัดเกร์แพร์ ซึ่งพระบิดาได้ประทานให้เป็นที่พักอาศัยเด็ก อนาคตได้ตรัสบอกว่าพระองค์เป็นเจ้าชาย เพื่อหวังจะได้รับความช่วยเหลือ แต่เด็กเกร์แพร์เหล่านั้นกลับไม่เชื่อ และดุจดากพระองค์ไปให้หมากัด เมื่อได้พบการกระทำอันหยาบคายเช่นนั้น พระองค์ทรงดำริว่า ถ้าได้เป็นกษัตริย์จะไม่เพียงให้อาหาร และที่อยู่กับเด็กอนาคต แต่จะได้รับการศึกษาด้วย เพื่อจะได้เป็นคนที่มีใจสุภาพ

ในที่สุดเจ้าชายได้พบกับ จอน แคนทิบิดาผู้โหดร้ายของ ทอม ซึ่งเข้าใจว่าเจ้าชายเป็นบุตรชายของคน จึงพากลับบ้านและทุบตี เพราะขอทานไม่ได้ โดยไม่ยอมฟังคำดำริว่าพระองค์เป็นเจ้าชาย เนทและแนนฟีสาวทอมก็เข้าใจเช่นเดียวกัน เธอคิดว่าน้องชายอ้างตัวเป็นเจ้าชาย ก็เพราะว่าเสียสติ มีแต่แม่ของทอมคนเดียวที่สงสัยว่า เจ้าชายไม่ใช่ทอมตัวจริง เมื่อเห็นเจ้าชายคืนสติใจง่าย และเวลาดตกใจก็ไม่ได้ยกมือขึ้นป้องกัน โดยหันฝ่ามือออกข้างนอก ซึ่งเป็นนิสัยของทอมที่แกเคยเห็นเสมอ

ด่วนทอม แคนทิโนเครื่องทรงของเจ้าชาย เขาได้ปฏิเสธต่อผู้ที่เข้ามาทำความเคารพว่าเขาไม่ใช่เจ้าชาย แต่ไม่มีใครยอมเชื่อ แม้พระบิดาของเจ้าชาย เด็ดเอ็ดซาเบทฟีสาว เด็ดเจนเกรย์ถูกปลุกนงกก็เข้าพระทัยว่าทอมคือเจ้าชาย เมื่อทอมมีท่าทางผิดแปลกมิได้ประพฤติดนเป็นเจ้าชาย จำพระราชบิดาชนบธรรมเนียมประเพณี พระราชกรณียกิจ และพระราชบัญญัติที่พระบิดาพระราชทานให้ไปได้ ก็คิดว่าเจ้าชายเสียสติ จึงพยายาม

แก้ไขอย่างดี ซึ่งทำให้ทอมคุ้นเคยกับชนบทรวมเนี่ยมประเพณีมากชน - และวางตัวเกือบเหมือนเจ้าชายตัวจริง และเมื่อพระราชบิดาของเจ้าชายสวรรคต ทอมก็ได้เป็นกษัตริย์แทน เขาได้ทำหน้าที่ของกษัตริย์โดยได้รับคำแนะนำของเจ้าคุณเฮอฟอร์ด ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ ทอมได้ตั้งปด้อยชายคนหนึ่ง ซึ่งถูกกล่าวหาว่าวางยาเบื่อประชาชน และจะถูกประหารชีวิต แต่ทอมจำได้ว่าได้เคยเห็นชาย คนนี้ ช่วยคน ตกน้ำ ในวันที่เขาถูกตีหนักจนจำวันเวลาได้ และเป็นเวลาเดียวกันกับ ที่ชายคนนั้น ถูกกล่าวหาว่า ทำผิด ทอมได้ซักถาม หญิงแม่ลูก ที่ ถูก กล่าวหา ว่า เป็นผู้ทำให้เกิดพายุพัดบ้านเรือนพังทลายโดยการถอดลูกเท้า จึงตั้งให้หญิงนั้นทำพายุให้ดู ถ้าทำได้จะปล่อยไป หญิงนั้นปฏิเสธว่าทำไม่ได้ ทอมจึงตัดสินใจปล่อยไปทั้งแม่ลูก เพราะ ถ้า หญิง นั้น ทำให้เกิดพายุได้จริง ก็ คงจะทำให้ดูแล้ว เพื่อช่วยชีวิตตนเองและลูก การ ตัดสิน ความของ ทอม ทำให้ พวก ขุนนาง เคารพยำเกรงในตัวเจ้าชายปลดอมมากขึ้น

ในขณะที่ทอมใช้ ชีวิตอยู่อย่างสบายใน

ตำแหน่งของเจ้าชายนั้น เจ้าชายเอ็ดเวิร์ดกลับได้รับความทุกข์ยาก ต้องระเห่ร่อนไป เพราะ จอน แคน ทิพา ครอบ ครว อพยพ หนีไป โห้ฐานฆ่าบาทหิดวงแอนดรู ที่เข้ามาห้ามไม่ให้ทำร้ายเจ้าชาย ขณะที่อพยพเป็นเวลาเดียวกันกับพระราชบิดาสวรรคต เจ้าชายหนีจอน แคนทิไปที่ศาลาพิลฮอด ประกาศว่าพระองค์เป็นเจ้าชาย ซึ่งจะได้เป็นกษัตริย์แต่ไม่มีใครเชื่อ กลับจะทำร้ายเอา แต่มักทหาชายคนหนึ่งชื่อ ไมดล์ แชนดอนมาช่วยไว้ และเมื่อเจ้าชายบอกกับไมดล์ว่าเป็นกษัตริย์และวางพระองค์เป็นเหมือนเจ้า ก็เข้าใจว่าเป็นเด็กดีไม่ดี แต่ด้วยความดั่งดาร์จึงไม่เชื่อ และทำตามเป็นเหมือนทหารคนสนิทคอยรับใช้ เจ้าชายทรงพอพระทัยมาก และเพราะไมดล์ได้ช่วยเหลือพระองค์ จึงได้บอกอนุญาตให้ไมดล์ขอสิ่งที่ต้องการได้ เจ้าชายทรงอนุญาตและตั้งให้ไมดล์เป็นอัศวินขุนไมดล์แชนดอน

จอน แคนทิ ตามมาจนพบเจ้าชายและถ่อถวงไปใน ขณะที่ไมดล์ ออกไปซื้อ เสื้อผ้าให้ เจ้าชายตกไปอยู่ในพวกคนขอทาน พวกนักเดงโต ได้เห็นคนที่ถูกกฎหมายดงโห้

อย่างโหดเหี้ยม เช่น ถูกตัดหู ถูกเห็ดกร้อน
 นาน ถูกเขี่ยน ถูกเอาเข้าคุก จึงคิดว่า
 จะ เด็ก กฎหมาย เหล่า นั้น เพราะเป็น กษัตริย์
 กับถูกเขาระเบียดอีกเช่นเคย พระองค์ได้หลบ
 หนีออกไปจากพวกคนขอทาน และได้ไปพัก
 แรมกับหญิงหม้าย ซึ่งได้กรุณาให้อาหาร
 แก่เจ้าชาย แต่แล้วต้องหลบไปจากที่นั้นอีก
 เพราะจนแค้นติดตามมา พระองค์ได้พบกับ
 ฤษัฏ์ที่ทาตนาเป็นมิตรกับพระองค์ แต่เมื่อ
 ทราบว่าพระองค์เป็นกษัตริย์ ตกตอนกลางคืน
 จะฆ่าพระองค์เสียด้วยความแค้นที่ คำนวณของ
 ตนได้ถูกกษัตริย์องค์กษัตริย์ทำตาย แต่พวกคน
 ขอทานได้เข้ามาดักพาเจ้าชายไปได้ เจ้าชาย
 ก็จำต้องขอทานไป ไม่ยอมชะโมย แต่กลับ
 ถูกพวกหัวชะโมย ชะโมยของมาให้ จึงถูก
 จับ และกลับได้พบกับไมดล์อีกไมดล์ช่วย
 ให้เจ้าชายหนีได้ ไมดล์พาเจ้าชายไปยังศาลา
 เชนคอน ซึ่งเขามีสัตว์ที่จะครอบครอง แต่
 เซอร์ฮิวด์น้องชายของเขา ซึ่งโกงมรดกของ
 เขากับอิตริภรรยาเซอร์ฮิวด์ ซึ่งครั้งหนึ่งเคย
 เป็นคนรักของไมดล์ กลับปฏิเสธว่าไม่ใช่
 ไมดล์ตัวจริง ไมดล์และเจ้าชายจึงถูกจับไป

และในคุณ^๕เองช่วยให้กษัตริย์พบกับความไม่
 เป็นธรรมดาต่าง ๆ เช่นหญิงผู้ได้รับเป็นมามกะ
 ในทางศาสนาถูกเผาทั้งเป็น หญิงซึ่งชะโมย
 ฆ่าจากข้างทอ จะถูกแขวนคอ ชายคนหนึ่ง
 ถูกกล่าวหาว่าชะโมยฆ่า เมื่อไม่มีข้อพิสูจน์
 กลับถูกปรับปรับว่า จำคุกในราชอุทยาน
 และจะต้องถูกประหารชีวิต ชายหนุ่มที่จับ
 เหยียดหนีมาได้แต่ถูกกล่าวชะโมย หมอกฏ
 หมายที่เขียนใบปลิวคดีความหาเดนาบดถูกทำ
 โทษตัดหู ถูกปรับ ถูกเอาตราตีแบบแค้น
 และจำคุกตลอดชีวิต กษัตริย์กรวมมากใน
 เรื่องเหล่านี้ และปรารถนาที่จะพระราชทาน
 มหากรุณาแก่คนเคราะห์ร้าย

ในขณะที่ไมดล์ถูกตัดดินความ เอ็ดเวด
 ได้อ้างว่าไมดล์เป็นมหาดเล็กของพระองค์ จึง
 ถูกลงโทษเขียนครึ่งโหด แต่ไมดล์ยอมรับ
 โทษแทน จึงทรงตั้งให้เป็น เอิร์ด

เมื่อไมดล์พ้นโทษ กษัตริย์ดำริให้ไมดล์
 พาพระองค์มาดอนดอน และทั้งสองก็ได้พลัด
 กันอีกครั้ง ฝ่ายทอมแคนทิ ซึ่งเคยชินกับ
 ชีวิตในวัง และพิธีการต่าง ๆ บัดนี้
 เขาหมด ความกระอัก กระอ่วน ที่ตนเองไม่ใช่
 กษัตริย์แท้ เขาดำเนินถึงเจ้าชายที่หายไป

ดื่มแม่และพ่อแล้ว แต่เขายังเป็นคนมีเมตตา
อ่อนหวาน เข้มแข็ง ในกรณียกิจต่าง ๆ
จนกระทั่งถึงวันทำพระราชพิธีอภิเษก ขณะที่
เข้าขบวนแห่ ทอมได้พบกับแม่ เขาได้ยกมือ
ขึ้นบึ้งหน้า หันฝ่ามือออกเป็นท่าที่เคยทำ
จนเป็นนิสัย แม่จึงจำทอมได้ เข้ามากอด
ลูบเขา และเรียกตุ๊ก ทอมเกือบจะปฏิเสธ
ไปว่าไม่รู้จัก แต่เมื่อได้เห็นทหารนุดตาก
แม่ออกไป ก็เกิดความระอายใจ หมดความ
เหิมเหือทะเยอทะยาน และเมื่อพระอภิบาล
พูดเตือนหึงนั้ว่า เป็นเหตุทำให้เขาดูไม่
เป็นความดีช เขาก็พูดออกมาว่าหึงคนนั้น
เป็นแม่ของเขาเอง.

เมื่องานราชาภิเษกได้เริ่มขึ้น กษัตริย์
ที่แท้ ซึ่งพลัดกับไมดด้ และได้แอบหลบเข้ามา
อยู่ในโบสถ์ได้เข้มาร้องห้ามไม่ให้สวมมงกุฎ
แก่ทอม ทหารจะจับพระองค์แต่ทอมกลับ
ห้ามไว้ และบอกว่าพระองค์เป็นกษัตริย์ไม่ใช่
เขา ทุกคนต่างตกตังเมื่อเห็นทงต้องเหมือน
กัน เจ้าคุณอภิบาลทรงซักถามทงเรื่องใน
พระราชวังซึ่งพระองค์ทรงตรัดคอบได้ถูกต้อง
แต่เมื่อถามถึงพระราชดัณิกรที่หายไป พระ

องค์จึงบอกให้แต่บอกผิดที เมื่อพูดถึงรูป
ร่างของพระราชดัณิกร ทอมกนกกร และ
เตือนกษัตริย์ให้ นกถึงวนทได้พบกัน ครั้งแรก
กษัตริย์จึงจำได้ และเมื่อบอกให้ไปค้นหา
ก็ไดคังทบอก ทุกคนจึงยอมรับพระองค์เป็น
กษัตริย์ที่แท้ และจะจับทอมทำโทษ แต่
กษัตริย์ได้ทรงห้ามไว้ เพราะถึงอย่างไรทอม
ก็ได้ช่วยให้พระองค์กลับเป็นกษัตริย์โดยเตือน
ให้ถึงถึงที่เดิมของพระราชดัณิกร

เมื่อได้เป็นกษัตริย์แล้ว เจ้าชายเอ็ดเวิร์ด
ได้ให้ยศแก่ไมดด้ เช่นคนซึ่งไดค้นหาจนพบ
ไข่มุมบรรดาคักดีเป็นเฮอร์ดแห่งเคนท์ และมี
ดัทชิ่ง นังตง หน้า พระทงน ได้ดืบ ถึงคนในตฤต
ด้วย ต่อมาเฮอร์ดแห่งเคนท์หรือไมดด้ได้แต่ง
งานกับอัคริ ภรรยาของฮิดันนั้ปรักฏว่าถูก
เซอร์ฮิดันนั้บังคับให้ปฏิเสธว่าไม่รู้จักไมดด้ มี
ฉะนั้นจะฆ่าไมดด้เสีย ส่วนเซอร์ฮิดันนั้ถูกปลด
จากตำแหน่งและทงภรรยาไปต่างประเทศมีช้
ก็ตาย กษัตริย์ทรงโปรดคนเคราะห์ร้ายที่พบใน
คุกให้พ้นโทษทงหมด และดงโทษข้าราชการ
ที่เขียนหลังไมดด้

ดำหรับ ทอมแคนท นัน ทรงพอพระทัย

ปกครองบ้านเมือง ด้วยความเมตตากรุณา จึงอุปถัมภ์ให้เป็นคนสำคัญ ของ คณะกรรมการให้การรักษาพวกเด็กอนาถา และโดยที่ทอมเคยเป็นพระเจ้าแผ่นดิน จึงยกย่องให้แต่งตั้งยศ ไม่เหมือนคนอื่น ได้รับความเคารพนบ ได้อำนาจของมกุฎทำนุบำรุงเกียรติให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งทำให้ทอมดีใจมาก เขาจึงกลับไปหาแม่และเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้แม่และพี่สาวฟัง และ เพราะ เหตุที่ พระเจ้า เอ็ดเวิร์ด ได้ ประดับความทุกข์ยากลำบาก ด้วยพระองค์เอง จึงทรงปกครอง บ้านเมือง ด้วย ความ เมตตา กรุณา อย่างดีที่สุด ฯ

นิยายเรื่องเจ้าชายกับยาจกนี้ เป็นเรื่องที่ Mark Twain เขียนขึ้นโดยได้ฟังเรื่องราวที่เล่าต่อ ๆ กันมาตั้งสามร้อยปีกว่า เรื่องนี้จึงอาจจะเป็นประวัติศาสตร์ทั้งเป็นตำนานหรือเป็นนิยายก็ได้ ท่านหญิงพิจิตรจิราภา ได้ทรงแปลและเรียบเรียงออกเป็นภาษาไทย ใน พ.ศ. ๒๔๔๔ เนื้อเรื่องสนุก น่าอ่าน แสดงให้เห็นถึงความยากต่าง ๆ ของชีวิต ๒ แบบ แบบกษัตริย์

และแบบขอทาน ในเรื่องนี้มีการผจญภัย ความยากจน ความทารุณเหี้ยมโหด ความเมตตากรุณา การเสียสละ และมี ขบขันบางตอน ทำให้เรื่องน่าอ่านยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีถ้อยคำบางตอนที่น่าฟัง เช่น ตอนที่ไมลส์ยอมถูกเขี่ยแทนเจ้าชาย เจ้าชายแต่งตั้งให้เฮนดอนเป็น เออร์ลเฮนดอนตอบรำพึงในใจว่า “เออ เราถูกขบถตัวเสียงามเทียว เป็นขุนนางลม ๆ แล้ง ๆ แห้งนครในความฝัน และเงาของเอิร์ล ตำแหน่งสูงลิ่วสำหรับผู้ไม่เคยรับ บรรดาศักดิ์สิ่งนี้เอง แม้ไม่มีค่าเลย เราก็นับว่ามีค่ามาก เพราะความรักของผู้ให้เกียรติที่ไม่จริงเหล่านี้เป็นผู้มีอำนาจปราศจากมณฑล และดวงใจบริสุทธิ์ และให้โดยมิได้ขอร้อง ยิ่งดีกว่าเกียรติยศจริง ๆ ที่ได้มาจากความเป็นทาส และความโลภ อยากได้อำนาจ”

เรื่องนี้เหมาะมากสำหรับเด็กชั้นโต คือชั้นมัธยมตอนปลายขึ้นไป เพราะถ้อยคำบางตอนก็ยากเกินไปสำหรับเด็กเล็ก ชื่อก็เป็น

ภาษาอังกฤษ จำค่อนข้างยาก เนื้อเรื่อง
ค่อนข้างยาว สำหรับเด็กชั้นเด็กคือชั้นประถม
อาจจะเดาให้ฟังเป็นตอนๆ จะเหมาะมากกว่า
เด็กชั้นมัธยมต้นที่สนใจ พอจะอ่านได้

สรุปแล้ว เรื่องเจ้าชายกับยาจก เนื้อ

เรื่องตลกมาก เหมาะกับเด็ก คณะละคร
วิทยุถึงกับได้นำมาดัดแปลง เป็นนิทานสำหรับเด็ก
เด็ก ในตอนเช้าวันอาทิตย์ โดยเปลี่ยนชื่อ
ตัวละครเสียใหม่ เป็นชื่อไทย แต่มิได้บอก
ด้วยว่าดัดแปลงมาจากเรื่องของใคร.

“โรคปวดหัว”

วิเชียร ไชยคุปต์

ตัวละคร

บรรณารักษ์ห้องสมุด

คุณนายผู้ว่าราชการ

คุณนายศึกษานิเทศ

คุณนายนายอำเภอ

สุภาพสตรี

นักเรียน

ชายชเฒ่า

ศึกษานิเทศจังหวัด

นางห้องสมุดประชาชนแห่งหนึ่ง มีชั้นวางหนังสือ โต๊ะอ่านหนังสือ แจกัน โต๊ะ

บรรณารักษ์ (มีป้ายแจ้งยืมหนังสือติดอยู่)

บรรณารักษ์ เอ! นึกตามโม่งเข้าแล้ว ท่านว่าจะให้คนชนเก่าขึ้นมาตั้ง งานก็เสร็จแต่หัวค่ำ ทำไม่จึงยังไม่เอามาตั้งก็ไม่รู้ แล้วเรา

จะเอาอะไรให้คนอ่านหนังสือ

แน่จริง

(จัดชั้นหนังสือ บัดโต๊ะไปพาด)

นักเรียนหญิงคนหนึ่ง เข้ามา

ดูชั้นหนังสือ)

บรรณารักษ์

หนูจะอ่านหนังสืออะไรคะ นิทาน

เวลาดนี้เคยอ่านหรือยัง จอน

กับแดงนี่ก็สนุก

นักเรียน

ดิฉัน เรื่องอะไรก็ได้ที่พึด

ว่าหนูควรจะอ่าน เมื่อไรที่จะ

ได้อ่านอีกล่ะคะ หนูชอบฟัง

พี่เล่าสนุกดี หนูยังคิดใจเรื่อง

ต้มบักเม็ดมะขามอยู่เลย

บรรณารักษ์

ไว้มืออะไร พี่จะปิดประกาศไว้

นะคะ วันไหนหนูยืมหนังสือไป

อ่านก่อนก็แล้วกัน มาเซ็นยืม

ที่นี้ช๊ะ (พาไปเซ็นยืมที่โต๊ะ
บรรณารักษ์ นักเรียนได้หนังสือ
แล้วก็เดินออกไป)

สุภาพสตรี

(เดินเข้ามาดูหนังสือที่ชั้นแล้ว
เดินไปตามบรรณารักษ์) นี่
คุณ เรื่องของดอกไม้สดมี
ไหมคะ ฉันอยากอ่านดึกเล่ม
คุณช่วยเลือกให้ที

บรรณารักษ์

มีค่ะ เชิญที่นี้ช๊ะ (ชี้ที่กล่อง
บนโต๊ะพูดว่า) คันที่นี้
ช๊ะ ความจริงต้องมีบัตร

นะคะ คุณจะได้อ่านหนังสือ
แต่ที่นี้จ้ะ หวัดเรายังไม่ไต่บ
ประมาณ ดินนี้จึงใช้กล่องนี้
แทน ก็พอใช้ได้หรอกค่ะ นี่
ใจค่ะ คุณต้องการเรื่องของ
ดอกไม้สด คุณก็มาคันที่
บัตรผู้แต่ง ดอกไม้สดนี้เป็น
นามปากกา คุณต้องทราบ
นามจริงเสียก่อน คือ ม.ด.

บุบผา นิมมานเหมินทร์ คุณ
ก็คันที่บัตร ผู้แต่งว่า บุบผา

สุภาพสตรี

บรรณารักษ์

สุภาพสตรี

บรรณารักษ์

นิมมานเหมินทร์ เพื่อให้คน
สะดวกและเร็วขึ้น คุณก็ดูที่
ตัว “บ” ซึ่งเป็นอักษรย่อของ
บุบผา คุณก็จะได้เรื่องของ
ดอกไม้สด นี่ใจค่ะ มีหลาย
เรื่องของดอกไม้สดทั้งนั้น คุณ
จะต้องการเรื่องอะไร มี นิจ
ผู้ดี นี่แหละโลก ชอบไหมคะ
(บรรณารักษ์เดินไปหยิบหนังสือ
นี้แหละโลกมาให้)

(พลิกหนังสือดู) ดัชนี คงสนุก
นะคะ

สุภาพสตรี เป็นนวนิยายชีวิตที่
เข้าถึงความเป็นอยู่ของครอบครัว
ที่ทันสมัยของผู้หญิงถึง ๔ คน
และพูดถึงคุณสมบัติของหญิง
ที่ชายคาดหวังใจเด็กเป็นคู่ชีวิต
คุณลองไปอ่านดูเถิดค่ะ เรื่อง
ของดอกไม้สด คุณจะไม
ผิดพลาด

ยืมได้ก็วันละ

๓ วันค่ะ เชิญมาเซ็นยืมที่นี้ช๊ะ

(ดูภาพสัตว์เข็นยืม แล้วถือ
หนังสือเข้าโรง มีชายขมา
เดินโซเซเข้ามา เขามือเท้า ชายขมา
โตะบรรณารักษ์)

ชายขมา

(เสียงอ้อแอ้) เกาอ้ายไปไหน
หมดละคุณ จะให้หนังสือ

บรรณารักษ์

(ยืม และยกเก้าอี้ของตัวมา
ให้นั่ง) เชิญนั่งสิคะ ต้องขอ
โทษเพราะฉันทานเก้าอี้ท่านขม
ไปงานชนบ้านใหม่ แต่เดี๋ยว
ก็คงจะเอามาดัง คุณจะขอยืม
ไปอ่านที่บ้านก็ได้ค่ะ

ชายขมา

งั้นรี แล้วทำยังไงจึงจะขอยืม
ได้ละ

บรรณารักษ์

สมัครเป็นสมาชิกเสียก่อน โดย
ชำระเงินค่าบำรุงเป็นรายเดือนๆ
ละ ๒ บาทเท่านั้นคะ แล้วเงิน
นี้ฉันก็นำไปซื้อหนังสือมาให้
อ่านทันที ไม่ใช่จะเอาไปใช้
ส่วนตัวหรอกคะ คุณมาขอ
ยืมหนังสือไปอ่านสนุกดีกว่าไป
เที่ยวตลาดอีก มีหนังสือ

หลายเรื่องนะคะ สำหรับคุณ
หนูและคุณผู้หญิงก็

(ฟังบรรณารักษ์พูดพาด อ้อ
อ้อ อ้อ ไปตามเรื่อง) ตามใจ

จะให้เป็นสมาชิกก่อนก็เห็น
(บรรณารักษ์ยื่น ใบสมัคร ดัง
ให้กรอกชื่อ และที่อยู่)

บรรณารักษ์

ขอบคุณคะ อีกเจ็ดวันคุณมา
รับบัตรประจำตัวสมาชิก ได้
นะคะ

(ชายขมาพยักหน้าเหงื่อเหงะ
แล้วโซเซออกไป ส่วนกับ
ดูภาพสัตว์ต้อง คนเดินคุย กัน
เข้ามา)

คุณนายคึกษา

แหม ! งานบ้านท่านเมื่อคืนนี้
สนุกจังนะคะ คนแต่งตัวกัน
ด้วยสวย คุณจันทรงแกล้ง
หน้าเตี้ยด้วยเชียว อีชนักระ
ซิบถาม แกลบออกมาขอยืม
หนังสือ วิธได้ริมความงาม ที่นี้
จึงต้องรีบมาแต่เช้า

คุณนายอำเภอ

อย่างนั้นเด้อ ดิฉันก็คิด

ใจ ฮื่อแซ เมื่อคืนนี้ ถ้าจะ
 ค้าหาตำรากับข้าว คุณเขา
 ยิงบ่นอยู่ว่า หมูนกกับข้าวที่
 บ้านไม่ค่อยอร่อย เรายังไม่
 ว่าจะทำอะไร เคยเกิดไปหา
 กินที่บ้านอินต๊ะก็แย่นะ ดอง
 เอาตำราไปทำตุ๋นถ้าจะดี
 (หันไปทางบรรณารักษ์) มี
 ตำรากับข้าวใหม่นี้...

บรรณารักษ์ มีค่ะ (บรรณารักษ์ทำท่าจะไป
 หยิบให้ แต่คุณนายอำเภอ
 ปราดไปทักคุณหญิงด้อยก่อน)

คุณนายอำเภอ ไม่ต้อง ไม่ต้อง ฉันหยิบ
 เองได้ (หันไปทางคุณนาย
 คึกษา) มาซิคะ ช่วยกันเลือก
 (ต้องคนช่วยกันหรือคนหนึ่งถือ
 ตุ๋นเล่มนั้น หยิบเล่มนี้ ดูภาพ
 ด้ตรอกผู้หนึ่งเดินเข้ามา ต้อง
 คนยกมือไหว้)

คุณนายคึกษา ท่านไปไหนมาคะ
 คุณนายผู้ว่า ไปตลาดมา เห็นห้องสมุดเปิด
 การ ถึงแะมาดู ว่าจะหาหนังสือ
 อ่านสักเล่ม

คุณนายคึกษา เอาซิคะ ดิฉันจะเลือกให้
 คุณนายอำเภอ (คุณนาย ๓ คน ก็ช่วยกันค้น
 ค้นใหญ่ พูดว่า เล่มนั้นเรื่อง
 อะไร เล่มนี้เรื่องอะไร เอา
 มาซิให้คุณนายผู้ว่าราชการ
 และไปยกเอาของ บรรณา
 รักษ์มาให้หนึ่ง บรรณารักษ์
 ยืนตั่ง)

บรรณารักษ์ ท่านต้องการหนังสืออะไรบ้าง
 คะ

คุณนายผู้ว่า ข้างเถะ ๒ คนนั้นเขาหาให้
 การ แล้ว

(คุณนาย ๒ คน ช่วยกันหยิบ
 เล่มโน้น เล่มนี้ ค้นจนหนังสือ
 ดม้หมด และเลือกเอามาให้
 คุณนาย ๔ เล่ม และเลือก
 ของตัวคนเถะ ๒ เล่ม แล้ว
 ทำท่าจะเดินออกไป)

บรรณารักษ์ ประทานโทษค่ะ เชิญใช้นม
 ที่ก่อน

คุณนายอำเภอ เอะ ! ต้องใช้นะไรกัน
 คุณนายคึกษา ใช้นะไรกัน ไม่ต้อง

หรือ ก็นั่นนี่คุณเขา
ควบคุมอยู่ อีนันยังเคยให้เด็ก
มาเอาเลย ไปเถอะคะ

(ชวนกันเดินออกไป บรรณา
รักษ์จัดหนังสือซึ่งดมอยู่)

บรรณารักษ์ ถ้าเรามีตำราอย่างคุณนายนี้
ก็คงปวดหัวตาย เจ้านายมา
เห็นเราอย่างนี้คงเอ็ดตามเคย
คึกษาธิการ (เข้ามา มองเห็นหนังสือดม
ระเนระนาด ทำดีหน้าไม่ชอบ
ใจ)

นี่บรรณารักษ์! จนด้ายบ้านนี้
แล้ว หนังสือทำไมยังดมระเน
ระนาดอยู่ คุณมันทำอะไรอยู่
งานการของตัวไม่รู้จักทำ แก้อ
ยังเก้อ หายไปไหนหมด

บรรณารักษ์ หนังสือมันยุ่งเพราะตำราอีกคัน
คะ เก้าอี้ของท่านเมื่อคืน
ขอยืมไป

คึกษาธิการ คุณทำไมไม่รู้จักหาวิธีแก้ไข
สอนให้เขารู้จักหยิบหนังสือให้
ดี ๆ ดี ให้ไปอบรมมาแล้วนี่

น่าจะปรับปรุงให้ได้ อย่าง
นี้กัน คัดเงินเดือนด้วย
เป็นใจ

บรรณารักษ์ ดินนี้ก็ขอร้องและจะอธิบายวิธี
กันหนังสือ แต่เขาก็ไม่ฟังนี่คะ
คึกษาธิการ อืม ใครนะที่ช่างถือคั่น

บรรณารักษ์ (อึกอึก ๆ) คุณนายของท่านคะ
คึกษาธิการ เหนอ ! (เอามือกุมศีรษะ เดิน
ออกไป)

บรรณารักษ์ (หันมาทางคนดู) นี่แหละคะ
โรคปวดหัวของดิฉัน ซึ่งเป็น
อยู่เดิมอ ท่านมียาที่จะรักษา
ดิฉันไหมคะ กรุณาบอกดิฉัน
ด้วย

(ปัดม่าน)

(ดูเหมือนจะเป็น ขรรหมเนียมในการ อบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนที่ว่า พอ
ถึงวันปิดการอบรม ผู้มาอบรมก็จะจัดให้มีการแสดงต่าง ๆ และในการแสดงนั้น จะมี
ละครสั้น ๆ หนึ่งเรื่อง ซึ่งท่านหัวหน้ากอง

การศึกษาผู้ใหญ่อุปไว้สั้น ๆ ว่าเป็น “ละคร
ด้ออาจารย์” ละครบั้น ความจริงก็ไม่ใช่
ไปในทาง “ด้ออาจารย์” นัก หากเป็นการ
เปิดความอดใจมากกว่า

รายนามผู้แสดงละครเรื่อง “โรคปวด
หัว” มีดังนี้ คือ วิเชียร ไชยคุปต์ (พระ

นคร) สุรีย์ แสงแข (ตราด) ตูดา สาย
สวรรค์ (ชัยนาท) อนงค์นาถ โรจนวิฑิต
(นครนายก) บุญถม เขื่อนปรีชา (นครปฐม)
เกษร พุดตาตอง (ตาก) ดำรง โท่งเกษร
(ปทุมธานี) และ สมร ตูทธิธรรม (กาญจน
บุรี) (ต้องท่านข้างท้ายเป็นผู้ชาย—บ.ก.).

วรรณคดีไทยยุคสุโขทัย

สุทธิลักษณ์ อัมพวันศ์ รวบรวม



ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๑ จารึกกรุงสุโขทัย กรมศิลปากร ๒๕๐๐ ๒๐๐ หน้า

ชีวประวัติ ของพระเจ้า รามคำแหง มหา
ราช ผู้ทรงประดิษฐ์ตัวอักษรไทยขึ้นใช้เป็น
เริ่มแรก ชีวติความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ และ
อิสระของชาวสุโขทัยในครั้งกระโน้น เกียรติ
คุณของ พระเจ้า ราม คำแหง และอาณาจักร
กรุงสุโขทัย คือเรื่องราวซึ่งกษัตริย์ไทย
พระองค์นั้นโปรดให้จารึกไว้ในแผ่นศิลา ข้อ
ความโดยละเอียดของ ศิลาจารึก พระเจ้าราม
คำแหง ได้ดัดพิมพ์อยู่ในหนังสือเล่มนี้เป็น
จารึกหลักที่ ๑ และมีคำอธิบายประกอบ ผู้
อ่านจะได้รับความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรไทยสมัย
แรกเริ่ม และในเวลาเดียวกันก็เกิดความเพลิดเพลิน
ในตำนานวงศ์ ซึ่งประโยชน์อัน
ประกอบด้วยคำไทยแท้เป็นส่วนมาก มีข้อ

ความหลาย ตอนที่คนไทยแทบทุกคนจำได้ติด
ปาก เช่น “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว เจ้าเมือง
บ่เอาจกอบในไพร่ลู่ทาง” และ “ใครจัก
ใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า ใครจัก
ใคร่ค้าเงินค้าทองคำ ไพร่ฟ้าหน้าได้” เป็นต้น

หลักศิลาจารึกหลักนี้เข้าใจว่าทรงจารึก
ไว้ภายหลัง พ.ศ. ๑๘๒๐ ได้รับยกย่องเป็น
วรรณคดีเรื่องแรกของไทย ส่วนศิลาจารึก
หลักอื่น ๆ ที่ดัดพิมพ์อยู่ในหนังสือเล่มนี้ แม้จะ
เป็นของเก่าสมัยสุโขทัยเช่นเดียวกันก็ตาม เช่น
จารึกนครศรีธรรม จารึกวัดป่ามวง ๆ ฯลฯ แต่
ก็ไม่มีรหัสทางวรรณคดี

เรื่องนางนพมาศหรือตำหรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์
ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ พิมพ์
ครั้งที่ ๒ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร
๒๔๕๗ ๘๖ หน้า

สตรีผู้มีความรู้สูง ได้รับยกย่องว่าเป็น นักปราชญ์ เป็นคนแรกที่ประดิษฐ์โคลมอย (กระทง) รูปดอกบัว ซึ่งนิยมกันแพร่หลาย มาจนทุกวันนี้ มีตำแหน่งเป็นพระธนมเอก ของพระร่วงเจ้ากรุงสุโขทัย ซึ่งตามทาง ดันนิษฐานเข้าใจว่า ตรงกับ สมัยพระ เจ้าราม กำแหงมหาราช สตรีผู้นี้คือนางนพมาศ ธิตา ของพระศรีมโหสถ และนางเรวดี ต่อมาได้ เป็นที่ท้าวศรีจุฬาลักษณ์

หนังสือเล่มนี้เป็นอัตตชีวประวัติของนาง นพมาศ นอกจากจะเล่าประวัติของตนเองไว้ อย่างน่าสนใจแล้ว ยังได้แซกนิทานตลกขบขัน ไว้อย่างสนุกสนาน นอกจากนี้ได้พรรณนาถึง พิธีเก่า ๆ ของไทยสมัยกรุงสุโขทัยไว้ตามลำดับ เดือนเริ่มตั้งแต่เดือน ๑๒ พิธีจึงจะเปลี่ยนไปจน ถึงเดือน ๑๑ พิธีอาคัยุช และเล่าถึงขนบธรรมเนียม หน้าที ต่าง ๆ ของทาง ราชการ ฝ้ายใน ไว้ด้วย

สมเด็จพระม พระยาดำรง ราชนาภาพทรง กล่าวดันนิษฐาน ไว้ในคำนำว่า ถ้าจะพิจารณาถึงไฉนแล้ว น่าจะเป็นหนังสือที่แต่ง สมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง ในระหว่างรัชกาล

ที่ ๒ และที่ ๓ ซึ่งอาจจะได้เค้าเรื่องเดิมใน จำพวกหนังสือคำราพราหมณ์ แต่ถึงอย่างไร ก็ตาม “หนังสือเรื่องนางนพมาศนับว่าเป็น หนังสือสำคัญใน ภาษาไทยเรื่อง ๑.....แต่ เป็นเรื่องโบราณคดีซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จ พระจุลจอมเกล้าเจ้า อยู่หัวทรงนิยม ดังปรากฏอยู่ในหนังสือพระราชนิพนธ์ปีที่ ๑๒ เดือน

สุภาสิตพระร่วง ใน “ประชุมจารึกวัด พระเชตุพน” เล่ม ๒ โรงพิมพ์โสภณ พิพรรฒตนาคร ๒๔๗๒ หน้า ๓๗๒-๓๗๔

สุภาสิตไทยแท้แต่ดั้งเดิม คิดตรึงใจคนไทยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ พระร่วงเจ้าแห่ง กรุงสุโขทัย (เข้าใจว่าเป็นพระเจ้ารามกำแหง มหาราช) ทรงพระราช นิพนธ์ไว้ ต่อมาใน ชาวเมือง เป็นคำประพันธ์ชนิดร้อยสุภาพ แม้อายุของสุภาสิต จะล่วง มานาน แล้วก็ตาม แต่ก็ยังทันสมัยเสมอ เช่น “เป็นคนอย่าทำใหญ่” “โทษคนผิดรำพึง อย่าคิดถึงโทษท่าน” “อย่าหนีทาผู้อื่น อย่าคั่นยกยอตน และที่นิยมกล่าวกันอย่างแพร่หลาย เช่น “นี้

เขี้ยวขวาวางเรือ” “ปลุกไม้ครี้อยารูปร่าง
สร้างกุดยารูโรย” เป็นต้น

สุภาษิตพระร่วงหรือเรียกว่าบัญญัติพระ
ร่วงที่ตีพิมพ์อยู่ในหนังสือเล่มนี้ คัดจากจารึก
หลักหนึ่งซึ่งคิดไว้ ที่ผนังด้านใน ศาลาหน้าพระ
มหาเจดีย์หลังเหนือในวัดพระเชตุพน “มหา
วิทยาดัย” แห่งแรกในประเทศไทย เข้าใจ
ว่าจารึกนี้ยังคงมีอยู่.

ไตรภูมิพระร่วง (ไม่ปรากฏที่พิมพ์)

ร.ศ. ๑๓๓ (พ.ศ. ๒๔๕๕) ๒๔๔ หน้า

สวรรค์และนรกมีจริงหรือไม่? สวรรค์
นารีนรมย์เพียงไร และนรกน่าสยดสยองเพียง
ไหน เบרטรูปร่างเป็นอย่างไร ภูมิศาสตร์
และโลก ดันนิชฐาน ของคน สมัยโบราณ เป็น

เช่นไร คำตอบที่น่าทึ่งมีอยู่อย่างละเอียดใน
วรรณคดีเก่าแก่เรื่องนี้

เนื้อความส่วนใหญ่ของ “ไตรภูมิพระ
ร่วง” หรือ “ไตรภูมิถา” นี้เกี่ยวกับพุทธ-
ศาสนา ซึ่งผู้ทรงพระราชนิพนธ์ คือ พญาธิไท
กษัตริย์องค์ที่ ๕ ของวงศ์พระร่วงสุโขทัย ผู้
ทรงเชี่ยวชาญในพระพุทธรูปศาสนาได้ค้นคว้ามา
จากคัมภีร์ต่าง ๆ ถึง ๓๐ คัมภีร์ และทรง
พระราชนิพนธ์ขึ้นในราว พ.ศ. ๓๙๐๒

ความมุ่งหมายของหนังสือเล่มนี้ “ได้
เพื่อมีอรรถพระอภิธรรม และจะใคร่เทศนา
แก่พระมารดาท่าน อนึ่งจะใคร่จำเริญพระ
อภิธรรมโสด” นับเป็นวรรณคดีพุทธศาสนา
ที่เก่าแก่ที่สุดและน่าสนใจอย่างยิ่งของไทย.

ใคร? อะไร? ที่ไหน?



ผู้มาเยี่ยมสมาคม

เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๐๒ นี้ สมาคม

ได้มีโอกาสดำรงแขกผู้มีเกียรติ จากสมาคม
ห้องสมุดแห่งอเมริกา ท่านผู้^๒ คือ นายแจ็ก
ดาลตัน ประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์ของ
สมาคม^๒

นายแจ็ก ดาลตัน ได้เดินทางมาเยี่ยม
ประเทศต่าง ๆ ทางตะวันออก เพื่อดำรง
ดูว่า มีอะไรบ้าง ซึ่งประเทศเหล่านั้นต้องการ
ให้ช่วยเหลือ ดังคำขวัญที่คุ้นคือ เรื่องการ
สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศต่าง ๆ
ในขณะนี้

คุณคุณ ประภาวิวัฒน์ ประธานแผนก
วิเทศสัมพันธ์ และกรรมการของสมาคมอีก
หลายท่าน ได้ช่วยกันรับรองแขกผู้มีเกียรติ
ของเรา ได้มีการพาไปชมห้องสมุดต่าง ๆ
^๒ เติง นำมา ร่วมกับ บรรดาบรรณารักษ์ ห้อง
สมุดประชาชน ซึ่งมารับการอบรม ณ ครู-

ดัมมนาการ ร.ร. พญาไท และเลี้ยงอาหารเย็น
ที่แกรนด์ไฮเต็ล

สมาคมได้เจรจาหาบตามขอความช่วยเหลือ
สามข้อด้วยกัน คือ—

๑. ควรมีการส่ง บรรณารักษ์ไทยไป
รับการฝึกอบรม หรือฝึกทำงาน
ในห้องสมุดประเทศสหรัฐอเมริกา
เพื่อเพิ่มพูนความรู้กันทันสมัย
๒. ใครให้ได้มีทุนการศึกษาแก่ผู้สนใจ
ในวิชาห้องสมุด ไปทำการศึกษา
ปริญญาชั้นสูงในประเทศสหรัฐ
อเมริกา
๓. เป็นความ ปรารถนา ของ สมาคม
ห้องสมุดแห่งประเทศไทย ที่จะ
สร้างห้องสมุด ประชาชนตัวอย่าง
ที่ทันสมัยขึ้นในกรุงเทพ ฯ สัก
แห่งหนึ่ง และเรากำลังมองหาผู้
สนับสนุนในการนี้

ใคร ? อะไร ? ที่ไหน ?

๖๕

นายแจ๊ค ดาลตัน รับว่าจะนำข้อเสนอ
นี้สู่สภามหาวิทยาลัยแห่งสหรัฐอเมริกา เพื่อ
พิจารณาติดต่อกับสถาบันอื่น ๆ เช่น มูลนิธิ
ฟอร์ด สถาบันคาร์เนกี ฯลฯ พิจารณาให้
ความช่วยเหลือต่อไป

การอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุด ประชาชน

ในเดือนเมษายนที่ผ่านมานี้ กรมสามัญ
ศึกษา และสภามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย
ได้ร่วมกันทำการอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุด
ประชาชน จังหวัดต่าง ๆ รวม ๒๙ จังหวัด
การอบรมได้มีขึ้น ณ ศูนย์พัฒนาการ ร.ร.
พญาไท เป็นเวลา ๓๐ วัน

วิชาที่อบรมมีดังนี้ คือ การบริหารห้อง
สมุด การจัดหมู่หนังสือและการทำบัตรรายการ
การบริการต่าง ๆ ของห้องสมุด เวลาส่วนใหญ่
ใช้ไปในการเรียนและฝึกเกี่ยวกับบริการ
ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดของห้องสมุด บริการ
ต่าง ๆ ที่มีการสอนในปีนั้น คือ การดำเนินงาน
บริการตอบคำถาม การแนะนำหนังสือแก่
ผู้อ่าน การฉายภาพยนตร์ การจัดนิทรรศการ

ในด้านการบริหาร มีการเน้นนำหลักเรื่อง
การรักษาและซ่อมหนังสือ กับการประชา
สัมพันธ์ ซึ่งห้องสมุดต่าง ๆ ไม่ค่อยจะได้ทำ
ได้มีการสอนให้เขียนบทความวิทยุและหนังสือ
พิมพ์ด้วย

ปีนี้อาจารย์พิเศษเพิ่มขึ้นกว่าปีก่อน ๆ
หลายท่าน อาทิ เช่น อาจารย์นิลวรรณ
ปิ่นทอง นายกสภามหาวิทยาลัยวิชา
บทความในหนังสือพิมพ์ อาจารย์อุไรกร
บัณฑิตกุล เจ้าหน้าที่วิทยุศึกษา สอนวิธี
เขียนบทความทางวิทยุ อาจารย์สายดา
กาญจนานาถ เจ้าหน้าที่แผนกตกแต่งภายใน
ของศาลาอเมริกัน และอาจารย์กุศล ด้วงรยา
แห่งกรมสามัญศึกษา ช่วยกันสอนวิชา
นิทรรศการห้องสมุด อาจารย์วิบูลย์เพ็ญ ชัยปาล
บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ สอน
วิชาการดำเนินงาน

ปัญหาโกลาหลเป็นพิเศษในปีนั้นก็คือว่า
บรรดาผู้ที่มารับการอบรม (ยกเว้นสองท่าน)
ล้วนแต่เป็นสตรีและที่เป็นแม่ลูกอ่อน ต้อง
จากลูกเล็ก ๆ อายุ ๔ เดือน ๓ เดือน ก็มา
หลายราย เมื่อลูกตัวเกิดป่วยเจ็บ ต้องดา

กดับบ้านในวันเสาร์ อาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุด
ก็มีหลายราย

ผู้เขียนเพื่อในคราวนี้ คุณประเวศ ศรี-
พิพัฒน์ ผู้แปลเรื่อง ดูเธอร์ เบอว์แบงค์ เด็ก
ผู้พิเศษได้ นำ หนังสือ มา แจกแก่ ผู้มา รับการ
อบรม เป็นจำนวนห้าสิบเล่มด้วยกัน และ
องค์การผลิตภัณฑ์นมแห่งประเทศไทย ได้
นำเครื่องดื่มของไฟร์โมสต์มาช่วยวันละ ๕๐ ขวด
เป็นเวลาเจ็ดวัน ต่มาคมขอขอบคุณไว้
ณ ทนด้วย

คุรุสภากับห้องสมุด

ในการประชุมสมัยสามัญคุรุสภาประจำปี
๒๕๐๒ ซึ่งได้มีขึ้นในเดือนพฤษภาคมนี้ คุรุ-
สภาได้จัดให้มีหัวข้อ สำหรับ อภิปราย หัวข้อ
หนึ่งให้ชื่อว่า “การจัดและส่งเสริมห้องสมุด
และพิพิธภัณฑสถานของโรงเรียน” มีสมาชิกซึ่ง
เป็นศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ
และครูจังหวัดต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมอภิปราย
ประมาณ ๕๐ คน ผู้เป็นประธานการประชุม
คือ นายจรรยา ดั่งศิริ นายม้วน วุฒิปาก
เป็นรองประธาน นางสาวไข่มุกด์ มิตินทเดช

เดชาอนุการ หลวงสวัสดิ์ดิษฐ์ ศาสตราจารย์
อธิบดีกรมวิสามัญศึกษา และนางแม่นมาต
ชวลิต เป็นกรรมการที่ปรึกษา

นางสาวบุญเชื้อ องค์ประดิษฐ์ ได้เป็น
ผู้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวกับห้องสมุด
และพิพิธภัณฑสถานโรงเรียน จัดพิมพ์แจกสมาชิก
เพื่อเป็นทางนำในการอภิปราย ปัญหาที่
รวบรวมขึ้นจัดแบ่งออกเป็น ๔ หัวข้อใหญ่ คือ
หนึ่ง สถานศึกษาที่ควรจัดทำ และเครื่องใช้ สอง
หนังสือและนิเทศสาร สาม บรรณารักษ์
สี่ การเงิน

เมื่อสมาชิกได้แสดงข้อคิดเห็นต่าง ๆ แล้ว
อนุกรรมการซึ่งที่ประชุมแต่งตั้งขึ้น ก็ได้
รวบรวมทำเป็นข้อเสนอแนะแก่คุรุสภา เพื่อ
พิจารณาดำเนินการต่อไป ที่ประชุมใหญ่ได้
พิจารณาอนุมัติรับข้อเสนอนี้ ซึ่งมีดังต่อไปนี้
นี้ คือ.—

๑. ขอให้มื่อตราและตำแหน่งบรรณารักษ์โดยเฉพาะ
๒. ให้มี การ อบรม วิชาบรรณารักษศาสตร์ และให้ถือผลการอบรมเป็นหนึ่งชุดในการสอบวิชาชุดครู

ใคร ? อะไร ? ที่ไหน ?

๗๑

๓. ขอให้เพิ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์
ในหลักสูตร ร.ร. ปีกัดครุ
๔. ขอให้กระทรวง ศึกษาธิการ จัด
สรรเงินงบประมาณประจำ สำ
หรับสร้างและดำเนินการห้องสมุด
ในโรงเรียน
๕. ขอให้คุรุสภาจัดพิมพ์หนังสืออ่าน
ประกอบ และนิตยสารการศึกษา
ให้แก่ห้องสมุดในโรงเรียน
๖. ขอให้คุรุสภาพิจารณาดำเนินการ
ช่วยเหลือในการจัดห้องสมุด เช่น
จัดทำบัญชีราย ชื่อหนังสือมาตร-
ฐาน การจัดหมู่หนังสือ เหล่านี้
เป็นต้น

ในการประชุมอภิปรายครั้งนั้น ๒๕
ได้นำวารสารห้องสมุดปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ ซึ่งมี
รายชื่อหนังสือสำหรับเด็ก ไปแจกแก่สมาชิก
เป็นจำนวน ๘๐ เล่ม เพราะสมาชิกชี้แจงว่า
ไม่ทราบว่า มี หนังสือ อะไรที่ เหมาะ สำหรับ
เด็กบ้าง

ห้องสมุดในบ้านเรา

ห้องสมุดประชาชนที่มีอาคารใหม่เอี่ยม
คือ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดขอนแก่น

แก่น ซึ่งทำพิธีเปิดอาคาร เมื่อวันที่ ๓๐
ธันวาคม ๒๕๐๓ และห้องสมุดประชาชน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วัดสุทัศน์) อาคาร
เพิงสร้างเสร็จ และกำลังขนย้ายในเดือน
มิถุนายน

ห้องสมุด ประชาชน จังหวัด อุบล
ราชธานี กำลังปรับปรุงกิจการให้เป็นแบบ
regional library คือ ให้ห้องสมุดจังหวัด
เป็นศูนย์กลาง ห้องสมุดอำเภอต่าง ๆ เป็น
สาขา และมีการจัดคูหนังสือหมุนเวียนไป
ตามอำเภอและตำบลต่าง ๆ หมายความว่า
คุณทองอิน วัดเพี้ย ผู้เป็นบรรณารักษ์จะมี
งานเพิ่มขึ้นอีกเป็นอันมาก ขณะนี้คงต้อง
ช่วยงานห้องสมุด ศ.อ.ศ.อ. ครึ่งวันอยู่ต่อไป

ได้ข่าวที่ไม่ยืนยันแต่ก็น่าเสียใจว่า ม้า
ลากรถห้องสมุดเคลื่อนที่ของ ศ.อ.ศ.อ. ตาย
เสียแล้ว ผู้สนใจในม้าลากรถ ขอให้ดูรูป
ในเรื่อง ห้องสมุดประจำหมู่บ้าน

ห้องสมุดประชาชนซึ่งมีการตกแต่งภายใน
สวยที่สุด เห็นจะได้แก่ห้องสมุดประ-
ชาชนจังหวัดชลบุรี เพราะว่าคุณคำศักดิ์
แก้วศิลป์ บรรณารักษ์ เป็นจิตรกรชั้นเยี่ยม
บรรณารักษ์ผู้มารับการอบรมในเดือน

เมษายนที่แล้วมานี้ หลายท่านยืนยันว่า ห้องสมุดประชาชนจำเป็น ต้องจัดห้องน้ำรับ ประทานไว้ให้สมาชิกด้วย

ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสมุทรปราการ ได้จัดพิมพ์อนุสารส่งเสริมการศึกษา ประชาชน เพื่อแจกจ่ายเป็นบริการอย่าง หนึ่งแก่ผู้ใช้ห้องสมุด

ห้องสมุดประชาชนของ เทศบาลนคร กรุงเทพฯ ได้จัดงานดีดาค์วันที่ สวนดุสิต เพื่อเก็บเงินบำรุงห้องสมุด ในเดือนมิถุนายน

หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังเตรียมเปิดแผนกดนตรีอย่าง ชุมกัซเม้น นางสาวสุทธิดาภิรักษ์ อัมพันวงศ์ บรรณารักษ์ ได้จัดซื้อพิคคณี่ใหญ่ ๆ ไว้ หลายอัน เพื่อให้ความเย็นฉ่ำแก่ผู้ฟังเพลง โดยทั่วถึงกัน นอกจากนี้ห้องสมุดยังได้จัดทำ “คู่มือการ ทำงานของเจ้าหน้าที่” ขึ้นด้วย นับว่าเป็นสมุดคู่มือเจ้าหน้าที่ เด่นแรกในประ เทศไทย

หอพระสมุดแห่งชาติ กำลังเร่งรับ จัดหมู่ หนังสือ ตาม ระบบ ทศ นิยม ของ ดิวิชั่น คุณेमอร์ พุกกะพันธ์ แจ้งว่า หนังสือใน

คลังพิชญ์ ซึ่งเป็นชุดทรัพย์สินมหาศาลทาง วรรณกรรมของชาติไทยนั้น บัดนี้ได้จัดเสร็จ ไปส่วนหนึ่งแล้ว

ห้องสมุดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ จัดแผนกหนังสือแบบเรียนขึ้นใหม่ รวบรวม หนังสือ แบบเรียน ของ กระทรวง ศึกษาธิการ ตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน จัดไว้ ตามหมวดวิชาต่าง ๆ นักศึกษา และผู้ต้องการ วิจัยเกี่ยวกับแบบเรียน จะได้ประโยชน์ จากแผนกนี้เป็นอย่างยิ่ง

ศาลาอเมริกัน ได้มีรถเคลื่อนที่เพิ่ม ขึ้นอีกคันหนึ่ง อาคารห้องสมุดติดเครื่องปรับอากาศเรียบร้อยแล้ว ผู้ใช้ได้รับความเย็น สบายเป็นอย่างยิ่ง ได้ทราบข่าวว่า มีคนชอบ หลดร้อนไปนั่งให้เย็น ๆ อยู่เสมอ แต่ที่ไป อ่านหนังสือจริง ๆ ก็มีเหมือนกัน

เพื่อนบ้านของเรา

ห้องสมุดแรฟเฟิลส์ เนซซันแนล ไบรารี แห่งสิงคโปร์ ได้จัดรถห้องสมุด เคลื่อนที่ขนส่งคัน แต่คันบรรทุกหนังสือ ได้ประมาณ ๑๕๐๐ เล่ม เปิดทำการแจกจ่าย หนังสือในเดือนพฤษภาคมนี้ กำหนดว่าจะ

ใคร ? อะไรที่ ? ไหน ?

๗๓

และที่โรงเรียนต่าง ๆ และไปตามท้องถิ่นซึ่ง
ห่างไกลชุมชนและไม่มีห้องสมุด ห้องสมุด
เกิดขึ้นตามลักษณะการค้าขายของเราอย่างหนึ่ง
คือ ต้องมีเครื่องขยายเสียง เปิดเพลง และ
บ้างประกาศ ให้คนรู้เรื่องห้องสมุด ผิดกัน
ตรงที่ไม่ได้ไป ฉายภาพยนตร์ ด้วย อย่างเรา
เท่านั้น

ต่อมาห้องสมุดแห่งมลายูและดิงคโปร
ได้จัดพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับวิชาชีพห้องสมุด คือ
Librarians glossary of terms used in
librarianship and the book crafts นาย
แอต เอ็ม แฮร์รอด เป็นผู้แต่ง ราคาเล่มละ
๓๘ เหรียญดิงคโปร

รัฐบาล ปากีสถาน กำลังให้ความสนใจ
แก่กิจการห้องสมุดเป็นอย่างยิ่ง ได้มีการให้
วางโครงการ ห้องสมุด ทั่วประเทศ ขึ้นใหม่
ห้องสมุดลีอาควอต เนชชั่นแนล ไกล-
บาร์ ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๒ กำลังมี
โครงการจัดให้บริการบรรณานุกรมแห่งชาติ
จัดทำสัปดาห์ จัดดำเนินการยืมหนังสือระหว่าง
ห้องสมุดทั่วประเทศ และจัดการฝึกหัดอบรม
บรรณารักษ์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย

การาจี้ ได้รับความช่วยเหลือทางหนังสือ
และ ไมโคร फिल्म จาก รัฐบาล อเมริกัน
เป็นลำดับเป็นสัน อาคารเดิมกำลังแน่นอนจะ
ต้องขยายอีก มหาวิทยาลัยการาจี้ได้เปิด
แผนกบรรณารักษศาสตร์ขึ้น เมื่อปี ๒๔๙๘
เป็นวิชาสอนแก่ผู้จบปริญญาตรีแล้ว และให้
ประกาศนียบัตรเช่นเดียวกับของเรา ขณะนี้
มีผู้เรียนจบไป ๒๕ คนแล้ว

อินโดเนเซียได้เปิดห้องสมุดสำหรับเด็ก
ขึ้นเป็นแห่งแรกที่จาการ์ตา เมื่อเดือนพฤศจิกายน
๒๕๐๓ ให้ชื่อว่า ห้องสมุดกุนตุม
องค์การศึกษา วัฒนธรรม และกีฬา ได้ตั้งหนังสือ
สำหรับเด็ก นานาชาติ ชุดหนึ่ง มาให้เป็นของ
ขวัญ

ประเทศอินเดีย มีโครงการขยาย
และส่งเสริมบริการห้องสมุดทั่วประเทศ กำหนดว่าในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ จะมีห้องสมุดประจำ
ชุมชนอยู่ทุก ๆ จังหวัด ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๓๒๐
จังหวัด ขณะนี้จังหวัดที่มีห้องสมุดมีราว
๓๐๐ จังหวัดด้วยกัน แต่รัฐบาลจะให้ห้อง
สมุดศูนย์กลางซึ่งเป็นของรัฐ รวบรวมถึง
ตีพิมพ์ทั้งหมดไว้และจัดทำบรรณานุกรม จำ

หนังสือไปตามชนบท จัดการแต่งหนังสือ
และฝึกหัดอบรมบรรณารักษ์ประจำหมู่บ้าน
รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาห้อง
สมุดชน เพื่อให้คำแนะนำในเรื่องนี้

เนื่องด้วยส่วนหนึ่งของประเทศประกอบ
ด้วยเกาะเล็กเกาะน้อย ประเทศสวีเดน
จึงได้จัดเรือห้องสมุดขึ้น แบบเดียวกันกับ
เรือนางนพมาศ ของกระทรวงศึกษาธิการ
ทุก ๆ ฤดูใบไม้ผลิและใบไม้ร่วง ทางทะเลจะ
จัดเรือห้องสมุดออกไปและตามหมู่เกาะและ
อ่าวรอบเมืองสต็อกโฮล์ม และโกเตนบอร์ก
ซึ่งมีคนอยู่ แม้ว่าเกาะนั้นจะมีคนอยู่เพียง
ครัวเรือนเดียวก็ตาม บรรณารักษ์ประจำเรือ
กล่าวว่า วิธีนี้ได้ผลดี ประชาชนจะคอยเรือ
อยู่ด้วยความตื่นเต้น และผู้ซึ่งวิ่งมาที่เรือก่อน
ใคร ๆ คือ เด็ก และคนในวัยรุ่น

ผู้มีจิตศรัทธา

ผู้มีจิตศรัทธาเอื้อเฟื้อบริจาค หนังสือแก่
ห้องสมุดประชาชนตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๒
มาดังนี้ คือ—

๑. กรมไปรษณีย์โทรเลข ให้หนังสือ
รายเดือนไปรษณีย์ ตั้งแต่เดือน
มกราคม — พฤษภาคม รวม
๓๓๕๐ เล่ม
๒. กระทรวงสาธารณสุข ให้หนังสือ
แถลงการณ์สาธารณสุขเล่ม ๔ และ
๕ รวม ๒๐๐ เล่ม
๓. กองการต่างประเทศ ให้หนังสือ
รายงานสหประชาชาติรวม ๑๕๐ เล่ม
๔. กองการศึกษาผู้ใหญ่ ให้หนังสือ
เอกสารการประชุม สัมมนาจารย์
เทศกัม รวม ๓๐๐ เล่ม
๕. คณะบดี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ให้หนังสือ กฎหมายแพ่ง
สำหรับประชาชน รวม ๒๐๐ เล่ม
๖. กองส่งเสริมวิทยะฐานะ ให้หนังสือ
โรงเรียนของเรา รวม ๒๐๐ เล่ม
๗. บริษัทกมดตุโกศดจำกัด ให้หนังสือ
คู่มือมนุษย์ รวม ๒๘๘ เล่ม

ใคร ? อะไร ? ที่ไหน ?

๗๕

ผู้มีใจกุศลสร้างอาคารห้องสมุดประชาชน
จังหวัดและอำเภอต่าง ๆ มีดังนี้ คือ —

๓. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
จุฑจักรพงษ์ ทรงสร้างอาคารห้อง
สมุดอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบ
คีรีขันธ์ ค่าก่อสร้างเป็นเงินหนึ่ง,
แสนบาท
๒. พระขำนาญอนุศาสน์ อดีตอธิบดี
กรมการศาสนา ได้สร้างอาคาร
ห้องสมุดตะเอยด-ทองคำ ขำนาญ
อนุศาสน์ อำเภออินทบุรี จังหวัด
สิงห์บุรี ค่าก่อสร้างเป็นเงิน ประมาณ
หนึ่งแสนบาท

๓. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ สร้าง
อาคารห้องสมุดวิบูลย์กิจ อำเภอ
บางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา
ค่าก่อสร้างเป็นเงินหนึ่งแสนบาท
๔. ญาติมิตร นายเลื่อน บัวสุวรรณ
รวมกันบริจาคเงิน ประมาณ สอง
แสนบาท สร้างอาคารห้องสมุด
เลื่อน บัวสุวรรณ ณ วัดอินทร
วิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๕. นางสุภาพ วัชรฤทธิ์ ให้โรงภาพ
ยนตร์ ราคา ประมาณ ห้าหมื่นเจ็ดพัน
บาท เพื่อบริจาคมาสร้างอาคาร
ห้องสมุดประชาชน อำเภอศรีราชา
จังหวัดชลบุรี

สมาชิกถามมา



เนื่องด้วยได้มีสมาชิกหลายท่านมีหนังสือถึงสมาคมปรึกษาโต้ถามข้อข้องใจต่างๆ คำถามเหล่านี้ ม.ร.ว. จีรวรรณ จักรพันธุ์ เลขานุการของสมาคมได้มีหนังสือตอบไป ยังผู้ถามแล้ว ทางวารสารพิจารณาเห็นว่า อาจจะมีสมาชิกอีกหลายท่าน ซึ่งมีปัญหา และความข้องใจคล้ายคลึงกัน จึงได้นำคำตอบมาลงพิมพ์ไว้ในที่นี้ — บ.ก.

ขอให้ช่วยในการจัดตั้งห้องสมุด

ผู้ถาม:— นายนิกร กาญจนุมัติ ตำบล กระดังงา หมู่ ๑ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

ข้าพเจ้า ได้รับ อนุญาต จาก กระทรวง ศึกษาธิการ ให้ตั้งห้องสมุดขึ้น และกำลัง ดำเนินงานจัดตั้งให้ เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้อง ขอความกรุณาปรานีต่อ สมาคมช่วยสนับสนุนตามควร เพื่อข้าพเจ้า จะได้ยึดเป็นหลักชัย คือ.—

๑. ขอให้ทาง สมาคม ห้อง สมุด แห่ง ประเทศไทย ช่วยเป็นกำลังให้ ความรู้ ใน ด้าน วิชาห้องสมุด ในเมื่อข้าพเจ้าขัดข้องและ สอบถาม

๒. เวลานั้นมูลนิธิเอเชียจะพิจารณาให้ เงินช่วย โดยความกรุณาของท่านอาจารย์ แม้นมาต ขวดีติ ถ้าได้แล้วการซื้อหนังสือ และจัดหาเครื่องอุปกรณ์ เป็นต้นว่า บัตร ต่าง ๆ จะขอมอบให้สมาคมเป็นผู้จัดให้เต็ม ตามรูปทุกอย่างเป็นมาตรฐาน

๓. ห้องสมุดประชาชนที่ข้าพเจ้าจัดตั้ง ในครั้งนี้ขอความกรุณาให้สมาคม ถู้ออก ทุนเป็นห้อง สมุดของ สมาคมจัดตั้ง ขึ้นมี ส่วน ร่วมด้วย

คำตอบ

สมาคมขอแสดงความยินดีในการที่ท่าน ได้รับอนุมัติจากกระทรวงให้ตั้ง “ห้องสมุด

ประชาชนด่วนตัว” ขึ้นใหม่แล้ว หวังว่าคุณ
คงจะจัดดำเนินงานไปได้โดยเรียบร้อย ส่วน
ปัญหาต่าง ๆ ที่คุณถามไปนั้นผมขอตอบเป็น
ข้อ ๆ ดังนี้—

๑. ต่มาคมยินดีช่วยด้วยความเต็มใจ

๒. ในข้อนี้ ผมยังไม่ เข้าใจ ความมุ่ง-
หมายของคุณแน่ชัดนักกว่า จะให้ต่มาคมเป็น
ผู้ขอ ดังมาให้หรือ เพียงแต่ให้คำแนะนำในการ
จัดขอ จึงขอเรียนว่า ต่มาคมเห็นจะไม่
สามารถทำหน้าที่เป็นผู้จัดตั้งมาให้ได้ แต่
ยินดีให้คำแนะนำในการจัดขอ เช่น จะขอ
อะไรบ้าง ที่ไหน ราคาประมาณสักเท่าใด
ตลอดจนการใช้อุปกรณ์นั้น ๆ

๓. ข้อนี้เป็น เรื่องใหญ่ที่ ต่มาคมยังไม่
เคยได้รับขอร้องมาก่อน จึงต้องขอเวลา
ปรึกษาคณะกรรมการ เสียใจที่ยังให้คำตอบ
ไม่ได้.

งบประมาณห้องสมุดประชาชน

ฝ่าย: นายประเสริฐ ศรีพลอย ห้องสมุด
ประชาชน วัดสารอด ธนบุรี

ด้วยห้องสมุดประชาชนแห่งนี้ ได้เริ่ม

ตั้งบริการ ประชาชน ตลอดจน พระภิกษุสาม-
เณร และนักเรียนมาแต่ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๙๗ โดยได้รับอนุญาตจากกระทรวง
ศึกษาธิการ รู้ดีว่ามีประชาชนได้สนใจ
ค้นคว้าหาความรู้และความบันเทิงใจจากหนังสือ
และตำรา ที่มีอยู่ได้จาก ทางราชการ ดังให้
และ ประชาชน ได้ให้เป็น วิทยาทาน บ้าง รวม
๖๘๐ เล่ม มีประชาชนเข้าอ่านหนังสือประ-
มาณวันละไม่ต่ำกว่า ๕๐ คน เดิมได้บริการ
ประชาชนอยู่ที่โรงเรียนนักรรรมชั้นล่างของวัด
ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้มีพระภิกษุสาม-
เณรบวชมากขึ้น การเรียนนักรรรมจึงได้ย้าย
มาเรียนชั้นล่างเพิ่มขึ้น ทางห้องสมุดประชา-
ชนจึงได้ย้ายมาเปิดบริการประชาชนอยู่ที่บ้าน
ริมคลองราชบุรีบูรณะ เชิงสะพานวัดด้ารุด
สถาปนาอาคารเป็นร้านค้าซึ่งเป็นบ้านของข้าพเจ้า
เฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ นี้ข้าพเจ้าจะได้ทำ
การรื้อย้าย อาคารหลังนี้กว้าง ๕ เมตร ยาว
๗ เมตร สูง ๔ เมตร หลังคามุงดังกระดี่ ไป
ปลูกในที่ดินของวัดด้ารุด ริมคลองราชบุรี
บูรณะ ข้างโรงเรียน นักรรรมของวัดใกล้ทาง
รถยนต์ เพื่อให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่จะ

คุณข้าหาความรูให้ยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าจึงได้
ทำคำร้องขอของบ ประมาณ ช่วยเหลือห้องสมุด
แห่งนี้ไปยังอำเภอราชบุรีบูรณะ ตามดำเนา
ที่ ๕๐/๒๕๐๒ ลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.

๒๕๐๒ พร้อมทั้งแจ้งเรื่องการรื้อย้ายอาคารให้
อำเภอรอบ ทางอำเภอราชบุรีบูรณะจึงได้
แจ้งเรื่องการของบประมาณไปยังศาลากลาง
จังหวัดชลบุรี ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๕๐๒ ศึกษาธิการ จังหวัดชลบุรี จึงได้
ตั้งเจ้าหน้าที่ไป ตรวจที่ดิน ที่จะปลูกสร้างที่วัด
ด่างวัด และสถาปนาอาคารที่จะรื้อย้ายว่าจะ
เพิ่มตัวไม้และ ดัดแปลงให้ดีขึ้น จะต้องใช้เงิน
มากน้อยเท่าใด เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจเห็นว่าควร
เปลี่ยนฝา ประตูหน้าต่างทั้งหมดพร้อมทั้ง
เพิ่มผ้าเพดาน น้ำมันทาและค่าแรงงาน ต้อง
ใช้เงินหนึ่งหมื่นบาทเศษ จะได้พิจารณา
ออกแบบ แปลง ก่อสร้าง ตัว อาคาร ขึ้นใหม่
ต่อไป ประมาณการว่าจะใช้งบประมาณ
ต้องหมื่นเศษ คิดว่าจะเอาของเก่าไปซ่อม
แซมขึ้น เรื่องนมความสำคัญอยู่ที่เจ้าหน้าที่
ทางกระทรวงศึกษาธิการจะช่วยเหลือ

ฉนั้น ข้าพเจ้าในฐานะเป็น สมาชิก ของ
สมาคมนี้ ดอดจดจนคณะกรรมการและสมาชิก

ของสมาคมก็มีหน้าที่เกี่ยวแก่กระทรวงศึกษา
ธิการโดยมาก เช่น คุณแม่นันมาต ขวดีติ
ศึกษานิเทศก์ฝ่ายห้องสมุด กรมสามัญศึกษา
เป็นต้น ข้าพเจ้าใคร่หาหรือขอความช่วยเหลือ
คือ เมื่อเรื่องของบประมาณช่วยเหลือห้อง
สมุดแห่งนี้ พร้อมทั้งการ ของบประมาณปลูก
สร้างอาคาร ขึ้นใหม่ผ่านถึง กระทรวงศึกษา
ธิการเมื่อใด ข้าพเจ้าจะแจ้งเรื่องให้ทาง
สมาคมทราบอีกครั้งหนึ่ง ทางคณะกรรมการ
สมาคมจะมีโอกาสช่วยเหลือได้บ้างไหม เพื่อ
ให้ห้องสมุดแห่งนี้ได้รับงบประมาณช่วยเหลือ
จะได้ซื้อหนังสือต่าง ๆ จากสำนักพิมพ์ได้บ้าง
และเพื่อความเจริญวัฒนาถาวร ถ้าวหน้าและ
มั่นคงอย่างห้องสมุดทั้งหลาย.

คำตอบ

ตามที่คุณ แจ้งไปขอให้ สมาคม คิดต่อ
กรมสามัญศึกษาในการขอรับเงินอุดหนุนและ
เงินค่าก่อสร้างอาคารนั้น ผมได้ติดต่อสอบถาม
จากคุณแม่นันมาต ขวดีติ แล้วได้ความว่า
ดังนี้.—

๑. เงินอุดหนุนเพื่อซื้อหนังสือและอุป
กรณปีละ ๓,๐๐๐ บาทนั้น คุณได้จัดทำถูก

ตามระเบียบปฏิบัติแล้ว เรื่องกำลังดำเนินอยู่ เมื่อเรื่อง เดินไปจนสำเร็จ แล้วเข้าใจ ว่าห้องสมุดของคุณ คงจะได้รับเงินอุดหนุน เท่าและเหมือนกับห้องสมุดประชาชนอื่น ๆ

๒. เงินในการสร้างอาคาร ประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาทนั้น ทางกรมคงจะไม่บังคับประมาณให้เป็นแน่ ในเรื่องนี้คุณควรพยายามจัดหาเงินจากในท้องถิ่นที่ห้องสมุดตั้งอยู่เอาเอง ผมคิดว่าถ้าทางวัดร่วมมืออีกอาจสำเร็จได้ง่าย เพราะประชาชนนับถือพระอยู่มาก คุณอาจข้างได้ว่าห้องสมุดนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและภิกษุสามเณรด้วย เนื่องจากห้องสมุดตั้งสร้างอยู่บนที่ดินของวัด

ผมเสียใจ ที่สมาคมไม่มีทางช่วยเหลืออะไรแก่คุณได้มากกว่าให้คำแนะนำ แต่ก็ขอตั้งกำลังใจ มาช่วยในการ จัดตั้ง ห้องสมุดใหม่นี้ ขอให้คุณประสบความสำเร็จในการจัดหาเงินมาขยายอาคารห้องสมุดดังนี้นด้วย.

การขอเพิ่มการอบรมบรรณารักษ์ เป็นวิชาชุดक्रमมัธยม

ผู้ถาม: นายบุญญัตติ นิยมแสง อ. บำโมก
อ่างทอง

ตามที่สมาคมได้เปิดการ อบรมวิชาห้องสมุดเฉพาะเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๐๓ เป็นเวลา ๓ เดือน จากนั้นได้มีบรรดาผู้เข้ารับการอบรม เสนอให้ทางห้องสมุด คิดต่อกองตั้งเสริม วิชาฐานะ กระทรวงศึกษาธิการ โดยขอเทียบผลการอบรมวิชาดังกล่าวเป็นวิชาเทียบชุดใดชุดหนึ่งในวิชาชุดक्रमมัธยม จากการเสนอ เป็นลายลักษณ์อักษรของสมาชิก ได้รับ กระแสดังมาว่า ทางเจ้า หน้าที่แผนก ห้องสมุด กำลังติดต่อขอเทียบอยู่ แล้วจะแจ้งผลการติดต่อให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง

บัดนี้เวลาได้ล่วงเลยมาเป็นเวลา ๓ เดือนเศษแล้ว ผมใคร่ขอทราบผลการติดต่อกัน ว่าได้ผลเพียงไร ขอท่านได้กรุณาแจ้งให้ทราบด้วยจะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง.

คำตอบ

ตามจดหมายของคุณถามไปว่า สมาคมได้จัดการเรื่องขอเทียบ วิชาห้องสมุดที่ได้เปิดอบรมโดยสมาคม เข้าเป็นวิชาชุดक्रमมัธยม ได้ผลอย่างไรแล้วนั้น - ขอแจ้งให้ทราบว่า สมาคมมิได้นิ่งนอนใจในเรื่องนี้ ได้พยายามที่จะทำให้สำเร็จดังที่ตั้งใจไว้เสมอมา หาก

แต่โอกาส ยังไม่อำนวยงานนั้นจึง ยังไม่ สำเร็จ
ในเมื่อคุณมีความสนใจผม ขอแจ้งข้อเท็จจริง
ให้ทราบดังนี้.—

๑. คุณรัญจวน อินทรกำแหง ได้เคย
ขอเทียบ และได้ทำการ จัดหัดัก ตู้คร ตั้งแต่นอ
กรมวิสามัญศึกษาไปแล้ว แต่ยังไม่ได้รับ
ทราบความคกคงใจของกรม

๒. มีข่าวมาว่าการขอเทียบจะสำเร็จได้
ยากด้วยเหตุ ๒ ประการ

ก. วิชา ห้อง สมุด ไม่มี สอน อยู่ใน
โรงเรียน

ข. วิชาชุดครู ป.ม. นี้เองขาดถูกยก

เด็กโดยมีชุด ป.ก.ศ. แทน

๓. ด้วยเหตุผลในข้อ ๒ ข. จึงเห็นเป็น
การ สมควร ที่จะดำเนินงานนี้ ต่อไป เมื่อกระ
ทรวงเปิดอบรมชุด ป.ก.ศ. นั้นแล้ว

๔. ในขณะที่สมาคมก็จะไม่นิ่งนอนน
โดยนายกสมาคมเอง จะเป็นผู้ติดต่อในเรื่อง
ตามโอกาสที่จะทำได้

หวังว่า คุณ รัญจวน และท่าน สมาชิก
ของใจในเรื่องเดียวกันนี้จะเข้าใจ สมาค
ต้องขอความเห็นใจจากท่านสมาชิก เพรา
เรื่องไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้ง่าย ๆ ต้องกา
ความเข้าใจและความร่วมมือจากหลายฝ่าย

ห้องสมุดเรือนจำแห่งหนึ่ง ได้รับบัตรแจ้งความต้องการหนังสือจากผู้ต้องขัง
จำนวนมากกว่าต้องการหนังสือเกี่ยวกับการแพกคุก

ประกาศ

เรื่องการอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย จะจัดให้มีการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์
แก่บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ในระหว่างปีการศึกษาขึ้น คือ ตั้งแต่วันที่ ๒๓ ถึง ๓๑ สิงหาคม
๒๕๐๒ ณ โรงเรียนช่างก่อสร้างอุเทนถวาย ถนนพญาไท

วิธีการอบรมเช่นเดียวกับปีแล้ว คือ จัดแบ่งวิชาออกเป็น ๒ หมวด

หมวดที่ ๑ การเลือกหนังสือ การเตรียมหนังสือให้มืม การจำหน่ายหนังสือ
บริการตอบคำถาม และบริการแก่ครูนักเรียน

หมวดที่ ๒ การจัดหมู่หนังสือ และการทำบัตรรายการ

หมวดที่ ๓ การซ่อมหนังสือ การทำนิทรรศการ ฤกษ์ฤกษ์ และจุลสาร

ผู้สมัครจะขอเข้ารับการอบรมได้เพียงคนละหมวด สมาคมจะรับเพียงหมวดละ ๖๐ คน
และจะรับตามลำดับผู้สมัครก่อนหลังจนครบจำนวน ถ้าหากเป็นไปได้ ควรตั้งโรงเรียนละ ๓ คน
เพื่อจะได้กลับไปช่วยกันจัดห้องสมุดโรงเรียนของตนให้ได้ผลอย่างเต็มที่ การอบรมครั้งนี้
สมาคมจะออกใบรับรองให้เฉพาะผู้ที่มาเรียนสม่ำเสมอ ผู้ที่เคยได้รับการอบรมมาแล้ว
จะสมัครเข้าเรียนได้เฉพาะหมวดที่ยังไม่เคยเรียน

วุฒิของผู้สมัคร สมาคมจะรับสมัครเฉพาะครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิไม่ต่ำกว่า
ประกาศนียบัตรประโยคครูประถมหรือเทียบเท่า ผู้สนใจจะสมัครได้ที่สมาคมห้องสมุดแห่ง
ประเทศไทย หน้าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท พระนคร ตั้งแต่วันที่ ๒๕ กรกฎาคม
๒๕๐๒ เป็นต้นไป จนกว่าจะครบจำนวนผู้สมัคร

กำหนดเวลารับสมัคร จันทร์ - ศุกร์ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
เสาร์ , , ๘.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

สำหรับการสมัครเข้ารับการอบรม ผู้สมัครไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมแต่อย่างใด
แต่จะต้องชดเชกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุในการฝึกงานภาคปฏิบัติเอง.

ประกาศ ณ วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๐๒

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ที่ ๓๐๒๓/๒๕๐๒

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

หน้าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท

๒๕ มิถุนายน ๒๕๐๒

เรื่อง ค่าสมาชิกประจำปี

เรียน สมาชิกรัฐสภาหอสมุด

ตามที่ท่านได้กรุณาสมัครเป็นสมาชิกของสมาคมเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๙ นั้น บัดนี้
สมาชิกรัฐสภาหอสมุดได้หมดลงแล้ว จึงขอให้ท่านได้โปรดส่งค่าบำรุงสำหรับปี พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็น
จำนวนเงิน ๒๕ บาท ไปยังเหรัญญิกสมาคม โดยส่งจ่ายที่ ป.ณ. ปทุมวัน สมาคมหวังว่า
คงจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย.

ขอแสดงความนับถือ

กัทลี สมบัติศิริ

(นางสาวกัทลี สมบัติศิริ)

เหรัญญิก